

Aș fi vrut să vă chem într-o lume strălucitoare a succesului și a faimei, în care să întâlniți numai oameni minunați și generoși! în adolescență, presupuneam viața bucurie și extaz. Ei bine, această carte marchează trezirea la realitate, așezarea pe pământ, stabilizarea într-o carieră de televiziune pe cât de neașteptată și nedorită, pe atât de consistentă în final.

Coperta: Silvia Colfescu și Bogdan Mitea

Fotografie de Marius Bărgan Machiajul: Narcisa Simandan

Fotografiile 1 – 10 provin din arhiva autoarei. Fotografii 11 – 17: Marius Bărgan Machiajul: Narcisa Simandan

Redactor: Ioana Mitea Machetare: Bogdan Mitea

Copyright © Delia Budeanu, 2008 Copyright Cuvânt înainte e Doina Jela, 2008

DELIA BUDEANU

LIVE

Cuvânt înainte de Doina Jela

EDITURA VREMEA BUCUREȘTI 2008

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României BUDEANU, DELIA

Live / Delia Budeanu; red.: Ioana Mitea.

— București

Cuvânt înainte

Despre supraviețuirea morală în mediu toxic

Vede, în sfârșit, lumina tiparului, o carte de amintiri și reflecții asupra a ceea ce a însemnat să fii crainic la televiziune în anii regimului comunist (1970 – 1989) și chiar în următorii ani, tulburi și deloc inocenți pentru instituție, autoarea părăsind-o în 1997.

Spun „în sfârșit” nu gândindu-mă la momentul când cartea a fost anunțată, relativ recent, anume la începutul acestui an.

Ci la momentul când ea a fost scrisă, la aproape două decenii de la despărțirea de regimul comunist, iar pentru mulți dintre noi, și de amintirea lui obsesivă.

Delia Budeanu, absolventă de filologie în 1969, se află printre cei câțiva pe care justițiarii post-revoluționari nu ar fi avut motive să o blameze, sau să o ridiculizeze, în foarte scurtul interval de timp când aceste semne de blam mai contau. Nu spun că a fost scutită de insulte, anonime, amenințări și chiar pericole, din moment ce, imediat după 1989, a intrat în activitatea civică, alături de marile figuri intelectuale

ale momentului. Vorbesc despre lunga ei carieră în televiziune, despre notorietatea și vizibilitatea ei, în ciuda rolului șters care i s-a rezervat. Într-o vreme în care simpla decență era deja un merit, lumea și-o amintește ca pe o prezență discretă, rezervată, deci decență, dar mai ales deosebit de agreabilă, prezentând spectacole muzicale și sportive, filme, sau pur și simplu anunțând programul următor. Ba chiar, în prima parte a deceniului nouă, cel mai întunecat dintre toate, când oricine îți devenea simpatic dacă auzai că displicuse, cu voie sau fără voie, odiosului cuplu, se știe că fusese mutată, direct din ordinul Elenei Ceaușescu, iritată de frumusețea ei, de pe programul 1 pe programul 2 al televiziunii. În tot cazul, nimeni nu a văzut-o, nici înainte, nici după această ostracizare, „în extaz ideologic, cu zâmbetul fericit și cu ochii strălucind de entuziasm”, ca să citez din propriile pagini, atunci când trebuiau ascunse dezastrele regimului sub torentul de cuvinte despre „mărețele realizări”.

La zece ani după ce dispăruse de pe micile ecrane, i s-a propus, la începutul acestui an, de către un post privat, o emisiune pe care a intitulat-o „Oamenii timpului nostru”. Spunea, cu acest prilej, într-un interviu, că ideea proiectului este aceea de a pune generațiile față în față. „Aș vrea, dacă se poate, să reușim să ne armonizăm: generația mea, cu generația voastră. Aș vrea ca voi să înțelegeți ce ni s-a întâmplat nouă, cum am trecut perioada de dinainte”.

Este cumva ideea centrală a acestei cărți, trebuie să spun, de excepție. Nu numai fiindcă nu îmi amintesc să fi citit o confesiune izvorâtă din nevoia de explicare a propriilor opțiuni și de înțelegere a lumii din jur, la atât de multă vreme după ce acele opțiuni și acea lume sunt deja trecut ireversibil și nimeni nu mai cere nimănui să se explice. Nu numai întrucât confruntarea cu trecutul este una dureroasă, și nimeni nu se angajează în ea altfel decât sub o anumită presiune, rareori sub presiunea propriei conștiințe. Nu numai fiindcă asemenea clarificări nu cer de obicei atât de mult efort emoțional și intelectual, tulburările conștiinței noastre sufocându-se și murind cu vremea, doar dacă avem grijă să ne luăm cu altele și să nu le dăm atenție.

Și nici măcar fiindcă ghicim aici o conștiință îndelung, cinstită și profund tulburată, chiar vinovată și, cumva din această cauză, defensivă și gata uneori să se apere. „Aș vrea să înțelegeți, spunea memorialista în același interviu din ianuarie 2008, că nu cred că, dacă voi ați fi fost în locul nostru, ați fi avut vreo posibilitate de ieșire din

sistem. Pentru că trebuie să înțelegi că noi ne-am născut în acel sistem. Când aveam vreo șapte-opt ani a murit Stalin! Țin minte că îl aveau colegii mei la școală pe Abecedar. O poză cu Stalin primind trandafiri roșii de la doi pionieri îmbujorați. Nu aveam nicio șansă!”

Ci pur și simplu fiindcă autoarea are dreptate: menținerea, vreme de 20 de ani, în ipostaza de purtător de mesaj, a ferit-o să scrie rușinoasele texte de susținere a regimului, dar și de manifestarea plenară a unor calități intelectuale de primă mână. Multe dintre ele se manifestă, din fericire, în această carte, și fac din ea o apariție cu totul specială.

Lucrătorii din televiziunile de azi le vor aprecia pe cele strict profesionale: povestind cum se făcea, tehnic, meseria pe vremuri, autoarea dă concomitent o lecție și emite o analiză critică a ceea ce se întâmplă azi, la vedere, pe micile ecrane.

Dar aş vrea să vorbesc aici despre calități pe care, în calitate de prezentator de televiziune, Delia Budeanu nu le-ar fi putut revela, nici în condițiile unei libertăți depline, ci cel mult le-ar fi lăsat să se ghicească.

Mai întâi, cultura firească, lent și temeinic asimilată, nu doar ca filolog (nu știu, sau nu am înțeles eu bine de ce i se atribuie peste tot o formație de actriță, poate din cauza frumuseții) ci și ca soție a politologului, specialist în spațiul nipon, el însuși om de televiziune și redactor șef la revista *Lumea*, Radu Budeanu (dispărut în 1997). Cititoare de Agatha Christie, dar și de Borges, Delia Budeanu frecventează muzee, plasticieni, muzicieni, actori, toți de primă mărime.

Apoi discernământul etic și onestitatea cu care atacă frontal întrebările capitale: „Cum a fost posibil să ni se fure viața în ropot de aplauzei” și felul cum și le pune în acord cu propriile opțiuni estetice: când află că Mar-quez este prieten cu Fidel Castro, iubirea pentru el se stinge, deși „o vede” și azi pe Fernanda ridicându-se la cer în timp ce întinde rufele pe sârmă, în *Veacul de singurătate* tradus de Micaela Ghițescu. Apoi luciditatea implicată, greu de găsit la alți memorialiști, care pot constata, ca și ea, despre Cuba, că „merita o altă ideologie”, dar nu-și aduc mereu aminte că această ideologie e chiar aceea în care ei însșiși s-au complăcut. Și nu se întreabă, ca ea „cum au reușit să ne scoată din firea noastră”, atunci când rememorează episoadele dureroase ale îndelungatei letargii. Cum ar fi acela când, denunțată că

a fost văzută la mare purtând o cruciuliță și, pentru a nu-și pierde postul, a scris că „e o bijuterie de familie fără semnificație religioasă”. Insistența cu care vrea să înțeleagă cum de s-a poticnit așa de ușor, la prima încercare, dar și ce simte o colegă care, anesteziată la fel de marasm și lipsa de speranță, împletește codițe din părul colegei aflată pe scaunul din față la învățământ politic...

În fine, sunt de asemenea de consemnat aici perspicacitatea psihologică a analizei și introspecției, ca în episodul celor 37 de semnături pe care a trebuit să le adune în momentul când și-a convins soțul că e cazul să plece definitiv din țară, sau răspunsul la întrebarea prietenei din Austria, în legătură cu „ce simțea” când citea „acele texte”, ca și tonurile sumbre în episodul cu fata înecată și aruncată de valuri pe plaja securizată a vilei lui Ceaușescu, de la Neptun. Amestecul de așteptare superstițioasă a semnelor prevestitoare ale sfârșitului, cu lipsa de speranță, resorturile stimei de sine distruse, insulele de seninătate și de curățenie, ca acelea animate de figura tatălui, creatorul de mere, „dat afară pentru delict de competență”, zilele revoluției în televiziune și pe stradă, sunt tot atâtea scene de atmosferă sau epice, care denotă o incontestabilă înzestrare literară.

Și mai ales, lucru mult mai rar decât se crede, vocea care se aude din aceste memorii este tot atât de plăcută, de atașantă, ca și vocea prin care, constată autoarea, a rămas în memoria telespectatorilor, care au uitat astfel, din fericire, mesajul transmis în silă de acea voce.

Cu această carte, vocii plăcute i se asociază azi și un conținut plin, consistent, clarificator și, de ce nu, instructiv pentru confrății de azi ai unuia dintre profesioniștii cei mai valoroși ai televiziunii de ieri.

Doina Jela

În memoria mamei mele

Motto:

Dacă tot se întâmplă să exist, trebuia să-mi demonstrez că sfidările propriului destin nu sunt simple exerciții de supraviețuire, ci vama spre altceva cu neputință de atins altfel decât prin suferință și umilință. În prima jumătate a vieții am fost tentată să cred că provocarea vine dinspre ceilalți, dinspre împrejurări, circumstanțe, context, în a doua, realizez că, de fapt, cu mine am de dus cea mai acerbă luptă.

Introducere

Aș fi vrut să vă chem într-o lume strălucitoare a succesului și a

faimei, în care să întâlnești numai oameni minunați și generoși! În adolescență, presupuneam viața bucurie și extaz.

Ei bine, această carte marchează trezirea la realitate, așezarea pe pământ, stabilizarea într-o carieră de televiziune pe cât de neașteptată și nedorită, pe atât de consistentă în final. Cariera mea a fost o „căsătorie” în care am intrat îngrozită și atrasă irezistibil în egală măsură. Eu și ea (femininul „televiziune” mă stânjenește, dar nu pot schimba nimic în privința genului unui substantiv) ne-am tatonat, ea m-a învățat să surâd cu mii de wați în ochi privind o lentilă, mi-a strecurat sub bluză bagheta magică a succesului care m-a amețit și m-a legat de ea 27 de ani.

Am părăsit-o din solidaritate cu soțul meu, care a plecat din această lume într-o dimineață de decembrie a anului 1997.

Îmi iau o margine de rezervă în privința cronologiei faptelor și episoadelor evocate.

Mă interesează să disec spiritul acelor vremuri, mai puțin arhivarea.

Am recurs la inițiale, unele reale, altele fictive.

Azi mă aflu la o distanță astrală de timpul în care am trăit cenzurat.

Oamenii sistemului trăiesc; din aceste motive, lesne de înțeles, evit nume și localizări precise.

Colegii mei îi vor recunoaște fără îndoială. Reacția la această lectură îi va disocia pe cei înregimentați de cei înlănțuiți, ca mine, în bizantinismul sufocant al regimului defunct.

Înregimentați! Încetaseră sau ruci nu încercaseră vreodată să se opună, fie și lăuntric, opresiunii ideologice. Ceilalți nu au încetat nici *un* moment să se opună și să accepte, doar în aparență, ideologia străină naturii lor profunde.

Invizibilă și ieri și azi, linia de demarcație între urui și alții a produs scindarea societății post decembriste cu efecte de maximă toxicitate.

De ce scriu această carte? Încerc să-mi explic ce s-a întâmplat cu mine, cu noi toți. Ne făceam că îi luăm în serios, ca ei să ne lase să ne trăim viețile.

De fapt, în timp ce noi ne făceam că trăim, ei ni le furau.

Debut la Televiziune

Am visat muzică și literatură, niciun moment televiziune. În anii

'60, ca elevă de liceu, nu am văzut nici o singură imagine de televiziune. Radioul și cinematograful erau legătura cu lumea de dincolo de micul univers al unei liceene dintr-un oraș ca Turnu Severin. În schimb, erau cărți, biblioteca municipală, donație impozantă a unui Mecena local de dinainte de al Doilea Război Mondial, profesori cu vocație de formatori de caractere. Am avut insomnii din dorința de a studia la Conservator canto clasic, iar când, din motive independente de voința mea, am renunțat, m-au consolat studiile de filologie care-mi promiteau o altă magie, cea a cuvintelor.

Vedeți, 27 de ani de televiziune par a indica o poveste de dragoste. Iată, însă, că nici în vis nu m-am gândit la ea. De altfel, nimic din ce am visat nu a devenit realitatea mea, ci mereu a altora.

În adolescență, ca și azi, îmi doream o realitate paralelă care să mă oblige la cât mai firave legături cu ceea ce numim realitate.

În iunie 1969 absolveam, cu 10 la lucrarea de diplomă „Romanul Hortensiei Papadat-Bengescu”, cei cinci ani de filologie la Universitatea București (azi s-a revenit la numele inițial – Facultatea de Litere).

După nouă luni de radio, la redacția Tineret, mă aflam, în urma câștigării concursului de prezentatoare TV, în fața unui miracol: televiziunea. Cum am mai spus, aceasta era atunci absolut fascinantă! Aselenizarea din vara lui 1969 transmisă în direct, comentată de Andrei Ba-calu, seriilele BBC, bijuterii în materie de producție de televiziune, relaxarea pe plan politic, aura lui Ceaușescu, dobândită în mai 1968, deschiderea internațională față de România, toate aceste ingrediente duceau spre o stare generală de bine și optimism. Iar la 23 de ani nici nu-ți trebuie atâtea argumente spre a te simți nemuritor și încrezător în ziua de mâine! Mulți dintre oamenii de vârsta mea privesc în urmă la anii VO ca spre un mic El Dorado al regimului trecut.

În luna mai 1970, semnam deja materiale în emisiunile „Caravana fanteziei” și „Joia tineretului”. Mă găseam în cabina în care redactorul-șef Popa îmi viza prima emisiune, de 25 de minute, realizată numai de mine, când a sunat, scurt, telefonul Siemens care funcționa între TVR și Radio, unite la timpul acela. Luasem concursul de prezentatoare la Televiziune! Ce făcusem pentru asta? Am dat o probă de 15 – 20 de minute de film, am citit texte la alegerea mea, le-am redat în română și franceză. Nu i-am văzut pe membrii juriului, nici pe contracandidate, despre care aflasem că sunt actrițe, zece la

număr. Revenind la povestea de dragoste dintre mine și profesia mea, iată că, fără romantism, fără preludiu, m-am trezit cu inel... în mai puțin de două luni, mai precis la 1 iunie 1970.

În seara aceea, la ora opt, colega mea Lia Mărăscu m-a introdus telespectatorilor drept noua prezentatoare care avea să-i însoțească în derularea programelor de televiziune. Lia mi-a purtat noroc.

A urmat perioada de rodare pe programul 2, unde prima mea „partitură” a fost prezentarea concertelor simfonice transmise în direct joi seara, uneori și vineri. Textele erau extrem de „la obiect”, redactate de colegii de la Redacția „Simfonic” ca pentru cunoscători, cu trimitere directă la publicul meloman care are o anumită pondere și astăzi, ca și atunci, un public exigent, cultivat, chiar exclusivist.

Mamei îi datorez familiarizarea cu universul muzicii de operă și al teatrului. Mă simțeam „acasă” în fața prezentării concertelor simfonice; terminologia, atmosfera atât de particulară a acestui gen de anunț nu mă inhibau, ci mă găseau în largul meu. Aceasta a fost o șansă ivită din senin (distribuirea în transmisiile directe ale concertelor).

S-a mai întâmplat ceva ce ținea de zona inefabilă a coincidențelor fericite. Rula pe ecranele de televiziune serialul britanic de aventuri „Răzbunătorii”, cu Ema Peel și Tara King. Eu semănăm izbitor cu Tara King. Un val de simpatie avea să mă copleșească și m-a purtat cu el pentru mulți ani ce aveau să urmeze; **h**.

Bineînțeles, Tara King era o învingătoare! În costume din piele neagră, colante, sexy, cu părul tuns scurt și cu o mutrită de pe care nu se ștergea niciodată urma unui zâmbet nostim, știa ce, unde și cum să acționeze. Fără greș.

Cu Tara am pătruns în mentalul colectiv al acelor ani de debut.

M-am trezit o imagine de succes, eu care nici nu bănuiam despre ce e vorba în branșă. De-abia absolvisem o facultate deloc ușoară, în care, totuși, frecventasem un curs de istorie a preseii, ținut de H. Dona. Mă gândeam la o carieră în radio când m-am înscris la acel curs.

Ce fac cu succesul, m-am întrebat, cum mă „descurc” cu el? Dar cu pistruii? Cum să-i fac să dispară? Ei bine, au dispărut singuri, nu știu cum, cu timpul! Dar cu semnele de frumusețe de pe pomeți, două puncte pigmentate, postate aproape simetric? Dar cu gropițele? Ele mai mergeau... Am început să mă privesc în oglindă! Ce or vedea oamenii la mine? Sunt oare frumoasă? Nu luasem, încă, în calcul această variantă! Dar ce fac cu stângăcia? Când merg și simt privirile

celorlalți ațintite asupra mea, tac eforturi uriașe să nu mă împiedic! Mă rigidizez și-mi pierd naturalețea! Un singur lucru îmi ieșea, atunci ca și astăzi, de la sine: zâmbetul și privirea care îl susținea.

În fața becului roșu de în camera de luat vederi mi se bloca respirația. Începeam să vorbesc, dar mă sufoca emoția. Trebuia să continui cu orice preț. Eram în direct. Anunțurile erau destul de lungi. 14 rânduri – un minut, iar o pagină dactilografiată avea 28 de rânduri. Două minute pentru o pagină. A doua pagină, încă două minute – o adevărată tortură.

Artificialul situației mă deconcerta total. Întuneric în platou. Lumina „de serviciu” era stinsă, luminau numai proiectoarele destinate mie, aveam pe față lumina de ri-valtă, proiectoare de contur și lumină de fundal. Aproximativ 2000 de w-ați. Priveam un obiectiv al camerei mele video, mobilă, în spatele căreia era întotdeauna un operator. Până când becul roșu se aprindea și se făcea „acea” liniște cu o secundă înainte, el era „de partea mea”, așa îl percepeam. Mă studia, colabora cu electricianul care pune lumina la indicațiile lui, era prietenul meu. Când camera lui de luat vederi intra în emisie, lucru punctat de becul roșu, el practic dispărea în „cealaltă tabără”, devenea una cu camera, cu transmisia, cu jobul lui, iar eu rămâneam singură și pierdută în fața unei lentile, dincolo de care conștientizam o mulțime gata să mă înghită, să mă disece nemiloasă, crudă, rapace. Efortul de a-mi controla respirația era vizibil. Dacă inspir milă? mă întrebam.

Operatorii, scenografi, secretarii de emisie, o colegă de la „Video”, Felicia Fărcașu, Milka Băncilă, o mare traducătoare a filmelor de limbă engleză, nora pictorului Octav Băncilă, Rodica Bobescu, distinsa fiică a regretatului dirijor Constantin Bobescu, scenograful Ion Olaru au început să mă ajute să trec blestemata de barieră. A durat mai bine de un an! Spatele frontului, veți spune, nu avea un cuvânt de spus? După câteva cuvinte de încurajare, a urmat un divorț care s-a întins pe o perioadă de aproximativ doi ani și susținerea mi-a fost retrasă.

În anii aceia, un divorț îți periclita cariera, iar în cazul meu nu putea fi vorba de o carieră, ci doar de un debut sub auspicii bune, fără îndoială. Simțeam că am intrat într-o cușcă cu lei, ale cărei reguli nu le cunoșteam, călcam în străchini în conversațiile uzuale, de culise, pur și simplu eram din altă lume; cu timpul aveam să-i descopăr pe cei cu care aveam ceva în comun. Primii ani, cei mai dificili, ruptă total de

colegii de facultate împrăștiati în toate colțurile țării prin celebra repartitie, sau, în rare cazuri, în redacțiile revistelor săptămânale de cultură și care îmi împărtășeau, ca Ioana Crețulescu, ajunsă la „Viața românească”, uluirea, dezaprobatoare evident, că am intrat în televiziune ca prezentatoare, eu, care promiteam atâtea etc. etc., au însemnat, pe scurt, derută. Spaimă. Nesiguranță în plan personal. Îndrăznesc să spun, dezastru pe acest plan.

Nu știam ce să fac cu succesul, cum să-l gestionez, cum să vin în întâmpinarea publicului, care, probabil, se aștepta la ceva anume din partea mea, și, în plus, trebuia să ascund cu disperare „amănuntul” din viața personală care îmi amenința fragila ecuație în care intrasem: rușinosul eșec numit divorț! Am reușit să amân doi ani deznodământul previzibil. Am jucat rolul unei tinere soții și mame cu o viață normală, am răspuns senină la întrebările firești ale celor din jur, care credeau că au în față o tânără cu o carieră promițătoare și cu o viață de familie fericită.

Cum s-a aflat „amănuntul rușinos” numit divorț? Oamenii partidului vegheau! Într-o zi, pe la ora 11, a sunat cineva la ușa apartamentului în care locuiam cu fostul meu soț, părinții acestuia și fiica mea, Diana. Era R.B., un personaj „greu” politic, înalt, slab, deșirat, palid, și M.M., o activistă cu batic, păr alb tuns scurt, îndesată, cu o privire scrutătoare și, evident, severă. Am încremenit. Au intrat. Au cerut să mă retrag spre a lua informații despre mine, direct de la sursă: fostul soț și părinții lui. Diana avea doi ani și jumătate și nu putea da... referințe. M-am retras buimăcită. Cei doi au avut o mare surpriză. Ei bine, au auzit cele mai frumoase cuvinte la adresa mea. Au plecat nedumeriți. De ce divorț dacă e un înger? Textual, așa li s-a spus. N-au înțeles niciodată. Tatăl Diane era pur și simplu excentric, detaliu care nu intra în nicio fișă de personal. Nu au luat nicio măsură restrictivă, deși acesta a fost motivul descinderii la domiciliul meu. Pur și simplu nu au avut temei s-o facă.

Acest domn, R.B., era una și aceeași persoană cu cel care în 1985 avea să organizeze o ședință, în care, fără să fiu avertizată, a cerut plecarea mea la Radio, deci ieșirea mea din Televiziune, din cauza unei tunsori și a unui machiaj socotite intolerabile pe postul nostru de televiziune.

De prisos să precizez că tunsoarea era superbă, machiajul la fel, iar reîntoarcerea pe postul meu a fost lungă, dificilă și a durat aproape

un an.

Recunosc că mi-am tăiat părul și m-am „redesenat” ca reacție în fața gerului din casă – termometrul îmi bucătărie indica zero grade Celsius –, a maldărelor de zăpadă înnegrită de pe Calea Dorobanți, a cenușiului în care se înecase viața noastră. Nu a fost cochetărie. Schimbarea mea de imagine a iritat, în mod incredibil, vigilența primei femei a țării, care a dat un telefon cerând să dispar. Un martor ocular al acestei halucinante întâmplări i-a relatat totul fiului meu în urmă cu doi ani!

Nu simt vreo ranchiună față de R.B., acum știu că a acționat la ordin. Tunsoarea semăna cu cea care a făcut-o celebră pe Catherine Zeta-Jones în „Chicago”. Într-adevăr, pe ecranul nostru de televiziune, a sunat în 1985 ca un fluierat în biserică, a se înțelege ca un slogan anticomunist subliminal... Imaginea aceea însemna: „Sunt vie, exist, deși nu am căldură în casă, orașul e gri, viitorul nu se întrezărește, gratiile cresc în jur până la cer, nu văd lumea dincolo de ele, dar sunt vie, zâmbesc, exist!” Și mesajul a ajuns la țintă! Prima femeie a țării a spus văzându-mă: „Ce e cu asta? Să dispară!”

Da, m-am întors la televiziune, via Radio, după 10 – 11 luni, dar cu o condiție: fără tunsoarea incriminată. Am acceptat, l-am crezut eterni. Nu mai aveau decât patru ani. Cine și-ar fi închipuit?

Revenind, în ziua aceea din 1972, după plecarea celor doi, am înțeles cum acționează oamenii de la partid, nemijlocit, în „direct”.

Transformarea

La ora 4 pm intram la coafor, urma ședința de machiaj – treizeci de minute, lumina în platou – alte treizeci de minute, textul, acomodarea cu el, intrarea în emisie.

În fața mea, un aparat. Camera de luat vederi mare, pe stativ. În spatele ei, operatorul.

Luminile de serviciu se stingeau pentru că parazitau lumina dată de proiectoare, mă trezeam singură, pierdută, cu un led care îmi semnaliza că sunt „în direct”.

Nu știu cum vorbeam. Era un vis nu tocmai prietenos. Am debutat cu prezentarea concertelor simfonice joi seara și vineri seara. Dar cui vorbeam? Lipsa audienței în formă fizică, imediată, mă deruta până la îngheț. După doi ani, aveam 140 puls la intrarea în emisie.

Partea de spectacol, lookul meu, a fost de departe cea mai dificilă. Mi s-au oferit rochii din colecțiile caselor de modă, am fost

programată la coaforul la care Televiziunea avea abonament, cosmeticiana cea mai bună m-a invitat la prima ședință de cosmetică a doua zi de la angajare, dar nimeni nu mi-a construit mie personal o imagine, nimeni nu m-a studiat și nu mi-a setat datele personale, un stil vestimentar potrivit mie! Machiorii de la TVR erau excepționali, dar specializați îndeosebi pe machiaj de teatru! Nu-l uită nimeni pe Toma, care era și un bun peruchier!

Am înțeles ce înseamnă machiaj personalizat când soțul meu. Radu Budeanu, mi-a desenat machiajul meu, pe fața mea, pe desenul meu de față, pe osatura mea, prin anii '80. Trecuseră nouă ani de la debutul meu.

Nu poți machia la fel două fețe! Le poți pregăti pentru lumină, adică fond de ten și pudră, un ușor ruj, un eyeliner, un rimei, două tușuri de accent de culoare pe pleoape și pomeți, dar asta e departe de ceea ce se numește machiaj personalizat. Fiecare față are o volumetrie a ei! Pe ea cade lumina, ce faci cu adânciturile, cu proeminențele? Pe unele le atenuezi, pe altele le accentuezi, astfel ca rezultatul, imaginea, să fie armonioasă, fără stridențe, nezugomotoasă! Cu o mică și delicată umbră la baza nasului, simetric aplicată, și cu alta pe muchiile acestuia, estompate atent, nasul e mai fin, iar sprâncenele pleacă desenând ca aripile unui fluture arcada sub care ochii devin centrul atenției! Radu, împreună cu Costin Ioanid, un pictor prieten, au gândit machiajul meu pe o planșă de hârtie și au decis care erau tușele strict necesare spre a-mi evidenția trăsăturile. Luni de zile. Radu își făcea timp și mă supraveghea dacă execut întocmai mișcările de machiaj stabilite de ei doi! Îmi amintesc că, la prima încercare pe care el a operat-o, m-a trimis la oglindă și eu am încremenit. Din oglindă mă privea o femeie misterioasă, o imagine necunoscută mie, de o mare frumusețe! Era un echilibru nou de lumină și umbră pe care avea apoi să „lucreze” lumina reflectoarelor, bineînțeles! Nu vorbesc despre machiajul de stradă! Mă refer doar la machiajul de televiziune, altul decât cel de scenă! Pe acesta din urmă nu-l cunosc, presupun că e mult mai dur și mai strident din motive lesne de înțeles.

Subtilitatea machiajului de televiziune este obligatorie. Dacă se „citește”, e ratat. În același timp, lipsa lui e eliminarea din cursă, pentru că televiziunea este spectacol. Așa cum de curând îi spuneam într-o emisiune domnului Ion Cristoiu, la televiziune, și atunci când doi oameni vorbesc este spectacol!

Dincolo de machiaj, un mesaj tot atât de puternic este cel al hainelor. Culoarea, stilul vorbesc prin ele însele și transmit date despre relația ta cu publicul. Au trecut ani până când am înțeles că stilul sport elegant este cel mai potrivit pentru mine. Romantic doar în anumite ocazii alese cu grijă, iar „duple-e stil clasic” era salvarea la care am recurs de câte ori m-am aflat în încurcătură.

Stilistului îi revine dificila îndatorire să perceapă, să intuiască datele personalității celui pe care îl transformă în „image”. E un job extrem de special și nu oricine face față provocării zilnice de a transforma în imagine o persoană pe care o vede azi pentru prima dată și din a cărei conversație nu poate înțelege mare lucru la prima vedere. Oamenii nu se lasă descifrați ușor, au tendința să-și mascheze adevărata natură sub tot felul de subterfugii la modă sau trenduri, ca nisipurile mișcătoare. Curente culturale sunt atât de puternice în ultimii ani, încât mulți tineri nici măcar nu se cunosc pe ei înșiși, pur și simplu testează. Aici poate interveni, desigur, politica postului de televiziune de a-și crea o anumită imagine și totul se reduce la a modela după propriul tipar. Este o altfel de abordare, mai scurtă mișcarea, noul venit se adaptează sau nu!

În anii '70, '80 nu se punea problema stilistilor. Scenografii m-au ajutat mult în selectarea garderobei din colecțiile de modă ale timpului.

Privirea celor din jur s-a transformat într-o adevărată obsesie pentru mine. Am început să mă supraveghez, să mă privesc din afara mea. Privirea aceasta critică, ațintită de mine asupra mea, o am și astăzi. Vede tot și nu iartă nimic. Mă obligă să-i „fac față”. Poate fi și inhibantă, dar m-a și scutit de multe „zgomote” colaterale, într-un îndreptar pentru o tânără prezentatoare aș sublinia, ca țintă, stăpânirea de sine. Urmează mimica, tonul, privirea, gestul, respirația. Când cele cinci se vor armoniza, vor configura un personaj credibil. /

Mimica

Atunci când textul îți place, nimic mai plăcut decât să-l redai și să-l potențezi cu privirea, suport fidel, onest, necenzurabil. Când textul îți displace sau, mai rău, te oripilează, cum mi s-a întâmplat de prea multe ori, doar privirea exprimă starea de spirit, mimica trebuie menținută în stand-by, tonul neutru, ritmul alert. Imaginați-vă cum ar fi arătat un anunț al transmisiei directe a vinei conferințe cu Ceaușescu sau a unui congres cu o prezentatoare în extaz... ideologic, cu un

zâmbet fericit și ochi strălucind de entuziasm! Nu numai în ce mă privește, dar nici în cazul colegelor mele așa ceva nu s-a întâmplat! Eu, cel puțin, nu am văzut la TVR, până în 1989, un asemenea derapaj de la decență și bun-simț.

Tonul

Tonul potrivit se regăsește când atitudinea e deja configurată. Infinit nuanțat, tonul exprimă cu fidelitate ce ești, pe ce poziție te afli, oricâte subterfugii ai căuta și ai găsi, tonul ești chiar tu însuși!

Simt prezentatori care își caută tonul toată viața, fac parte din categoria acelor pe care publicul îi uită repede.

Nimic mai complicat decât să ai o atitudine a ta într-o televiziune principal mijloc de propagandă comunistă. Nimic mai complicat decât s-o maschezi sub comanda „neutru”. Împovăraător și întristător să recomanzi o emisiune de proslăvire a dictatorului în fiecare... duminică seară! După care urma un film bun polițist. Când ajungeam la film, eram bolnavi de așteptare, de nervi, de silă, de... de...

În relația mea cu publicul, m-au salvat atitudinea, tonul.

Privirea

Nu poza! Identifică-te cif textul din mers dacă nu ai avut timp să-l parcurgi înainte, intră în miezul (sensul) lui, uită de coafură, de accesoriu, de decolteu, ești „mesaj”, nu manechin. Ai de transmis ceva, nu „te arăți” pe tine! Ești intermediar, nu subiect.

Privește direct, susține-ți privirea cu înțelegerea textului și vei fi credibil.

Încerc să-mi analizez privirea ca prezentatoare. Plec de la atitudine. Stăpână pe „mijloacele” mele: intonație, frazare, privirea colocvială, care, în ciuda condiției de veșnic monolog, era deschisă și aștepta întâmpinare, precisă, focalizând scurt, rece, fără du-te-vino-uri riscante și de prost gust. Văd la Sport, pe unul din canalele TV, o fată care spune, de fapt: „Te vreau în pat, acum!”. Iar la emisiunile de divertisment, invitația e și mai explicită, e însoțită de gesturi, mișcări lipsite de echivoc, de sunete guturale proprii unei anume categorii de femei. În numele ratingului este ucis sufletul tinerei generații. Ce e de făcut?

Tinerele fete au tentația să transmită dincolo de text propriul lor dicteu: „Nu-i așa că sunt superbă?” și imediat: „Sunt de departe cea mai frumoasă!”. Acesta bruiază mesajul și rezultatul poate fi un dezastru! Publicul nu cade în extaz, ci se enervează. Când spun public,

mă refer la unul de calitate, căci ce om cu mintea întreagă jubilează la vederea unor fese care saltă vesel în mijlocul studioului plin de invitați, în primetime, când și copiii, și bunicii pot vedea ecranul televizorului? Ce e comic într-un decolteu care exclude doar sfârcurile, dar care totuși transpar ca două protuberante, semnalizând, dacă nu preludiul, atunci ce? Frigul din platou?

Altă regulă: Fii onest!

Dedică-te rolului de moderator sau comper, sau celui de amfitrion al emisiunii pentru care ai semnat un contract!

Știri? O.K. Știrea e personajul principal. Nu încerca să te pui în valoare „cu acest prilej”. „Poate cade un soț, o combinație, ceva!” Nu trișa, acest lucru se vede. În ce? în inconsistența privirii. Când pozezi, concentrarea se comută, firesc, pe aspectul exterior și mesajul este expediat, „sporovăit”, și nu transmis.

Andreea Esca, abia după ce și-a convins publicul că se identifică cu știrea, după ani de zile a arborat bijuterii „în serie”. Dacă și-ar fi început cariera îngropată zi de zi sub bijuterii, ar fi fost respinsă. Odată prestigiul de om dedicat profesiei câștigat, boom-ul de bijuterii a fost o licență trecută cu vederea; nu a afectat-o, dimpotrivă, a demonstrat că își poate permite orice, chiar în afara sau la limita regulii.

Trebuie spus că la CNN nu se văd bijuterii, sobrietatea este regula de fier. Ideea este ca tot ce se întâmplă pe ecran să fie subordonat mesajului. Merg până acolo încât nici frumusețile nu sunt acceptate, ar impieta asupra receptării informației. Imaginați-vă că apare o splendoare gen Catherine Zeta-Jones cu o știre despre Irak. Nimeni nu va ști ce a spus. Poate să înceapă și al treilea război mondial, știrea va trece neobservată, frumusețea va pune în umbră orice subiect.

Make-upul, ședința de coafură, alegerea hainelor sunt necesare, dar în momentul intrării în emisiune trebuie uitate. Rămâne numai concentrarea pe mesaj. Dacă te preocupă decolteul, se vede, se simte că nu ești „acolo”, nu captezi!

Gesturi

Mâinile, în general, până în 1989, nu erau în cadru. Acesta se oprea la bust. Când uneori, seara, era mai larg, mâinile se vedeau. Am studiat o poziție relaxată a lor spre a nu atrage atenția în nici un fel. Nervozitatea nu are ce căuta, trebuie mascată de comanda „Relaxează-te!”. Nicio parte a corpului nu trebuie să fie lăsată în afara

unei comenzi „centrale”, care cere calm și relaxare.

De două ori a explodat un proiector în timp ce eram în emisie, live! La nouă și jumătate seara, sâmbătă, anii '80, făceam anunțul la serialul „Dallas”, care avea o audiență uriașă. Cioburile au căzut razant, era un proiector deasupra capului, ușor lateral. Zgomotul a fost asurzitor. Nu am clipit. „Vă cerem scuze, s-a spart un proiector!”, am spus și am continuat fraza. A doua oară, după 1990, același episod, din nou cioburi fierbinți căzute razant. Am cerut scuze și am continuat. Spectacolul trebuie să meargă mai departe, nu?

Respirația

Tehnica respirației o stăpâneam de la cursurile de canto clasic ale Școlii Populare de Artă din Cluj, unde profesorul Boldur m-a învățat să respir. Exersam cu două volume grele pe piept, întinsă pe o canapea. Astfel se antrenează diafragma, mușchiul care susține coloana de aer, respirația. Dozarea respirației este secretul unei frazări corecte și atuul marilor cântăreți și actori! Fără să știi să respiri, nu poți vorbi în public decât cu riscul de a te face de râs. Lucru azi la ordinea zilei, nu?

În câțiva ani se poate ajunge la o imagine personalizată. Te regăsești în ea, e construită, însă nu mai ești tu cel dinainte de întâlnirea cu camera de luat vederi. Prețul e pierderea naturaleței, iar miza e regăsirea ei prin noi mijloace. Rețeta trebuie aplicată la persoana ta, nu e confortabilă la început, dar sunt șanse, dacă ai date, să-ți meargă „mănușă”.

De-a lungul anilor vei mai dori să revii la starea dintâi, dar n-o vei mai regăsi; odată instalată, privirea „din afară” te va cenzura chiar fără să știi.

Ai ajuns, așadar, la imaginea ta, slavă Domnului! Menținerea ei este mai complicată decât atingerea ei. Nimic în această materie nu e dobândit pentru totdeauna. E terenul cel mai alunecos și mai perfid, mai nesigur și mai viclean.

Deși ești factorul determinant, nu tu decizi, ci, întotdeauna, altul. Stafful, publicul, presa mondenă.

Înainte de 1989, prezentatoarele nu erau vâdate de paparazzi, erau pândite de activiști plătiți să le monitorizeze viețile și făceau subiectul informărilor la zi ale celor care se „ocupau” de ele...

Ceilați în lunile ce au urmat debutului meu, când începuse să se vorbească despre mine, secretarii de emisie îmi atrăgeau atenția să nu îmi fac iluzii, „să nu mi-o iau în cap!”. Nu erau malițioși, nu, ei

cunoșteau sistemul, erau oameni trecuți de 40 – 50 de ani și știau că înmegimentarea era singura opțiune, iar nesăbuiința de a te crede cineva în contextul dat se putea plăti scump. Mai târziu am înțeles avertismentele lor. Îi văd și astăzi în filmul memoriei: Elena Negoită, Adi Campus, Georgescu, Adam...

Am dus împreună greul anilor care au urmat, orice mișcare a mea era rezultatul consultării cu secretarul de emisie, care la rândul-i era subordonat redactorului-șef adjunct al Departamentului de Coordonare și Prezentare Programe. Undeva în acest lanț se strecura, însă, VIZA politică! Aceasta nu era în ierarhie, era deasupra ei. Apăreau, citeau, ștergeau, adăugau, plecau. Încruntați. Distanți. Oamenii care dădeau viză erau parașutați „de sus, salariile lor erau în top, „tari în dosar”, vorbeau puțin, priveau scurt și nu aveau prieteni.

Un text, un film, orice material propagandistic intra pe post numai dacă era vizat, adică în conformitate cu ultimele indicații de partid. Îmi amintesc că între acești oameni era doamna Maricica Pârgaru, mama lui Carmen Bendovski. Toamna aducea borcanele cu conserve bine pregătite unui redactor-șef adjunct care își pierduse familia la cutremurul din 1977, un om singur pentru care micile atenții gastronomice însemnau mult. Gestul ei îi „umaniza” pe toți ceilalți și mi-a rămas în memorie tocmai pentru că era neașteptat. Doamna Maricica P. avea o latură umană!

Odată vizat, un text nu putea fi modificat. Aici începea calvarul meu. Eram filolog, profesia mea erau cuvintele, întotdeauna m-au ispitit sinonimele, am avut o adevărată slăbiciune pentru ele, pentru nuanțare, pentru expresivitate! Viza mă lega cu lanțul invizibil al condiționării absolute și de nediscutat. În mână aveam o copie, originalul era folosit ca „martor” de către redactorul-șef în cazul în care îndrăzneai să sari din text.

Intram în emisie. Se aprindeau reflectoarele în ochi, pe față. Nu exista prompter. Trebuia să vezi dincolo de bariera miilor de wați textul dactilografiat la două rânduri... < – Tentația exprimării prin vreo formulă sinonimă era de-a dreptul legitimă, concentrarea privirii pe text ar fi fost mult mai relaxată, efortul mai mic; ei bine, nu, acea prepoziție, acea conjuncție, acel cuvânt trebuia rostit, cu niciun preț altul! S-a mai întâmplat să substitui o formulă cu alta, neatingând înțelesul. Pe loc, reacția nervoasă, la limita politeții, nu întârzia. La telefon sau direct, redactorul-șef de serviciu își proba vigilența!

Spuneam că machiajul vestimentația, coafura, le-am învățat prin tatonări, rateuri, încercări timide, observație și fler. Dar un alt proces, mult mai interesant, avea loc în ce mă privește. Mă transformam, în sensul că mi-am inventat o privire din afara mea asupra mea și nu mă pierdeam din ochi: cum mă mișc, cum privesc, când îmi exploatez profilul, când ridic privirea direct, când mă îndepărtez, cum intru pe ușă, cum stau pe scaun, cum stau pe fotoliu, ce fac cu mâinile – o mare problemă (!), în cadru, în emisie, sau în timpul meu liber, cum ies dintr-o cameră – pe scurt, a apărut seif controlul ca o dedublare de care nu am scăpat nici astăzi. Practic, mi-am pierdut naturalețea spre a o recuceri în termeni noi! Vreau să spun că prin seif control mi-am construit aerul relaxat, obligatoriu pentru o persoană publică. Am lucrat cu mine spre a reuși o mină de bună dispoziție care să nu cunoască „breșe”, deși, dada mă gândesc bine, nu prea mi-a ieșit punctul acesta, am fost depășită de multe ori de evenimente.

A început să-mi pese de părerea celorlalți despre mine. Odată standardul atins, și acest lucru s-a întâmplat în doi ani, trebuia să-l apăr. La orice oră din zi și din noapte, trebuia să „livrez” imaginea mea standard, nu mai jos! Astăzi, în 2007, când vine instalatorul să verifice centrala termică, eu execut aceleași gesturi, îmi refac machiajul de zi, mă privesc scurt și atent în oglindă și apoi deschid ușa. Ne vedem pentru prima oară. El zâmbește politicos, se destinde, și eu știu că nu este dezamăgit, sunt ea, cea care i-a intrat 27 de ani în casă, sau mai puțin, nu contează numărul anilor, ci contactul stabilit. „Am crescut cu glasul dumneavoastră”, spun tinerii de 30 – 35 de ani, „cu timbrul dumneavoastră inconfundabil!”

Constat că nimic din ce am spus nu-și amintesc, ei au reținut timbrul, muzicalitatea vocii mele, privirea, zâmbetul. Este exact ce spuneam, se confirmă faptul că, golite de sens, cuvintele erau date la o parte, nu făceau corp comun cu comunicarea și memoria colectivă a decantat atitudinea, sunetul vocii, timbrul. Am comunicat fără... cuvinte, pe deasupra lor, da, a fost o experiență unică. O performanță. Cum a fost posibil?

În fața textelor dificile, vădit neagreate, explicit antipatice, abordam tonul alb. Aceasta însemna să nivelez sonor cuvintele, să le netezesc prin pronunțare, cu scopul de a le șterge semnificația. Să nu se înțeleagă că turuiam. Nu, imediat s-ar fi sesizat unii și alții! E în dans pe sârmă învățat de mine, față în față cu cele mai anoste și mai

stupide texte cu care mă confruntam. Absența intonației, a frazării, expedierea frazei prin lipsirea de logica ei interioară demonstau că nu era important ce spuneam, nu era demn să fie reținut. Lucru care s-a și întâmplat.

În anii VO am intrat pe pilot automat și merg pe el și azi. Mă oblig să radiografiez ce se întâmplă de fapt cu mine și de ce mă pregătesc să deschid ușa instalatorului exact așa cum o fac când ies în oraș sau la un restaurant cu prietenii! Nu fac nicio deosebire! E vorba de mine și de ceilalți!

În anii mei de formare, mi s-a produs această comutare: privirea celui din fața mea asupra mea e la fel de importantă ca a mea spre în afară! Dacă aceasta din urmă e naturală, o are oricine; prima, cea „dobândită”, e o povară asumată. E sub piele, e un cip cu care voi trăi până la sfârșit. Supravegherea aceasta de sine nu-mi aduce neapărat avantaje. E necruțătoare și-mi revelează tot felul de amănunte care-mi displac. În sfârșit, e complicată relația cu propriul eu când totul e în mișcare, când trec anii în cavalcadă și propria viață stă să se scurgă printre degete. Fără anestezic, lucidă, așa am ales să trăiesc. Nu, nu e simplu, și nu e de invidiat. E prea târziu să mai pot schimba ceva.

De la dezghețul șaptezecist la biciul optzecist

Termenul „dezgheț” s-a aplicat scurtelor perioade de relaxare politica, economică, de flirt cu valorile democratice, cum a fost perioada anilor 1970 – 1976.

Ca o pată de culoare foarte suculentă, în anii VO se vindeau la magazinul „Leonida” (azi KFC), de pe Bulevardul Magheru, caviar și icre de Manciu! Vândătoarele îți puneau cu lingura (!), pe o bucată de hârtie pergamentată... icre de sturion, oricât voiai! Costurile erau aliniatelor alimente, brânză, mezeluri...

Pe marile ecrane, în oraș, rulau filme politice ca „Z” sau polițiste cu Steve McQueen, Belmondo, Delon, Lino Ventura, Gabin. Claudia Cardinale își făcea cura de frumusețe la Otopeni, la sanatoriul Doarmei Aslan, fetele se tundeau ca Mireille Mathieu, „Mic dejun la Tiffany” era venerat de publicul larg, iar ea, desăvârșita Andrey Hepburn, era idolul absolut al generației mele. Spencer Tracy și Katherine Hepburn, el – idolul meu masculin, ea – întruchipând perfecțiunea în arta actoriei. Urma, matematic, brutală revenire în planul prezent al nisipurilor mișcătoare, presărat cu capcane – ochiuri verzi de apă stătătoare ce-i înghițeau pe naivii optimiști, în timp!

Îi numesc naivi optimiști pe cei care luau în serios relaxarea și se manifestau liber. Într-un fel sau altul, aveau să plătească mai târziu. Scepticii au ales exilul. Despre drama exilului s-a scris enorm în ultimii ani.

O ruletă bezmetică i-a proiectat pe unii în situații acceptabile sau în top, pe alții în umbra unei frustrări fără de sfârșit.

Opțiunea exilului, pe care eu am considerat-o întotdeauna ca fiind și singura, s-a revelat în multe cazuri a fi fost o eroare și o sursă de nefericire.

„Slăbirea hamului”, expresie uzitată pentru perioadele de falsă revigorare democratică. Analiza rudimentară a sintagmei spune azi totul despre teatrul în teatru la care am asistat, dar am și trăit și respirat. Spectatori și actori în aceeași măsură.

De la euforia nopților de Olimpiadă din 1976 transmisă în direct noaptea, după fusul orar al Canadei, țara gazdă, nopți în care am jucat rolul de comentator sportiv cu o imensă bucurie, până la cele două ore de program din 1984, 1985 și următorii, când lucram în ture de Radio spre a-mi justifica salariul, aveți clară slăbirea hamului, urmată ca „necesitate istorică” de aplicare a biciului pe relaxarea șaptezecistă.

Călătoriile

Până în 1989 am ieșit din țară numai la invitația televiziunilor din celelalte țări comuniste. Niciodată singură – conform protocolului, eram însoțite de un membru al conducerii departamentului meu sau cu funcție mare în organizația de partid. Ei întocmeau la întoarcere raportul despre călătorie, despre aceste lucruri nu se vorbea, dar toată lumea știa ce rol are însoțitorul. Varșovia, Moscova, Belgrad, Havana, Atena și Viena (printr-o fericită întâmplare, au fost singurele programe de televiziune românești în Grecia, în 1976, și Austria, în 1972).

La Varșovia am fost de două ori, privesc în urmă și număr pentru prima oară, sunt șapte călătorii în 19 ani, între 1970 – 1989. Nu se poate spune că am fost răsfățată, în fiecare an erau multe plecări, dar nici acestea nu ne-ar fi fost încredințate nouă, prezentatoarelor, dacă protocolul bilateral nu presupunea prezența noastră în program. Mă întreb cum ar arăta tabloul plecărilor în străinătate, dacă s-ar publica? Aici nu mă refer la redacția de Actualități, care avea corespondenți și relații de lucru absolut normale cu orice televiziune din lume.

Vacantele cu familia în Occident erau de domeniul fanteziei

bolnave. Nu am ieșit din rezervația numită România niciodată cu soțul meu, ci doar în condițiile de mai sus, cu un tovarăș „de încredere”, desemnat să dea raportul la întoarcere. Nu puteam stabili o comunicare adevărată cu omologii noștri, pentru că împrejurările nu ne permiteau. Întâlnirile de prim contact erau a doua zi după sosire, la televiziune, în biroul directorului de programe, unde se detalia emisiunea propriu-zisă care cuprindea filme și documentare, spectacole de divertisment produse de noi și expediate din timp. Atmosfera era cea oficială, cafea, suc-m-i, apă. Urma o zi „tampon”, în care ni se punea la dispoziție o mașină și vizitam muzee, orașul, televiziunea, ne acomodam cu locul. Ziua filmării, odată încheiată, urmau vizitele la ambasadă, din nou atmosfera era înghețată, fiecare cuvânt era măsurat, eram din nou „acasă”.

Au existat și călătorii relaxate. La Belgrad, în 1975, am filmat un duplex folcloric, unde am fost însoțită de un redactor de la Folclor, un om extrem de drăguț și educat. Gal, căruia nu-i revenea nicio însărcinare „de partid”. Ne-am înțeles fără cuvinte. Am avut la dispoziție o mașină, timp de șapte zile, pentru a vedea orașul, muzeele, împrejurimile. Șoferul era un student sârb care trăia în Chicago, iar vara lucra la Televiziunea din Belgrad și își vedea familia.

Putea să mă ducă până în Italia prin Trieste, el mi-a sugerat acest lucru, dar nu am avut curajul să accept. Serile le petreceam în cartierul Skadarlija, cu străduțe vechi, pietruite, de-a lungul cărora se înșirau zeci de mici cârciumioare în care se mânca, se dansa și se cânta până în zori. Numai la Viena și la Atena mai văzusem asemenea cartiere, dar farmecul Belgradului era de neegalat.

Spectacolul de folclor la care am fost invitați cuprindea dansurile, costumele și muzica tuturor zonelor etnografice ale Republicii Socialiste Federative Iugoslavia.

În scaunul din sala întunecată unde am intrat fără tragere de inimă, am avut un șoc la care am revenit de-a lungul anilor de câte ori auzeam sau citeam ceva despre războaiele, tragediile înspăimântătoare din spațiul fostei Republici Iugoslave. Șocul a constatat în neverosimilitatea alăturării într-un întreg a unei asemenea diversități culturale și etnografice, ritmuri, coregrafie, melosuri, costume, tipologii umane! A fost un spectacol fantastic, pe care nimeni nu-l va mai vedea vreodată și sunt convinsă că cei ce l-au văzut gândesc ca mine. Turci, greci, munte negreni, sârbi, croați, bosniaci,

sloveni, într-un carusel a cărui forță explozivă centrifugală a irumpt și istoria a consemnat ceea ce eu, o tânără total novice în bizantinisme politice, am simțit atunci, copleșită de spectacol, anume că acolo ceva nu merge, e forțat, e „too much”! Cum să mă explic? Ei nu se completau, nu era armonie, era o paradă pe segmente de sine stătătoare, egal de strălucit reprezentate. M-au lăsat fiecare fără respirație, dar, reluând filmul, am descoperit o distonanță care contura impresia tragi-comică de babilonie a mesajului. Dacă structura s-ar fi repetat la anumite intervale, „imaginea dezordinii” ar fi fost „încorporată” într-o armonie superioară care transformă distonanta în element componistic.

Mutatis mutandis. În fața spectacolului folcloric de la Belgrad, nu am identificat structura-care-se – repetă, factorul care ar fi dat coerență colajului de ritm, costumație, melos, mișcare. Disonanta nu s-a transformat în element componistic. La sfârșitul său, spectacolul nu s-a închis într-un întreg, a rămas deschis ca într-un puzzle ale cărui piese strălucitoare tânjeau fiecare spre un alt centru de lumină care se voia Singurul.

Am mai văzut un musical fantastic la Havana, după câțiva ani, dar distonanta nu a apărut în reluarea pe care memoria mea o stochează în folderul Havana. Acolo era tradiția strălucită a musicalului american cu o școală de prestigiu, era tehnică, talent, rețetă perpetuată de marele ansamblu cubanez în zeci de ani, cu un succes orbitor.

La Belgrad era cu totul și cu totul altceva. Era o atestare a însăși existenței grupului etnic respectiv, și apoi, a următorului, și apoi a următorului, timp de trei ore, fără pauză, turci, greci, muntenegreni, sârbi, albanezi, croați, bosniaci, sloveni spuneau „noi suntem”! Cât sânge a curs pentru ca ei să nu mai danseze pe aceeași scenă, în spectacolul de folclor devenit astăzi istorie!

Am hotărât totuși să mă întorc în România, în fața unei vitrine cu jucării în care am văzut un cățel-poșetă, pe care l-am adus la întoarcere fetei mele. Bucuria de a-i dărui jucăria a fost mai mare decât incerta mea evadare spre libertate. În 1989 aproape reușisem să-l conving pe soțul meu că trebuie să evadăm.

În vară am început să completez formulare ce trebuiau semnate de 37 de șefi de departamente din Radio și Televiziune. Am bătut la 37 de uși. Intram. În picioare, în fața câte unui birou din 2 – 3 aflate în încăpere, unde toată lumea ciulea urechile, le ceream semnătura care

mă exonera de vreo datorie către respectivul departament. De pildă, instrumente muzicale radio, sau echipamente sportive, sau biblioteca radio, a Televiziunii, documentarea, garderoba, machiajul. Casa de ajutor reciproc etc.

Unde vreți să plecați, mă întrebau, deși nu avea legătură întrebarea cu semnătura care atesta absența vreunei datorii sau a unui împrumut. Nimic mai mult, aparent, înainte însă de a semna, omul de la birou mă întreba unde plec, cu cine, cât timp, de ce, când e plecarea! Pe acești oameni nu-i cunoșteam. De 37 de ori, câte semnături am luat pe hârtia aceea nenorocită, am răspuns: în Cehoslovacia, cu soțul meu, o săptămână, în scop turistic, decembrie! Mă priveau atent și, în cele din urmă, semnau, era evident că nu am datorii, dar o făceau cu greu și cu un disconfort vădit. Era ca și cum contribuiau la eliberarea pașaportului meu, căci despre asta era vorba în final. Pe acea hârtie, odată bifată, urma viza inspectorilor de la „personal”! Câteva luni mi-a luat strângerea semnăturilor pe hârtia de mai sus. Nu, acel pașaport nu a ieșit niciodată. Când povestești de 37 de ori ce vrei să faci, proiectul e născut mort. Dacă mă gândesc, nicio clipă nu am crezut că voi scăpa din cușcă, dar experimentam până la capăt. Am reținut la începutul lui decembrie bilete la avion pentru... 22 decembrie 1989, ora 13, zborul cu CSK, compația cehoslovacă cu sediul pe o străduță care lega Șoseaua Kiseleff de strada Clucerului.

Luni, 18 decembrie, urma să achit biletele. Sâmbătă, pe 16, seara, la ieșirea din Televiziune, pe scări, cineva a spus: „Mișcări de stradă la Timișoara”. Am înghețat. Am știut că ce va urma este imprevizibil și că visul evadării s-a sfârșit. Luni s-au închis granițele. Întâlnirea cu... Fraga nu a mai avut loc.

Parcurgând birourile din cele două instituții, cerând semnături unor oameni complet necunoscuți, povestindu-le calmă cu cine, de ce și unde vreau să plec în vacanță, am băut până la fund paharul umilinței de a trăi în România aceluia timp funest. Era și timpul, cădea comunismul!

Vor spune unii că au călătorit cu pașaport colectiv sau așa ceva, cu liste și buletine, nu știu în ce a constat asta, nu am optat niciodată pentru soluții „în colectiv”. Cum să vezi El Greco „cu rândul”? Cum să celebrezi întâlnirea cu Michelangelo supravegheat de un „tovarăș de încredere”? Unii au optat pentru acest tip de „ieșire”, eu nu. După 1990 am văzut mari muzee, am încremenit fără respirație la National Gallery

în Washington, în fața Renașterii italiene și a expoziției „Roma lui Bellini”. Acolo, în 1999, la National Gallery, am văzut expoziția Van Gogh, adusă de la Amsterdam, grație provenienței mele dintr-o țară ex-comunistă. Trebuia să fiu la casa de bilete la 5 dimineața, lucru imposibil pentru că stăteam cam la o oră jumătate de mers cu mașina. La ora prânzului, când am intrat, m-am apropiat de un oficial al expoziției și i-am spus că sunt din România și că e ultima șansă să o văd. El m-a îndreptat către o distinsă doamnă, care m-a întrebat de unde vin. Când a auzit, mi-a spus: „Eu sunt din Polonia, vă rog să intrați fără bilet!” Mi-a zâmbit și m-a condus la intrarea în sălile expoziției.

Tot despre călătorii

Etapele sărite rămân segmente de spirale lipsă. „Luarea în tălpi a geografiei”, cum îi plăcea soțului meu să spună, se face la vârsta inițierii. Odată încheiată aventura cunoașterii spațiului cultural european căruia îi aparținem, obligatorie, poate urma orice extindere în orice altă cultură. Oricât de vaste și meticuloase lecturile, nu pot înlocui privitul „Rondului de noapte” al lui Rembrandt, la el acasă, în Rijksmuseum din Amsterdam. Oricâtă magie în cuvântul scris al arhivelor Bibliotecii Academiei, nimic nu se compară cu zgomotul pașilor pe dalele Domului din Köln, cu fereastra minusculă de la catul unu al casei în care s-a născut Beethoven, la Bonn, cu spinările de piatră peste care tresaltă Rinul la vederea castelelor medievale ce îl înnobilează.

Fiorul „lumii noi” l-am cunoscut la ultimul etaj al turnurilor gemene, încă în picioare în 1998. Printr-un binoclu uriaș am văzut insula Ellis, poarta de intrare a emigranților secolelor trecute. Istorie, trecut recent, prezent, într-o fulgurație a unei singure priviri prin lentila evocatoare.

În familie avem o poveste. O fetiță de patru ani, Béatrice, vede la 1904, alături de mama ei, Pueca Muntenes-cu, la New York, imobilul nou construit, o glorie a constructorilor vremii, „Fierul de călcat”. Revenită în țară, a atins 94 de ani și îmi povestea mereu ce minunăție a văzut, copilă fiind. A fost bunica fantastică a soțului meu. Radu. În 1998, pe puntea unui double-deck bus, alături de fiul meu, mi-a țâșnit dintr-o intersecție, în față, un... fier de călcat. Emoția recunoașterii poveștii la fața locului, în aerul și lumina din care s-a născut, pe pământul din care a fost plăsmuită, iată o interdicție, aparent neînsemnată, pusă generației mele. Libertatea spiritului însă de aici

Începe și aici s-a lovit. Ne-au ucis povestea, visul. Spuneam că încerc să recuperez. Este iluzie, dar mă bucur să o trăiesc până la capăt. Îi mulțumesc lui Dumnezeu pentru călătoriile de azi... în numele frustrărilor trecute. Și totuși, călătoria în Cuba, în 1983, a fost o experiență compensatoare pentru multele destinații ratate.

„Călătoria în Cuba

„Pământul cel mai frumos pe care ochii omenesci l-au văzut vreodată”, a spus Columb când a văzut coastele insulei pe care o numim azi Cuba. Am citat din memorie. Am ajuns acolo în „anul 24 de la Revoluție”, adică 1983. Astfel suna anunțul de post al radioului cubanez în mașina televiziunii din Havana care m-a condus pe mine și pe coechipierul meu, un redactor-șef adjunct, omul de încredere al partidului care veghea buna desfășurare a „acțiunii”, prin insula mirifică scăldată de Atlantic. Anunțul de post însemna ceea ce la noi era „Aici București, România”. Vara lui 1983. Ultima mea ieșire, a șaptea în 19 ani. Primul șoc, clima. Seră. Bluza mi s-a lipit de corp instantaneu. Soare total, după un zbor lung prin Praga și Montreal. Atmosfera relaxată de vacanță perpetuă. Pe șosea alergau mașini vechi americane rămase de la plecarea „invadatorilor” în 1960. Automobile din familia „frumoaselor americane” fără portiere, practic la un pas de dezmembrare, dar în stare de funcționare! Cocteilul de rase absolut unic făcea ca problema etnică să nu existe odată ce, de exemplu, colega mea de la televiziunea din Havana cu care am lucrat era creolă, bunică chinezoaică, bunicul spaniol, mama franțuzoaică, iar tatăl cubanez. Sexul era liber, statul prelua copiii și îi creștea în programe instituționalizate. În avionul cu care am zburat, de la Praga, vreo 20 de tineri cubanezi veneau de la Moscova, disciplinați, cu câte un radiocasetofon, aceeași marcă, în bagaj.

Panouri uriașe, pe șoseaua de la aeroport spre Havana, vorbeau despre prietenia poporului sovietic cu poporul cubanez. Brejnev și Fidel Castro își strângeau mâinile de la înălțimea palmierilor. Am fost cazați la hotelul „El Nacional”, unde, ne-au splâs colegii de la televiziune, a stat în 1936 Regele nostru, Carol al II-lea. Informația venea dintr-o istorie antebelică, absolut interzisă nouă, românilor. Am reținut mândria cubanezilor, nu numai a colegilor de la televiziune, ci și a directorului hotelului, când ne-au spus că au avut onoarea să-l găzduiască pe regele nostru în acel hotel maiestuos, sobru, construcție de început de secol. A fost singura lor „slăbiciune”, admirau un rege

dintr-o țară îndepărtată, despre care nu cred că știau mare lucru... Oricum, trecerea lui Carol al II-lea pe la El Nacionál intrase în legendă, era evident. Trecuseră 47 de ani!

A doua zi, bătrâna „Volga” a televiziunii, mașina lor de protocol, ne-a adus la Varadero, perla turistică a insulei. Havana nu avea plajă. Digul impresionant și înalt pune capăt orașului spre ocean într-un mod ferm și arogant. Pe drum, nucile de cocos erau culese cu niște dispozitive rudimentare dar eficiente, niște țepușe înalte de câțiva metri, care agățau și rupeau fructul. Șoferul, un negru tânăr, foarte musculos, căruia îi lipseau doi dinți din față, a cules o nucă, a spart-o și mi-a dat să beau sucul ei alb, fără un gust anume, lapte vegetal pur și simplu. Șoseaua șerpuia de-a lungul coastei oceanului printre palmierii înalți ale căror coroane se închideau în boltă. Sonde presărate între drum și ocean. Varadero. Plaja bordată de palmieri se pierdea în ocean lin, puteai înota adânc, dar te reținea avertismentul gazdelor: rechinii pândesc aproape, nu riscați să vă depărtați de mai. Nisipul fin, mătăsos sub atingerea tălpii, culoarea azurie perfectă a apei și a cerului, și privirea dinspre ocean spre mal! Atunci m-am gândit la Columb: pământul cel mai frumos pe care ochii omenesci l-au văzut vreodată! Eden. În ziua aceea au început ploile. Nu s-au oprit nouă zile. La început a fost o pală de vânt, care m-a făcut să o rup la fugă și să mă agăț de o umbrelă de stuf, din sutele presărate pe plajă, și să mă țin de piciorul ei. Minute în șir viteza vântului nu s-a domolit. În dreapta mea, câțiva oameni strângeau și ei în brațe o umbrelă. Eram în costum de baie, firește, și începusem să mă zgribulesc. Un bărbat s-a desprins de la umbrela vecină și a venit la mine cu ceva în palmă. „Sunt din România, lucrez aici, v-am adus rom cubanez în dopul sticlei!” A fost genial romul acela! Cine a fost omul? Nu voi ști niciodată. M-am mai ținut eu ce m-am mai ținut de piciorul umbrelei, fixat pentru vecie în nisip, până când, într-o pauză de rafale, am fugit undeva unde lăsasem hainele. Aceasta a fost prima mea întâlnire cu Atlanticul. Am mai văzut Varadero într-o altă zi, între două ploi. Aerul înmiresmat al arbuștilor cu flori mari, viu colorate, se iriza în aerul sărat al oceanului, efluvii suave te conduceau spre plajă. Acolo, palmierii în semicercuri bordau plaja, astfel că, privind din apă spre uscat, frumusețea clipei îți tăia respirația. Bungalouri cu miile își așteptau chiriașii tot timpul anului, cu baruri din stuf răsărite din nisip. Stare de început de timp, de bine cosmic, de abandon al tuturor prejudecăților și tabuurilor lumii din

care veneam, și totuși mi-am amintit că eram în țara lui Castro! Țara cu cea mai darnică natură de pe pământ! Nimic în magazine! Totul pe cartelă. Absolut nimic pe rafturi cu excepția a două sau trei suluri de mătase înflorată vegetală. Femeile circulau pe stradă cu... bigudiuri pe cap! Sumar îmbrăcați, lucru firesc într-o saună, creoli, albi, asiatici, negri ca abanosul, cu toții aveau aerul absolut adecvat naturii înconjurătoare și climei, calmul elementelor naturii, deloc grăbite și derulându-se după un ritm misterios al unui alt regn. Verandele cu balansoare în care o negresă încearcă să miște aerul cu un evantai uriaș, casele cu fațade crăpate și neîngrijite, cu un etaj, obloanele de lemn ascunzând ferestre spre viața familiilor din spatele lor, arbuști cu flori parfumate pretutindeni, forfota unei zile obișnuite și, în sfârșit, druriul la Muzeul Științelor Naturii, unde, într-un bazin uriaș, săpat sub nivelul solului, am văzut broaște țestoase uriașe de Galapagos!

La întoarcere, șoferul mi-a propus să-mi arate unde locuiește. Stupoare! Un cartier de blocuri identice cu cele de la noi, copii care se jucau pe casa scării din pricina căldurii înăbușitoare a zilei, numai gresie peste tot ca un antidot la clima ecuatorială! Da, eram într-o țară înrudită ideologic cu noi, dar a cărei natură merita o altă ideologie! Sau arșița zilei, lenea siestei prelungite, ritmurile sud-americane, jazzul frenetic, nopțile de rom cubanez, celebrele havane rulate în fabricile lor pe coapsele fetelor de până la 18 ani, secretul savoarei lor unice, „all that jazz”, poate, s-au întâlnit cu „chemarea” lui Che Guevara și Castro într-un mod subliminal! Simplă speculație, dar cine știe. Fac o paranteză. În anii aceia mă îndrăgostisem de Gabriel García Márquez. Citisem „Un veac de singurătate” și apoi „Toamna patriarhului” și visam scene din cele două cărți. Și azi o văd pe Fernanda ridicându-se la cer în timp ce-și punea rufele la uscat pe frânghie! Și azi o văd râcâind var de pe casă și mestecându-l cu atenție. Am făcut rost de adresa lui Márquez în Columbia și i-am scris, declarându-mi admirația literară. Nu am expediat scrisoarea. Am păstrat-o o vreme. S-a întâmplat, însă, ceva ca un cutremur în ierarhia mea de valori. Am aflat că era prieten bun cu Castro. Iubirea mea literară s-a evaporat instantaneu. Mi-am amintit cartierul select din Havana. Vile cu un etaj, străzi largi, palmieri, liniște, nici țipenie de om la ora patru după-amiaza, obloane albe, verande adânci, pustii. Lumina totală de început de lume, opalescentă, ca interiorul unei scoici, egală cu ea însăși, blândă, afrodisiacă. Elementul lumină în Cuba este fundamental.

Pământ parfumat, flori imense țâșnind din arbuști firavi, o grădină a raiului, în care, din când în când, zâmbea patern Brejnev!

Seara în care colegii de la televiziune ne-au invitat la musical-ul cel mai reprezentativ al lor a fost o seară magică. Aer liber. Palmieri uriași, bătrâni, de jur-împrejur. Amfiteatru de mese, scaune, bănci de stuf și lemn. Scena suspendată, montată între palmieri. În tradiția musi-cal-ului american, școala cubaneză a strălucit zeci de ani după plecarea americanilor și prestigiul ei a rămas intact. Timp de trei ore s-a cântat, s-a dansat și s-au etalat costume multicolore într-un ritm la limita verosimilului. Vreau să spun că prin stânga scenei intrau dansatorii, ieșeau prin dreapta și nu aveai timp să te acomodezi cu costumele lor, apăreau ca un foc de artificii altele, nici pe acestea nu le admirai îndeajuns pentru că dispăreau făcând loc următoarelor. Trei ore de ritmuri sud-americane, de rom cubanez și ace de gheață, protocolul era desigur setat de experții lor și mergea la țintă. Plecai răvășit și nu uitai tot restul vieții Cuba. Dacă nu erai „vaccinat”, ca noi, cei din țările comuniste, după un asemenea spectacol nu era exclus să ceri azil politic în Cuba și să începi să-l adori pe Fidel. Iată un risc care nu m-a „vizitat”. Nu știam la timpul acela că nota de plată a susținerii lui Castro la putere îi costa pe sovietici 10 miliarde de dolari pe an! i

Am vrut morțiș să văd „hacienda” devenită celebră de pe vremea când Hemingway intra, bea rom și rămânea acolo cu zilele. Ploua neîncetat. După câteva zile totuși, într-un oarecare răgaz, după vreo două ore de mers cu mașina, am ajuns la proprietatea lui Hemingway, devenită loc de pelerinaj. A ieșit o îngrijitoare care ne-a refuzat accesul, pretextând că după ploaie pot cădea nuci de cocos și nu-și asumă răspunderea pentru vizitatori. Asta a fost. Visam să văd masa la care, la prânz, el cerea să se pună totdeauna un tacâm în plus pentru un posibil musafir neanunțat. Domeniul era foarte mare, am văzut doar poarta de dimensiuni impresionante. Am rămas cu „Bătrânul și marea”, dar și cu Spencer Tracy în ecranizarea memorabilă, cu imaginea lui Hemingway intrând în Parisul eliberat de război odată cu aliații, cu „Adio, arme”, dar cât de mult aș fi vrut să ating, doar să ating balansoarul lui, și să privesc grădina din unghiul din care a privit-o el. Cine știe, poate aveam să înțeleg atunci de ce și-a luat singur zilele! Poarta domeniului lui a rămas închisă pentru mine pentru totdeauna.

Márquez și Hemingway au în comun Cuba. Primul i-a fost

prieten apropiat lui Castro, al doilea a adoptat-o și a fost absorbit de climatul local. Doi intelectuali de stânga, de mare calibru, scriitori venerați chiar în timpul vieții, venind din lumi diferite, publicați, răsfățați de public, rămân legați de Cuba într-un mod neînțeles și misterios. Nu cumva Columb i-a trimis în mica insulă indicându-le raiul terestru?

Călătoria mea în Cuba a fost evadarea nu atât într-o altă cultură, cât într-o altă geografie. Nebănuită aici, în Carpați. Fabuloasă. O fereastră spre tropice. N-am văzut decât natura radiind sub soarele Ecuatorului care m-a făcut să uit nouă zile istoria din care veneam și conjuncturile ei malefice. Televiziunea lor era destul de rudimentară. Nu am putut filma opt zile pentru că unica lor cameră de luat vederi era defectă! S-a reparat în ultima zi și am filmat cu câteva ore înainte de plecarea la aeroport. Colega mea de la Televiziunea din Havana mi-a dăruit la plecare două sticle cu rom cubanez. Oamenii de la televiziune pe care i-am cunoscut erau împăcați, săraci, resemnați în relația cu bunurile pământești. Orice aluzie la starea de colaps economic, evident la tot pasul, ar fi fost o gafă politică uriașă. Luam act și treceam mai departe. Sub tăcere. Supravegherea venea atât dinspre coechipierul meu, prezența lui justificându-se astfel, cât și dinspre partenerii cubanezi, care-și știau lecția prea bine. A funcționat legea tăcerii pe subiectele majore, politice, sociale, de legislație, drepturi cetățenești. Din acest motiv nu au existat nici cinci minute de conversație liberă, contact uman direct. Imposibil și evitabil din toate motivele de mai sus.:

Programul de televiziune românesc, completat cu prezentarea mea în ultima zi, a fost difuzat după plecarea noastră. La întoarcerea în țară am realizat cât de întins era răul, ce lucrare de proporții se săvârșise. Brejnev agățat în palmierii Cubei, sfidând America la 180 de kilometri distanță în larg, de Miami, Florida! Distanța București-Brașov. Năvod roșu amprentat pe geografia planetei.

Un est european ca mine nu avea cum să nu simtă cea mai cruntă descurajare în fărâma de iluzie a ieșirii cândva de sub dictatul roșu.

Și totuși, cele nouă zile m-au sustras timpului înlănțuit în care trăiam, oferindu-mi o altă geografie.

Nu am mai ieșit din România până în 1991.

Cruciulița de argint

Mă întorsesem de la Varșovia unde prezentasem „Seara Televiziunii Române” și unde fusesem însoțită de secretarul de partid al redacțiilor de Prezentare și Coordonare Programe din Radio și Televiziune, unite la vremea aceea.

A urmat pentru mine o vacanță de câteva zile la Mamaia. Aveam într-un an doar 14 zile de concediu! Era în 1972, sper să nu mă înșel, dar oricum nu cronologia e importantă, ci spiritul timpului acelaia. După plajă purtam o rochie galbenă, lungă, la care îmi plăcea să port ca unic accesoriu... o cruciuliță de argint de la bunica mea. În apropiere de hotelul în care stăteam era sediul postului „Radiovacanța”, unde lucrau redactori din radio în serii care se succedau întreg sezonul, un fel de bonus pentru buna purtare. Vacanța s-a sfârșit, m-am întors la televiziune. A doua zi am fost chemată la Radio de secretarul de partid cu care fusesem la Varșovia. Biroul lui era în Radio. Era tipul activistului reținut, decent, om simplu, cu bun-simț. Avea un aer oficial și puțin încurcat. A primit o sesizare de la cineva de la mare. Am fost văzută cu o cruciuliță la piept, obiect de cult interzis unui membru de partid, exponent al gândirii revoluționare! Ce am spus eu? Îmi este rușine, dar voi scrie ce am răspuns pentru a se înțelege cum reușeau să ne scoată din firea noastră: „Este o bijuterie de familie, amintire de la bunica, nu e simbol religios!”. M-am lepădat de credința mea fără să clilesc în fața acelui individ care nu știu ce aștepta să-i spun „în apărare”...

O colegă a mea. Cristiana, mi-a spus după un timp: „Mare greșală că ai recunoscut, trebuia să negi și să ceri dovada!”. Am fost uluită, da, era o ieșire! Nu mi-a trecut prin minte să neg. Ce a urmat? Au montat o ședință cu cele două redacții Radio – TV reunite și mi-au dat vot de blam cu avertisment. Aceste ședințe aveau un protocol strict. Se enunța cazul în discuție. Mentalitate retrogradă, învechită, aceasta era „încadrarea” faptei mele. Am uitat să precizez că secretarul de partid mi-a cerut să scriu, să dau o declarație că am purtat o cruciuliță, și să semnez, bineînțeles. Cu declarația mea ca punct de plecare, tot el m-a criticat și a propus sancționarea. S-au ridicat și și-au exprimat „adeziunea” cu punctul oficial de vedere vreo două, trei persoane. Și încă o dată, în fața a zeci de persoane, eu am repetat: „Cruciulița nu avea încărcătură religioasă pentru mine, era doar o bijuterie de familie!”. Nu pot să-mi iert cât de ușor mi-am negat credința, nu uit ziua, ora, era prânz, lumina albă din stânga pe

lam-briul sălii de ședințe. Eram atât de tânără și de speriată de încâlceala, îmbâcseala, bizantinismul relațiilor inter-umane pe de o parte și îngrozită să nu-mi pierd postul, pe de altă parte! Am plecat de acolo cu povara că am făcut ceva profund imoral, de neiertat. N-am uitat și îmi este rușine și azi de cât de mică mi-a fost rezistența la prima încercare! Și totuși, de la acea ședință am ieșit trântind ușa înaltă care a scos un sunet îngrozitor! Totuși, am ripostat și am protestat pe loc împotriva sancțiunii și îmi amintesc că personajul cel mai important, un invitat de la Comitetul Central, Nicolae Popescu, cu aer scârbit a replicat: „Acum ne învață tovarășa Delia cum să-i interpretăm faptele!”

Îmi amintesc că m-am căsătorit religios cu Radu Budeanu în casa noastră, de teama de a fi văzuți în biserică! Intram totuși în biserică, țineam legătura cu părintele paroh pentru că bunica soțului meu. Doamna Beatrice Cristea, avea o vastă cultură religioasă și relații înalte în ierarhia bisericii noastre. Prin ea m-am apropiat de Dumnezeu. Înconjurată de icoane, cărți de rugăciuni, mineie, majoritatea în litere chirilice, colive și „athos” preparat de bunica Beatrice pentru slujba săptămânală de la biserica Pitar Moș, am acumulat fără să conștientizez educația religioasă pe care nu o aveam din copilărie, și, după ani mulți, avea să mă salveze din infernul văduviei, o experiență oribilă, despre care voi vorbi cândva, când va veni timpul. Sau nu voi vorbi deloc.

Cineva, în familie, o acuza de bigotism pe bunica B. Ea era doar... fericită!

Văduvă din 1961, în 1985 ne consola și ne dirija pe noi, ne înțelegea ca nimeni altcineva, ne proteja și ne organiza vacanțele la Sfânta Mănăstire Suzana, grație i-naltelor sale relații cu Preasfințitul Roman Ialomițeanul, prieten de-o viață.

Genială în bucătărie, un capitol aparte îl voi consacra talentului ei în fața bucatelor, a meselor mari sau a meselor zilnice, în fața planșetei pe care se iveau aluatul franțuzesc cel mai fin și ce pulveriza în momentul în care mușcam prima înghițitură.

Ce legătură este între negarea credinței care pn-a marcat la 23 de ani și aluatul franțuzesc al bunicii Beatrice? Niciuna și toate. Bunica credea, era puternică, solară. Se ruga zi și noapte, postea 276 de zile pe an, avea mintea limpede și energia intactă. Cu trei luni înainte de a pleca dintre noi, la 94 de ani, nu s-a mai putut deplasa. Articulațiile au

trădat-o. Nu știu de ce, într-o dimineață, a închis ochii, lucru pe care l-a prevestit senină, cu o zi înainte, astfel: „Măine va veni mama să mă ia cu trăsura, pe la opt dimineața!”. Așa a fost.

Nu întâmplător am intrat în casa ei, eu, cea care, la prima cumpănă, m-am lepădat de credință, e adevărat, cu conștiința împovărată. Aceeași casă o țin azi pe umeri, spre marea ei satisfacție, pe care știe să mi-o transmită în vis.

Mai 1973 sau cum am devenit membră a Partidului Comunist

Eram o tânără fată de o vitalitate ieșită din comun, care nu-și dorea altceva decât să fie fericită. Incidentul divorțului recent (1972) nu reușise să mă doboare, eram prea îndrăgostită de viață spre a-mi înclina capul și a mă recunoaște învinsă, fie și temporar. Azi fac la fel, eu nu recunosc, în pofida oricăror evidențe, eșecul! Cine crede că l-aș fi cunoscut, se înșală. Eșecul trebuie acceptat pentru a-și face lucrarea distructivă.

Eu nu l-am acceptat. Lecția tatii: transformă-te în piatră, refugiază-te în alt regn, schimbă-ți codul, dar nu ceda. Această lecție nu se predă. El a trăit, iar eu am observat cum o face. Un colos de demnitate pe care soțul meu. Radu, l-a admirat fără rezerve. Din lumi diferite și aparent fără niciun punct comun, s-au întâlnit undeva pe o spirală halucinantă a spiritului în căutare de sine și s-au descoperit, dincolo de zgura faptelor și traseelor, asemănători. Unul mai tulburat și mai chinuit decât celălalt, două generații strivite de timpul nemilos căruia i-au aparținut.

„Inspirată” genetic de tata, nu recurg la înlocuitori de optimism, la nicio terapie de uitare, admit ce s-a întâmplat, îmi asum tot și, cu fiecare dimineață, renasc.

Când soțul meu a plecat dintre cei vii, tata a venit la mine, m-a îmbrățișat și mi-a spus: „Acum ești văduvă!”. Eu nu mă gândisem... la schimbarea de statut. L-am privit îngrozită. Cuvântul hidos, „văduvă”, era tot atât de crunt ca însăși realitatea că soțul meu zăcea fără viață lângă noi. Tata se gândise la mine în acel moment, eu încă nu! Mi-a luat-o înainte! M-a avertizat că începe singurătatea cea mare. Cuțit înfipt în inimă, anunțul tatii. Fără lacrimi, fără păr «muls, fără gesturi exterioare. Nu am dependențe, nu am ritualuri, pendulez între câteva limanuri, unul muzical, altul olfactiv, iar curiozitatea mea intelectuală insașiabilă mă hrănește și îmi dă codurile de care am nevoie.

Revin la episodul mai 1973. Un tovarăș important,

redactorul-șef, m-a chemat în biroul lui, m-a invitat să iau loc și mi-a spus: „Am primit indicația ca toți cei ce intrați pe post în video să deveniți membri de partid. Dacă nu îndepliniți condițiile, nu mai puteți lucra în TVR”. Eu: „Ce condiții?” El: „Vi se verifică dosarul rudelor de gradul unu și nu numai, depinde de la caz la caz. E treaba inspectorilor de cadre. Dacă vrei să rămâi, completează cererea!”. Câteva momente nu am făcut nicio mișcare. Am întins mâna, am întors cererea. Avea câteva rânduri: „Subsemnata... declar că doresc să intru în rândurile Partidului Comunist Român, forța înaintată...”. Cu cinci minute înainte de a păși în acel birou, nu-mi trecuse prin minte că doresc așa ceva, dar iată că eram în fața cererii exprese care aștepta semnătura mea. „Cred că ți-e clar, Delia, dacă nu intri în partid, pleci din TVR. E valabil nu numai pentru voi, prezentatoarele, dar și pentru băieții de la Jurnal!” Știrile, politicul erau alt departament. Am tăcut și am semnat. Au trecut cel mult două luni. M-a chemat și mi-a spus că referatele despre părinții mei sunt bune și la data de... mai, într-un cadru solemn, o adunare specială de partid, voi fi admisă în Partidul Comunist. „Până atunci ia statutul și învață-l! Felicitări!”

Mama lucra într-un trust de construcții, unde s-a chinuit, acesta e cuvântul potrivit, 24 de ani, la Serviciul Planificare. Din cauza războiului se îmbolnăvise grav în 1947, în ultimul an la Facultatea de litere și filosofie, secția germană, și nu-și terminase studiile, deci nu avea dreptul să-și exercite profesia la catedra de germană a unui liceu.

Tata, inginer cercetător științific, creator de soiuri de mere, lucra la Stațiunea de cercetări pomicole Voinești – pâmbovița, de la înființarea acesteia în 1950. Inspectorii de cadre s-au plimbat, au luat referințe despre părinții mei și au decis că... am dosar bun! Meritam să devin membră a Partidului Comunist! Respectabilității și onorabilității lor li s-au datorat bunele referințe în dosarul alcătuit mie în 1973!

Părinții mei nu mi-au spus niciodată nimic despre comuniști. În schimb, în casa noastră, se vorbea numai în limba germană, mai ales în prezența mea, lucru care m-a făcut să înțeleg că anumite subiecte îmi sunt interzise. Ca să mă răzbun, am refuzat să învăț cu mama limba germană!

Înainte de ziua anunțată din luna mai, am plecat la mare într-o săptămână de concediu. Eram profund tulburată de întorsătura aceasta neașteptată. Îmi amintesc macii și cicorile de pe marginea drumului spre mare, atât de inocenți și liberi, iar eu intram într-o

nebuloasă care îmi apărea primejdioasă și alunecoasă. Nu știam nimic despre crimele comuniștilor. Ca în vis, vreo mătușă șoptea „cutare a fost ridicat” sau „l-au ridicat și pe...”, dar nimic mai mult. Plutea în copilăria mea ceva, o spaimă, dar nu mi-au dat numele și adresa ei!

Aveam cinci ani. Tata conducea stațiunea experimentală pomicolă de care am amintit și ne aducea, mamei și mie, să numărăm inflorescențe de măr în pungi albe de hârtie. Le vărsa pe masa din sufragerie. Tata voia cifre. Un parfum suav inunda încăperea. Număram. Într-o zi nu a mai plecat. S-a așezat lângă mama pe canapea și au stat de vorbă. Eu am fost trimisă să mă joc. N știu ce au vorbit, dar într-un târziu mi s-a făcut foame și am intrat. „Du-te și te joacă!” au spus ei. Au uitat să-mi pună masa. M-au uitat, m-am gândit eu. Mi-am adus aminte că o vecină avea un bebeluș și m-am arătat interesată de starea micuțului, am profitat de absența de câteva momente a mamei și-am înghițit cei câțiva biscuiți de pe masă. Părinții mei nici în seara aceea nu au pus masa. Ziua aceea ciudată, șoptele în germană, foamea nu le-am uitat niciodată. În zilele următoare, viața noastră a revenit la normal. Vreau să spun că tata a plecat din nou, în fiecare dimineață la stațiune, unde visa să transforme florile în mere, pe care, spunea glumind, să le mănânc eu și să cresc mare și frumoasă. Au reapărut mesele în familie. Erau însă foarte tăcuți.

După ani și ani, eram deja studentă, mama mi-a spus că în anii aceia din fiecare familie era arestat cineva și că s-au temut că va fi și tata. Nicio explicație în plus.

Educația mea a fost foarte rigidă. Nu numai subiectul politic a fost eludat, ci și multe alte teme care astăzi țin pagina întâi în educație.

La absolvirea clasei a șaptea, în 1961, exista la intrarea în liceu un număr de locuri pentru copiii de țărani și muncitori și un număr, mult mai mic, pentru copiii de intelectuali. Cu alte cuvinte, copiii de intelectuali erau discriminați la admiterea în liceu.

Deși eram premiantă, părinții mei au divorțat și am fost încredințată mamei, ea fiind atunci casnică. Am intrat la liceu, dar divorțul lor a însemnat o grea lovitură pentru întreaga mea evoluție. Din formal a devenit real. Mama m-a luat și m-a dus la bunici, care-și reconstruiau la Turnu Severin casa distrusă la bombardament. La sute de kilometri depărtare de tata, rămas singur în livezile lui, mama, bunicii și cu mine am suferit privațiuni de tot felul. Casa bunicilor arsese în noaptea de 4 aprilie 1944, când un pilot american, vânându-i

pe germani, mai precis gara orașului Turnu Severin, a apăsător butonul declanșator al bombelor incendiare mai devreme cu câteva secunde. Secunde fatale pentru casa lor. Șapte bombe incendiare au căzut deasupra cartierului construit de Carol

I la începutul secolului trecut și au lovit casa străbunicilor mei, aflată la 800 de metri depărtare de gara orașului. Adolescența mea a fost marcată de efortul disperat al bunicilor și al mamei de a o reconstrui. Rămăsese intactă numai fundația. Lingurițele de argint din zestrea mamei și a surorii ei au apărut pe rând, din pământul grădinii, și stau acum contorsionate, cuminți, cu un luciu stins, în caseta cu tacâmuri. Lucrurile și povestea lor! Într-o zi le voi consacra o carte spre neuitare!

Sertarele cu scorțișoară și încântătoare nimicuri, dopuri de plută vechi, sforicele de legat borcanele, urme materiale ale vieților oamenilor cărora le-au aparținut vremelnice.

Îmi mai amintesc un element din backgroundul meu politic la nivelul anului 1973. Când eram la vârsta adolescenței, 14 ani, bunicul meu asculta „Vocea Americii” în fiecare noapte la un radio german. În ciuda rugămintelor lor de a nu spune nimănui ce post ascultă bunicul, cum ieșeam dimineța pe poartă, îi și spuneam Sandei Costeanu Atanasiu, buna mea prietenă și colegă, azi avocată în Pitești, ce secrete ascund bunicii. Iar ea îmi mărturisea că și mătușile ei, Lucy Tante și Mimi Tante, își petrec serile în același mod, lipite de aparatul de radio.

În vremea aceea, a asculta „Vocea Americii” era similar cu pașaport pentru închisoare. În fiecare dimineță ne făceam mărturisiri complete privitoare la îndeletnicirea nocturnă a familiilor noastre. Eu adăugam: „Bunicul meu îi așteaptă pe americani!”. Ea amuțea admirativ, probabil că îi scăpase chestia cu americanii, mătușile ei fuseseră mai precaute. De câte ori intram în casă, conversația lor îngheța, eram o asemenea gură spartă, încât cred că se temeau grozav de mine. Și, iată că, totuși, existau scurgeri de informații! Norocul meu a fost discreția Sandei.

În lungul drum spre mare în acel mai 1973 simțeam în geanta de voiaj corpul străin, statutul Partidului Comunist Român (!), un carnet nu prea mare, dar nici confortabil de mic. „Mă angaj*”; să-am uitat cuvântul – politica partidului, să militez pentru propășirea mărețelor idealuri, să contribui cu toată energia și devotamentul la edificarea societății... să fiu exemplu de dăruire și abnegație... să apăr

cuceririle revoluționare...". Am citat din memorie, nu vă închipuiți că am rigori cu privire la acuratețea unui citat din statut! Nu-mi vine să cred că îmi amintesc aberațiile care au încorsetat milioane de minți în plasa lor! Azi poate părea naivă și stângace, nu? Ei bine, era diabolic țesătorul, plasa odată aruncată, prin ochiurile ei nu mai ieșeau și, ce era mai grav, nici nu mai puteai discerne binele de rău. „În momentele de accentuată teroare a istoriei, individul nu poate opta liber pentru bine sau rău, ci devine o jucărie în mâinile unor forțe oarbe”. Am găsit acest comentariu în România literară, era exact ce voiam să spun.

Tristă a fost vacanța mea la mare. M-am străduit din răspuțeri să învăț textul pe plajă, în holul hotelului, pe faleză.

Ziua intrării mele în partid! Poate miercuri, poate joi. La prânz. Pocneam de emoție. Se dădea o imensă importanță „primirii de noi membri”, așa se numea operațiunea. Oamenii erau extrem de solemni, toți lăsau impresia că mi se făcea o mare onoare și, în același timp, că eu o meritam. Aici mă încurcam eu tare de tot. Ceva nu mergea în ecuație. Dosarul meu recent încheiat aduna referințe despre părinții mei! Ei erau cei notați cu zece. Și mie, în schimb, mi se făcea onoarea de a fi primită în partid! Pentru ce merite? Nu reieșea de nicăieri. Senzația de fals m-a urmărit de la început până la sfârșit. Dar falsul era glorios! Pe baza lui s-au construit cariere mari în timpul acela!

Așadar, intram într-un club! În vremea aceea, elitele făceau parte din el! Ceilalți membri de partid păreau pătrunși de importanța statutului lor, poate mimau, nu am de unde ști.

În 1973, în TVR erau mai puțini membri de partid decât, să-i numim, nemembri. În schimb, în anii următori, operațiunea a luat amploare și datele s-au inversat. Dar tot atât de adevărat este că aura de importanță a scăzut până la a pierde orice conotație. Desigur, mulți au fost și cei care au militat pentru a intra în „club” pentru a-și consolida statutul profesional. Se știe că o carieră solidă în orice domeniu, nu numai în televiziune, în presa scrisă, nu exista în afara „clubului” membrilor de Partid Comunist! Cu timpul, accesul devenise tot mai ușor și luase aerul unui joc de societate. Scorțoșenia și festivismul lăsaseră loc șmecheriei fățișe. Membrii de partid nu puteau fi mutați fără motiv dintr-un departament într-altul sau dați afară din motive de incompetență, chiar dacă acestea erau de netăgăduit. Să nu se înțeleagă a-vantaje materiale! Dacă existau, erau nesemnificative. Nu evoc aici vârfurile ierarhiei din TVR, director general,

vicepreședinți, redactori-șefi; în cazul lor, beneficiile materiale erau net superioare. Dar aceștia erau o minoritate.

În 1973, toți absolvenții de facultate care apăreau în video sau semnau emisiuni importante (zona social-cetățenesc, politic) au fost obligați să intre în partid.

În ziua aceea, după ce am răspuns la întrebări-sondaj din statut, m-au aplaudat și m-au felicitat. Toți păreau pătrunși de solemnitatea momentului! La timpul acela eu nu aveam contraargumente solide pentru a înțelege dezonoarea momentului. Numai în familie mi s-ar fi putut transmite tot adevărul. Pentru a mă proteja, ai mei nu au făcut-o. Paradoxul este că niciunul din părinții mei nu a fost membru de partid. Nimeni nu le-a condiționat rămânerea în post de legământul față de comuniști. La fel de adevărat este însă că tatăl meu, tocmai din acest motiv, deși strălucit cercetător în pomicultură, creatorul unor câmpuri de cercetare care l-au atras pe celebrul profesor Hough din California, venit în vizită la tata pentru schimb de experiență, în anii '70, a fost eliminat sub pretextul pensionării, fără preaviz, în ziua în care a împlinit 62 de ani, în 1976. Și-a părăsit obligat câmpurile de hibrizi, o desfășurare uriașă de forță și inteligență creatoare, repet, sub pretextul vârstei de pensionare! În plină vigoare și în plin proces de creație! Ministrul Agriculturii era fratele dictatorului. Ion Ceaușescu.

Iată epilogul carierei tatălui meu, ale cărui mere, copiii lui, se află pe toate mesele din țara noastră.

A cerut audiență la ministru, a venit la București. După trei ore de anticameră, secretara i-a comunicat că tovarășul ministru a plecat pe ușa cealaltă! Nu l-a putut privi în față.

Tata a mai trăit 30 de ani într-o stare de sănătate perfectă. Nu a mai făcut niciun demers, nu a cerut nimănui nimic. Și-a cultivat grădina până în ultimul moment, februarie 2006.

Dacă discipolii lui îi vor fi semănat întru rezistență, dăruire și inteligență, livezile de azi și cele de mâine... vor rodi întru amintirea tatii. Dar, mai ales, noblețea soiurilor. Am mari îndoieli că o scenă ca cea în care eram mereu noi doi de câte ori mergeam să-l vizitez s-a mai repetat undeva, în vreo livadă.

Intram în curtea lui. În jurul casei se răsfăță aproximativ 50 de meri, câțiva piersici și multe flori sădite astfel încât să înflorească tot anul, din aprilie până în noiembrie. „Vino să-ți arăt merii!”, spunea tata de cum mă vedea. Eu îi știam pe dinafară! El mi-i prezenta însă atunci,

în acel moment. Pentru el erau ființe ca noi, oamenii, noi nu ne întrebăm mereu și mereu „Ce mai faci?“, deși ne cunoaștem prea bine? El era într-o relație de la om la om cu merii lui. Cel din fața ferestrei dădea până la 300 de kilograme! Turul livezii din jurul casei încheiat, mă ducea la livada cea mare, la 1 kilometru depărtare. Acolo, cu pas apăsător, cu aceeași solemnitate, ca într-un ritual, îmi vorbea despre fiecare măr, despre climă, umiditatea solului, tăieri, mâna de lucru din ce în ce mai precară și toate grijile apăsătoare ale unui părinte de livadă, încheiat și turul al doilea, mă întreba ce mai fac. Mă asculta atent, fără să clipească, și niciodată nu plecam de la el... împruțată. Pe drumul de întoarcere știam iarăși ce am de făcut. Îmi dăduse susținere integrală.

Luna mai cu miriadele de flori albe, iunie, iulie cu fructul mic legat, „Vino să vezi cum a legat!“, și trăgea aproape ramura cu minusculul fruct verde ascuns în laboratorul matern al florii. În august rodea primul măr din fundul grădinii, mărul meu, spunea el. „Culege-ți-l singură!“. Plecam cu două coșuri de mere gălbioare, fragede, ușor acrișoare, ușor dulci, zemoase, o minunăție! Ele erau prologul. Dar nu toți anii erau buni. Și nu toate substanțele cu care îi stropea erau autentice. Unele erau expirate, deci nu aveau efect, altele erau falsificate și livezile sufereau cumplit. Și tata, odată cu fiecare măr! „Le-au ars frunzele!“ spunea, și trăsăturile i se rigidizau. Nu dădea doi bani pe câștigul material. Nu și-a dorit niciodată nimic. A purtat un singur palton, din studenție, un postav indestructibil. A trăit pentru o idee: soiuri nobile de măr și păr. Academia de Științe Agricole și Silvicultură „Gheorghe Ionescu-Sisești“ l-a ales pe tata Membru de Onoare, ca recunoaștere a contribuției sale științifice la înfrumusețarea și îmbunătățirea sortimentului de fructe. Soiurile de măr „Pionier“ (1983), „Voinea“ (1983) și soiul de păr „Euras“ (1994), ultimele omologate, sunt rezistente genetic la rapăn, dușman tradițional al livezilor de măr și păr. În laboratorul său, părăsit într-o zi din vara lui 1976, el a intuit și gândit combinația genetică optimă pentru realizarea acestor soiuri pe care urmașii lui, colegii tineri, între care îl amintesc și pe domnul inginer Andri-aș le-au aclimatizat, produs și omologat. Domnul profesor Nicolae Ștefan, marele său prieten, i-a fost aproape întreaga viață. Îi sunt recunoscătoare în amintirea tatii.

Între primele sale soiuri de măr, „Frumos de Voinești“ (1967), „Delicios de Voinești“ (1973), există și „Delia“ (1981), soi care-mi

poartă numele. E roșu, acidulat și a fost aclimatizat în nordul țării de către cercetătorii de la Baia Mare.

Omul-măr a fost dat afară din cercetare pentru că a împlinit 62 de ani! Alibiul: vârsta pensionării.

Comuniștii nu aveau nevoie de performanță. Am viața lui în față. L-au dat afară pentru delict de competență și, ceea ce a cântărit mai greu, recunoaștere internațională, începuseră să vină delegații de germani din fosta RDG și americani în stațiune, la tata, citiseră în revistele de specialitate la ce rezultate ajunsese și „băieții” noștri au spus „Stop!”. Cineva mi-a dat o posibilă explicație a „eliminării” lui. Delegațiile străine care începuseră să vină la Stațiunea Voințești declanșau o operație costisitoare de urmărire și supraveghere pe toată desfășurarea vizitelor, lucru privit cu suspiciune și nemulțumire de oficiali, în plus, vizitele erau urmate de o corespondență, care, de asemenea, era supravegheată strict.

La rândul-i, tata era invitat să le întoarcă vizita. La Erfurt, în fosta RDG, tata s-a simțit ca la el acasă, germana pe care o vorbea fluent l-a ajutat să comunice ușor cu gazdele sale. Profesorul Hough din California a venit de câteva ori la tata, la un moment dat însoțit chiar de soția sa, doamna Mary Hough, atât de interesat era de cercetările tatii, care nu dispunea de dotarea științifică a institutului său din California, dar ale cărui rezultate coincideau cu ale sale. Prin pensionarea tatii, totul s-a sfârșit. Ani de zile profesorul Hough îi scria tatii de Crăciun felicitări în care trecea în revistă toate întâmplările familiei lui din anul care se încheia. După o vreme, corespondenta a fost continuată de soția sa. Apoi a încetat. Iar în 2006, de la adresa de unde veniseră ani de zile scrisori americane, destinatarul însuși a plecat și el să-i întâlnească, poate într-o altă dimensiune.

În ultima toamnă a vieții lui, livezile nu au mai rodit! În octombrie 2005 nu am putut alege niciun „mu-țu”, ruci im „delicios” din livada lui! Merii au știut!

Epilog

Am revăzut textul de mai sus și cred că mă veți certa pentru divagațiile-incursiuni biografice. Îndrăznesc să vă rog să mă acceptați așa cum sunt azi și cum eram în mai 1973, când toate amănuntele evocate erau mult mai proaspete, erau în structura mea, în devălmășia care compune o ființă!

Părinții mei au asistat uimiți la cariera mea de prezentatoare de

televiziune, ani buni de zile nu au spus nimic. Tăcerea lor semnifica teamă, o știam. Mai ales tata, el a fost rezervat până în urmă cu câțiva ani, când m-a declarat „regina” micului ecran. Mi-a trebuit mult să-l conving că nu mă joc și nu trișez. El a fost ultimul meu admirator. Total, fără rezerve. Mama, severă, delicată, cultivată, introvertită, cu exercițiul reprimării emoției imprimat de educația germană primită de la bunica, fostă elevă a Școlii de maici din 1915 de la Turnu Severin, ei bine, cred că a fost mai degrabă speriată de ieșirea mea în public. Cu timpul, s-a obișnuit și a început să-i placă, devenise peste noapte mama mea, nu mai eram eu fiica ei. În ceea ce privește intrarea mea în Partidul Comunist, niciodată nu au spus nimic. Au tăcut așa cum au ales să facă și în copilărie. Derulez filmul relației cu ei. De la început la sfârșit au fost de o coerență uluitoare în ce mă privește. Separați geografic de vreo 400 de km, aveau atitudini simetrice. Nu m-au încărcat cu informații în adolescență, probabil îiātuindu-mi natura pasională, nu m-au felicitat mai târziu pentru că au fost îngroziți de riscul expunerii sub reflectoare într-un regim inuman în ochii lor, de aici rezerva tatii până în 1989 și vădita schimbare de atitudine față de mine în anii următori, când a înțeles că nu mă „vândusem”! Am pierdut prin tata ultimul meu mare admirator. Iar prin mama, îngerul păzitor care l-a dublat pe al meu. Întotdeauna. Cartea aceasta am scris-o acum spre a le împlini visul: „Scrie, fata tatii, ai atâtea de spus!”

Lor le-o dedic cu pioșenie.

M-am înscris în Alianța Civică, o primă exprimare a societății civile. Azi, privind în urmă, mi se pare pueril și zbatere fără sens; atunci, însă, m-am aruncat cu capul înainte și aveam să trec prin cea mai cumplită încercare din viața mea. Familia mea a fost consternată, însă nimeni nu a încercat să mă oprească. Bunica soțului meu a trăit revelația că eram un om adevărat, nu o păpușă, cum cred că mă considera până atunci. Nimic din comportamentul meu domestic nu lăsase să se întrevadă forța și nesăbuința, date fiind împrejurările absolut bezmetice a-le momentului.

Am fost aleasă în Comitetul Director Național. Alianța Civică, singura organizație nonguvernamentală la timpul acela, a susținut Proclamația de la Timișoara.

Trebuie să recunosc că nu mi-aș fi făcut cunoscute convingerile politice dacă nu m-ar fi încurajat soțul meu.

Alianța Civică orgarua mitinguri impresionante ca participare.

Mii de bucureșteni veneau în Piața Palatului Regal, în Piața Universității, în Sala Palatului. Eram o singură ființă, o voință ne domina irepresibil să ieșim din cenușiu, din trapa în care ne-am dus viețile până atunci, voiam să grăbim clipa, să activăm resorturile noi, ne era sete de normalitate. Plecam spre case cu speranța că vom schimba lumea, n ui.

Lumea noastră nu s-a lăsat însă schimbată! A rămas în corzi. Tentaculele invizibile, influențele vinovate ale sistemului recent expirat, cu spatele la zid, au fost mult mai eficiente. Cu bune intenții și idealuri nu reușești... decât să-ți asiguri eșecul. Ne-au risipit cum pulverizezi un balon de săpun în mici, tot mai mici particule, până dispăre și ultima!

A fost sau nu a fost? * S-a monitorizat fiecare particulă. Nimeni din membrii Colegiului Director al Alianței Civice nu se regăsește pe scena politică de azi. Unii au murit! Eminentul profesor Gheorghe Ceaușescu, preotul Voicescu, George Șerban.

Întâlnirile noastre săptămânale aveau loc la etajul cinci al imobilului din Calea Victoriei unde ni se repartizase un sediu, fosta clădire mamut a MICM, improprie din punct de vedere seismic.

Ana Blandiana și Romulus Rusan coordonau proiectele și inițiativele Alianței. Azi numai poeta și scriitorul sunt evocați, trecându-se total sub tăcere rolul lor în Alianța Civică devenită un fel de paria a istoriei recente. Ei doi au fost lăsați în cele din urmă să pună în operă Memorialul de la Sighet, a cărui distanță de București este de la sine grăitoare pentru manevra de expediere cât mai departe de capitală a unei vitale opere de reconstituire și omagiere a trecutului. La granița de nord a țării se desfășoară cel mai impresionant proiect românesc de comemorare a victimelor comunismului! Din când în când, mai ales vara, ajung ecouri de la Școala de vară unde tinerii vin să înțeleagă pe viu ce s-a întâmplat acolo cu elita țării!

Colega mea Lucia Hossu Longin a semnat al doilea proiect de comemorare, cronologic primul, prin serialul „Memorialul durerii”, a cărui oră de difuzare a fost, ani de zile, după ora 23! în primetime niciodată!

Jurnalistul Nicolae Prelipceanu, redactorul-șef al ziarului „Alianța Civică”, reputatul profesor Fischer de la Universitatea București, Doamna profesor Zoe Petre nu puteau contribui decât cu idei, cu recurs la morală, cu propriul prestigiu, dar nu a fost suficient.

Care dintre aceștia a complotat și a amenințat ordinea statală? i f. Azi, în 2008, până și preluarea puterii de către CDR

Între 1996 și 2000, cu căderea în abis prin abdicarea președintelui Constantinescu de la noua candidatură, pare a fi fost bine ticluită de aceleași forțe. Revenirea în forță din 2000 a celui mai mare partid nu era posibilă fără erodarea și anihilarea adversarului politic cu cei 15.000 de specialiști promiși cu tot, nu? Țărăniștii au fost făcuți invizibili. Liberalii, mai permisivi, supraviețuiesc.

În timpul unei recepții la Ambasada Rusiei, în 1997, s-a apropiat de mine și de soțul meu Costin Georgescu, pe atunci recent numit director SRL M-a întrebat dacă îmi amintesc de un bărbat care m-a condus într-o seară acasă, pe un ger cumplit, după un miting în Piața Universității. Erau una și aceeași persoană! Nu suprapusesem cele două imagini, am fost uluită.

Echipe de televiziune străine îmi solicitau interviuri fie acasă, fie în studioul 5, fie pe stradă, în aer liber. O echipă din Japonia a venit acasă, băieții și-au scos pantofii la intrare și au rămas în ciorapii albi, imaculați, iar la plecare mi-au oferit un pandantiv cu perla. Japonezii și germanii de la ZDF mi-au lăsat o puternică impresie în sensul că au participat afectiv alături de mine la tot ce mi se întâmpla mie, colegilor mei și românilor, în general. Ei plecau, iar a doua zi în ziarele infamante iar îmi găseam numele călcat în picioare., cu

De pildă, eram în autobuz și am văzut pe prima pagină în „Libertatea”, condusă de un domn Andronic, textul: „Mincinoasa Delia Budeanu a prezentat aseară piesa cu același nume...”. Urma un comentariu aproximativ: „Firesc, nu?”

Într-o seară friguroasă de iarnă am ieșit de la Policli-meia Sahia, de pe Calea Dorobanți și am luat autobuzul 331 spre televiziune. Am găsit un loc liber. Cineva mi-a atras atenția că fusesem scuipată pe spate. Am sărit în picioare ca să-mi scot paltonul să-l arunc, și să continui drumul dezbrăcată cu orice risc. În clipa aceea, un tânăr de lângă mine a spus: „Stați, mă ocup eu de asta”. Cu gesturi încete, a scos o b-istă mare, albă, m-a șters pe spate, m-a ajutat să-mi pun la loc paltonul și s-a așezat la locul lui ca și când nimic nu s-ar fi întâmplat. Pentru acel tânăr care m-a șters nu am regretat niciodată că, în primul ceas când am putut s-o fac, am spus ce cred și ce simt!

Scrisorile anonime cu abjecții veneau în avalanșă. Mi se înmânau în tăcere la televiziune.

Sunt de acord astăzi că o prezentatoare nu trebuie să-și facă cunoscute opțiunile politice. Dar, în anii aceia, a-i vedea cu pârgھیile de comandă în mână pe aceiași de până în decembrie 1989 era absolut insuportabil.

Absolut inacceptabil.

De ce reacția aceasta la o lună de la Revoluție?

Pentru că au murit oameni, majoritatea tineri. Era istoric necesar să se simtă că fosta clasă conducătoare acceptă să facă pași înapoi pentru a face loc unor oameni din afara ei!

Este un adevăr unanim acceptat că în Partidul Comunist au fost obligate să intre, condiție sine qua non, toate persoanele desemnate pentru funcții de conducere în absolut toate instituțiile și întreprinderile țării. Nu la aceștia se referea Punctul 8 de la Timișoara, ci la activiștii de partid, oameni fără profesii precise. Faptul că în mai toate instituțiile au avut loc mici revoluții și directorilor li s-a cerut demisia nu are nicio legătură cu Proclamația de la Timișoara, ci cu reacția strict locală, care de multe ori s-a dovedit a fi fost o mare greșeală.

În timp, s-a constatat că în acele zile și luni tulburi, micile revoluții locale au îndepărtat profesioniștii reali și i-au înlocuit cu guralivi ieftini, oportuniști care au dus de răpă instituțiile și întreprinderile țării.

În televiziune au irumpt personaje despre care nimeni nu știa de unde vin, hotărâte să servească puterea exemplar. Gestul strivirii sulului de hârtie igienică prin care Victor Rebengiuc dădea semnalul epurării prezentatorilor de la Jurnal i-a netezit, prin absurd, calea domnului Hamza!

Noua Românie a aflat ce se petrece în lume și în țară de la domnul Hamza! Acesta, după câțiva ani de serviciu comandat, a plecat spre alte zări, mai bine remunerate. Se prea poate ca acest domn să fi avut calități în alte activități, dar, în ceea ce privește profesia de prezentator TV cu părul vâlvoi, era absolut virgin. Într-un manual de televiziune ar fi ilustrat capitolul „Cum să nu fii”.

Meteoricele Rodica B. și Elena N., și nu numai ele, au primit același tip de mandat, s-au achitat ireproșabil, puterea le-a asigurat uneia, o retragere onorabilă, celeilalte, un post foarte interesant la Procuratură.

La Institutul de Studii Liberale, în clădirea fostului CC, invitată

să țin o cuvântare, am atras atenția asupra pericolului ca rețelele județene de interese, alianțe și solidarități conjuncturale să-și revină din șocul decembrie 1989 și să se reorganizeze!

Venerabilii domni liberali, la vârste înaintate, foști deținuți politici, mi-au atras atenția în pauză, când se spun de fapt marile și micile adevăruri, că exagerez și văd lucrurile în negru... Azi, în 2008, țara este a baronilor locali, care, de la Vâlcea la Iași și de la Tulcea la Oradea, fac jocurile!

Nu pot decât să fiu mândră de faptul că în primul moment când s-a putut vorbi și gândi liber după 50 de ani am fost „în „și nu absentă sau absorbită de vreo altă problemă existențială. Că totul a fost fără niciun folos pentru țară nu mai ține de noi, cei ce am crezut că „Alianța civică” poate coagula energii și poate schimba bătrâna și vinovata stare de lucruri. Naivitatea nu este un delict, cu atât mai mult cu cât, în anii trecuți de atunci, nici eu, nici cei amintiți de mine mai sus nu am vânat posturi grele sau poziții cheie, spre a fi bănuți de joc dublu. Moșierii? Țărăniștii? Monarhiștii?

În fiecare scrisoare mă-acuzau că sunt plătită de aceștia și vreau să le vând țara!

Unde e țara astăzi, în 2008? în conturile cui? Împrejmuită de cine? Intabulată pe numele cui? Cine este câștigătorul de azi este maestrul păpușar de ieri. Cine a avut de câștigat de pe urma morții e prima întrebare a criminaliștilor în fața unei crime. E întrebarea care declanșează ancheta și al cărei răspuns, în general, îl livrează pe autor.

Au trecut 17, 16, 15 ani de la tensiunile otrăvite ale acelei perioade. Printre câștigătorii de azi sunt și invizibilii care comandau contrademonstrații, campanii denigratoare împotriva oricărei voci necontrolate de ei.

Nimeni nu mi-a comandat nimic. Nimeni nu mi-a oferit bani. Propria-mi conștiință m-a expus și m-a transformat în ținta uneia dintre cele mai susținute campanii denigratoare. De unde superlativul acesta nefericit? Din amănuntul că eram extrem de populară, de cunoscută și foarte simpatizată, de unde șocul dezvăluirilor-fluviu de care am beneficiat. Incredibil este faptul că una dintre prietenele mele este o tânără care se angajase în 1990 la Televiziune și a fost repartizată din întâmplare ca secretară a Sindicatului Liber. Ea este depozitara calormiilor debitate la adresa mea la telefonul Sindicatului de către necunoscuți revoltați, justițiarîi încruntați.

În mai 1990, de ziua mea, o fată brunetă, fină, grăcilă, mi-a adus în regia 5, unde lucram, un buchet de trandafiri. „La mulți ani! Eu sunt A!” Vorbiserăm la telefon, nu o văzusem până atunci. Pentru discernământul de a fi aruncat peste bord calomnia îi sunt recunoscătoare. Crescuse cu glasul meu, cum mi se spune mereu în ultima vreme. O prietenă câștigată în asemenea condiții e cea mai mare revanșă la care puteam spera. Totuși, de ce dau timpul înapoi?

În jurul meu, brazi de 180 de ani își spun povestea de la războaiele napoleoniene, întruna, an de an, un susur de izvor captat de mine într-o mică fântână de piatră măsoară timpul clipocind. Lexa, frumoasa mea cățelușă lup cu titlul „von Amalaberg”, nu mă scapă din ochi. Nu înțelege de ce mă ridic brusc de la masă și măsoar terasa de piatră de Comarnic, de ce, în loc să-i arunc bețe pe care ea să mi le returneze fericită, mă așez pe scaun și încremenesc cu niște coli de hârtie în față.

Trecutul e în noi, e planul secund perpetuu. În spatele agendei zilnice, a lecturii pasionante a ultimului Căr-tărescu, a orei de gimnastică, a prânzului cu prietenii, e durerea veche și cicatricea memoriei jignite, e frustrarea pe care o împărtășesc cu generația mea legată de anul de naștere, anul instalării comuniștilor la putere!

Updatez automat, nu pot schimba nimic.

Diagnosticul fatal din 1993, când am părăsit definitiv „Alianța Civică” fără ca niciunul dintre foștii mei prieteni să-mi dea vreun telefon, internarea la spitalul „Sf. Ioan”, orhideele aduse de soțul meu la reanimare, cearcănele violet ale mamei și supele sărate impuse de medici, schimbarea de tratament postoperatoriu, inițiată în secret de mine, și înlocuirea acestuia cu calciu, tangoul apaș cu moartea, învingerea bolii. De aceea eu nu plâng, dar nici nu uit. Updatez.

În acești 17 ani nu a existat o singură persoană implicată în încheștarea care a scindat România nesupusă batjocurii publice în publicații menite să desfigureze. Asta a fost comanda vremii. Au reușit.

Șantajul cu dosare a fost atuul din mâneca Serviciilor. Cu biografii șantajabile, manevrarea actorilor de pe scena politică, cu alte cuvinte forțarea deciziei politice în sensul și litera dorite, este posibilă. S-a demonstrat!

Cu biografii scutite de petele trecutului, acest lucru este exclus. Nu s-a demonstrat. Aceasta era ipoteza unei evoluții firești, cuviincioase, de care am fost scutiți. România a avut documentul pt)

litic potrivit la timpul potrivit. Acesta a fost Proclamația de la Timișoara. Țara, în proporție de șaizeci la sută, nu l-a adoptat. Votul din mai 1990 e istoric. Cele din 1992 și 2000 au pecetluit evoluția politicii interne. Restul e istorie recentă pe care am trăit-o și noi, învinșii la scrutin, dar și cei care au decis. Și, oricum, totul e setat, ruci o basculare a votului nu mai schimbă viitorul. Viitorul... a fost punctul 8.

Scene din cotidian

Am cunoscut de curând un inginer geolog din Ploiești, N.P., care mi-a mărturisit că nu l-a uitat pe soțul meu, alături de care a stat la o coadă, prin 1987, la complexul alimentar din vecinătatea Televiziunii. Astăzi, pe acel loc se ridică un imobil impresionant, îmbrăcat în sticlă fumurie. Un lift de sticlă animă fațada cu reflexe studiate de designeri bine plătiți. Trec prin fața lui, întorc repede capul spre stânga, „citesc” undeva la nivelul parterului pălăria pleoștită a magazinului alimentar care ne făcea zilele frumoase... E fascinant să vezi un peisaj urban și, prin el, memoria să-l scaneze pe cel anterior!

Orașul cu două fețe, cea accesibilă tuturor, acum, și cealaltă, cu acces restrictiv, a cărui cartelă o pozezi.

Domnul P. venise de la Ploiești să ia benzină. S-a uitat în jur și l-a recunoscut pe soțul meu. Articolele acestuia din „Lumea” erau citite pe nerăsuflăte de elita cititorilor, deloc modestă numeric. „Avea un pulover gri, frumos, îi venea tare bine. Vă amintiți puloverul?”, mă întreabă domnul P. îl văd aieva, avea în el un kilogram de lână tîgaie, pentru care vizitasem cu tata mai mulți gospodari din Gemenea și Malu cu Flori, care aveau și oi, nu numai livezi de meri. I-l împletise mama Claudiei Băjenaru, un mare talent! Opt verticali pe piepți, guler-șal generos, cordon, buzunarele mici dispuse jos, lateral, îl purta el pe Radu, într-o îmbrățișare savantă din fire de lână!

Nu uit cotletele de purcel cu care a venit într-o bună zi. „Victorie asupra dușmanului perfid, vino să vezi ce mi-a pus deoparte Domnul Cioca!”. Domnul C. era un admirator al soțului meu, nu rata niciun articol. „Încă o dată articolele mele se transformă în cotlete!”, se amuza el. Între două articole, și a scris mii, inventa ceva, punea la cale o altă „lovitură” cu lîn umor devastator și cu un stil desăvârșit.

Epopeea achiziționării mielului de Paști pe un câmp din afara Bucureștiului, undeva prin sud, spre Afumați? Mașinile parcate pe drumul național, pe ambele sensuri, anunțau apropierea de locul...

turmei.

Opream. Pe câmp, în stânga noastră, la câțiva zeci de metri de șosea, pe pământul negru, mustos, de aprilie, o turmă. Alături, un țarc ad-hoc, în interiorul căruia doi băieți sacrificau miei, le atârnavu blănițele pe lateralele țarcului, ca sângele să se scurgă în pământ, iar mielul era dat spre a fi cântărit și vândut clienței ivite grație telefonului fără fir.

Cu ghetele încleiate de noroiul negru, lipicios, ne-am apropiat de cântarul de fier masiv, unde un cioban cu șorțul îmbibat de sânge cântărea miei. O femeie care ajuta la eviscerare m-a privit scurt și sec. Purtam o jachetă de lână albă care îi păruse cred o provocare. M-am auzit spunându-i: „Puteam fi oricând una în locul alteia”. Ea: „Vreți praporul?”. „Da”. Cu pași îngreunați de țiroiul îmbibat de sânge ne-am îndepărtat, am ajuns la drum, am plecat spre casă. Se înserase când am lăsat în urmă câmpul cu miei dinspre Afumați. Odată ajunși acasă a urmat tranșarea cărnii în bucătărie, eu cu satârul, bunica Beatrice cu metoda. Radu ținând mielul atârnat de picioarele din spate, scene demne de un Kusturica, dar cu mai puțin damf balcanic și cu mult umor british, asta era partitura în familia noastră! Trofeul erau cotletele mielului extirpate de-a lungul coloanei vertebrale cu îndemânare de bunica lui Radu, mare maestră în prepararea bucatelor. Dacă ar fi văzut-o Jamie Oliver, ar fi cedat psihic. Bunica Beatrice organiza o masă din puțin, nu-i venea nimic în ajutor. Jamie se suie pe un scuter și în treizeci de minute are totul pe blatul de lucru! Vreau să-l văd cu scuterul pe câmp la Afumați, tocmindu-se, aducând mielul la starea de cotlete aici, prapur acolo, măruntaie aici, capul ușor secționat dincolo... Tradiția noastră culinară în casele de altă dată a salvat familiile în perioada marilor lipsuri. Casa bunicii era o casă de altă dată, cu un *savoir uivre* izbăvitor din multe blocaje, și în primul rând din cele culinare.

O întâlnire brutală cu trecutul mi-a adus domnul P., aproape că am uitat de ce-l chemasem. Aproape că am uitat ce expertiză mi-a lăsat, am rămas cu privirea pierdută, cu inima strânsă. Lacrimile sunt ale marilor dureri, ale inimii sfâșiate. Cum am resimțit eu viața în rezervația România e dincolo de durere, în zona iraționalului, e tar-kovskian de inuman.

Lacrimile calde nu spală emoția rece, calculată, a frustrării din codul comunist de viață. Calculul și disimularea – deviza fiecărei zile.

La pândă, cu garda sus. Nu era timp și loc pentru lacrimi.

Dacă plângi în asediu ești mort.

Nu s-a depărtat bine domnul P., că mi-am amintit odiseea benzinei din Chitila. Tura vânzătorului, programul lui de lucru era sacrosanct pentru noi. Ne anunța la telefon: „luni, ora patru după-amiaza”, și visam deja a-buri de benzină binecuvântată mângâindu-ne nărilor. 20 de litri? Plecam fericită. Nimic nu mă consola mai mult decât un rezervor plin. Ce mai conta că a doua zi mașina trebuia dusă la service Bănoasa, unde faimosul mecanic Solomon o făcea să mai meargă o săptămână sau două? vorbim, desigur, de mașina națională.

Nesațul meu pentru benzină era cumva saturat de slalomul lui Solomon pe stratul gros de uleiuri și motorină vechi de când service-ul, pe care încremeneam spre a nu duce acasă pe tălpi chiar toată mâzga greu mirositoare.

Funny, vor zice azi puștii citind așa ceva. Nu-i așa?

Și asta, vă asigur, nu-i nimic din ce a fost. Asta se poate spune!”

Întoarcerile în timp sunt obligatorii, nu sunt opțiunea mea. Nu mă pot împotrivi lor. Ele *se întâmplă* așa, pur și simplu, și n-aș fi corectă cu cititorul meu dacă nu le-aș transcrie cu fidelitate. La un moment dat, tot ce trăiești are un ecou undeva într-un pliu ascuns, într-un folder uitat. Când prezentul e, însă, rupt de trecut printr-o falie, anul 1989, trimiterile sunt sincopate, și au nevoie de decodor.

În filmul memoriei resuscitate o clipă, planurile se suprapun, detalii uitate erup cu forța unui fascicol de lumină, ca apoi planurile să se întrepătrundă și să adoarmă din nou, o vreme. Sau pentru totdeauna.

Păienjenis

Iunie 1970, în afară de recenta mea familie pe cale de destrămare, nimeru lângă mine. Fetița mea, Diana, avea un an. Am intrat în instituția aceasta așa cum aș fi plonjat într-un râu mare, necunoscut, nestăpânind toate stilurile de înot, ci numai pe cel de bază: bras. Cred că nea-partenența mea la niciun grup și spectaculosul succes din primul an m-au protejat la început. Apoi, ne-am cunoscut mai bine. Nu eram „fata bună” pe care o mângâi în trecere, și nici „de gașcă”, eram chiar antipatică! Puteam fi cea mai nesuferită ființă din lume, dar și cea mai drăgălașă prezentatoare când voiam eu. Până când s-au dezmeticit, numele meu era deja cunoscut și se bucura de multă

simpatie. Cum racolările erau un proces secretizat, cuvântul-lege era discreția! În conversațiile cu colegii, eram extrem de liberă, cu judecăți de valoare în limitele bunei cuviințe, netimorate.

Echipa cu care lucram era compusă din oameni cu studii medii sau foști actori și regizori din provincie, veniți în Capitală atrași de televiziune, și operatori tineri ca și mine, absolvenți ai Institutului de Artă Teatrală și Cinematografică. Oto Urbański, Dan Dădârlat, Eugen Mi-hăiescu, Itu au fost primii operatori care mi-au pus lumina, dar, din păcate, nu erau decât colaboratori, fiecare avea să ajungă un nume de referință în operatorie, dar în afara televiziunii.

Am spus mai sus că am fost „incompatibilă visceral” cu ideologia comunistă. Nu am putut reproduce nicio frază din lungile și ternele texte ale așa-ziselor documente care se „dezbateau” în toate organizațiile de partid. Pun ghilimele pentru că „a dezbate” presupune dialog, schimb de idei, nici vorbă de așa ceva! Cineva din conducere citea monoton lațima cuvântare a lui Ceaușescu și îi invita pe participanți să ia cuvântul. Nimeni nu ridica mâna. Momente jenante. Privirile în jos. Într-un final, o mână se ridică. Nu se spunea nimic nou. Se parafraza. O durere de cap ca o pulsație mă chinuia spre sfârșitul ceasului aceluia numit „ședința de partid”. Nu puteam comenta „documentele” pentru că nu aveau logică intrinsecă.

Spre sfârșitul ședinței se citeau liste cu tovarăși harnici, cuminți, și liste cu „ceilalți”, nu tocmai bine văzuți, „cu lipsuri”, a nu se înțelege oponenți, nu! Ar fi fost o nenorocire să apară „abateri” la Televiziune! Ar fi însemnat că nu au fost vigilenți!

Eram pe toate listele cu... „ceilalți”. Îmi amintesc că, în primăvara lui 1989, la o evaluare a cunoștințelor dobândite după un an de învățământ politic, nemulțumiți de „nivelul” meu, m-au citat alături de o biată ființă al cărei nume era Frosa, cu atribuții neclare în redacție, al cărei IQ nu era prea bine articulat. Nu uit că alăturarea m-a făcut să sar de pe scaun și să-i asigur că sunt la curent cu sensul documentelor pentru simplul motiv că era vorba de viitorul copilului meu, care avea 9 ani! Tonul meu, de neconceput într-o „armonioasă ședință de învățământ politic”! Trecuseră de orice hmită, m-au insultat pentru că nu participam activ la vorbăria lor încâlcită, neroadă și chiar vinovată! Dacă ar fi tăcut mai mulți alături de mine, obrăznicia șefilor n-ar fi atins cotele nerușinate din ultimii ani! Redactorul-șef care m-a jignit cu acel prilej era aceeași persoană care în 1985 îmi arunca: „Oi fi

dumneata frumoasă, dar nu ne trebuiești, de mâine vei intra în tură la Radio!"

Între conducerea de partid și ofițerul de securitate al Televiziunii era o strânsă legătură! Cuvântul cel mai greu îl avea omul Partidului! (» - i., <. uv

1989, sfârșit de vară, miercuri, ora 13, ședința de partid lunară. Întârzii 10 - 15 minute. Găsesc un scaun liber, în fața mea, Mădălina. Vorbea un bărbat tânăr, necunoscut mie, de înălțime medie, slab, șaten, „nobody's face”. Nu era bun orator, repezea cuvintele spre final, spunea ceva legat de vigilență în general. În audiență, crispare. Plutea ceva în aer ce nu reușeam să deslușesc, întreb în șoaptă pe cel din dreapta cine e. Nu-mi răspunde, întreb vecinul din stânga, bănuind că primul nu m-a auzit. Nu-mi răspunde. Mă aplec spre Mădălina și întreb: „Cine e ăsta?”. Nu răspunde. Mă enervez și repet mai tare: „Cine e ăsta, Mădă?”. „Orzan, dragă!”. Îngheț. Spaima Televiziunii, Orzan, ofițerul care răspundea de noi, era în carne și oase la Programe! îl vedeam pentru prima oară la față! E ușor de zâmbit astăzi. Vă asigur că nu a zâmbit nimeni în timpul acelei ședințe, una din ultimele la care am fost convocați! Iar prezența lui acolo, în mijlocul „poporului”, lansând avertismente, semnifica ceva ce noi încă nu știam! În mai puțin de șase luni, totul avea să se sfârșească!

De ce nu mi-au răspuns vecinii de scaun? E posibil să nu fi crezut că nu știu cine e în fața noastră și să-i fi enervat. E posibil să se fi temut să-l numească, el era la două scaune distanță, cu toții eram 23 - 24 de persoane. Oamenii erau terorizați! Nimic mai nepotrivit decât întrebarea mea!

În noiembrie 1989, am fost din nou convocați într-o sală de repetiții, „burduf” o numeam, după peretele pliant care separa culoarul de sala propriu-zisă. Acolo au venit niște necunoscuți din afara instituției, care ne-au distribuit spre a consulta pe loc niște pliante vechi, tipărite în condiții mizere, cu imagini de la represaliile din 1956 din Budapesta! Cadavre, mutilați, lupte de stradă. Am privit, le-am înapoiat în tăcere. Intram în alt „registru”. Amenințarea era explicită. Ei au plecat. În mai puțin de-o lună, totul s-a sfârșit.

Atitudinea mea de la început până la sfârșit a fost puțin confortabilă. Tipul meu de personalitate nu i-a inspirat, acest lucru e clar; în schimb, fiind în centrul atenției de când intram până ieșeam din instituție, practic eram sub lupă, deci controlată „la sânge”. Din

aceste „relatări” reieșea că nu-i iubesc, nu-i laud, nu-i lingușesc, nu le cer măririi de salariu și, mai ales, că nu tânjesc spre vârful ierarhiei. De fapt, atitudinea mea a fost defensivă. Verbul care mi se potrivea era „a se apăra”. M-am apărat, nu am avut planuri de a urca ierarhic pentru că mi se părea de neconceput; dar și lor, evident, le-a fost clar că nu prezint date pentru a accesa ierarhia de partid, iar fără pactul partinic nu se punea problema schimbării statutului profesional. Acum realizez că nu am dorit niciodată accesul la masa „greilor”, nu mi-a trecut niciodată prin minte să devin „șef” la televiziune! În schimb, toată energia excedentară profesiei mele am irosit-o spre a mă proteja psihic de agresiunea absurdului, a mitocăniei și promiscuității.

În 1978 l-am întâlnit pe Radu Budeanu, alături de care am trăit într-o armonie salvatoare cei mai dificili ani care abia începeau. Pentru a nu macula atmosfera casei, nu spuneam ce mi se întâmpla în afara ei, nu evocam diversele scene la care asistam sau participam, diferența între casa noastră și instituție era ca de la cer la pământ. Plecam din paradis în fiecare zi și plonjam în plină minciună, prefăcătorie, joc de culise, pândă oficializată, teamă că mă vor „mirosi”. Da, îi detestam. Eram, însă, neputincioasă. Ședințele de partid, cea mai sfidătoare formă de a-ți pune călcâiul pe grumazul colectiv. Ieșeam de acolo epuizată, deși nu scoteam o vorbă și nu mă mișcam pe scaun, doar a doua zi dimineața mă refăceam energetic. Spectacolul uman? De o tristețe fără breșă. Ideile, discursul? Nule. Timp pierdut, viață irosită. Atitudinea față de femei? Normalul pentru șef (pentru majoritatea) presupunea o relație sexuală obligatorie cu subalternele.

Desigur, sistemul fiind bine pus la punct și disciplinat, acest lucru se întâmpla numai dacă accepta și ea. În aceeași măsură în care nu respectau femeile, se și temeau pentru pierderea poziției lor și atât de mare era teama de a nu fi dați în vileag, încât își jucau cărțile cu mare atenție și de la caz la caz. Lipsiți de educație, de moralitate, scutiți de orice subtilitate în abordare, nu erau, de fapt, un pericol real pentru o femeie evoluată și puternică. Dar pentru restul? De unde, la întrebarea simplă: „Dacă *la* cineva bun în profesie, i se recunoșteau meritele, era imovat, retribuit în consecință?”, răspunsul este: nu, ntru că evaluarea era la latitudinea șefului ierarhic și iciodată, mă refer la trasee normale, fără pile nu se „sărea” peste acesta. Dacă șeful direct nu te agreea din varii motive, „mureai” pe postul pe care te aflai. În schimb, extrem de greu puteai fi dat afară, acesta e un paradox al

sistemului! Sistemul nu se grăbea, nu încuraja rejectarea lui X sau a lui Y, se prefera o soluție de mijloc, de pildă trimiterea dintr-un post mediocru într-altul la fel, și se la din principiu, pentru menținerea cumva, pe unde-a, sub supraveghere. Cu cât erai mai cunoscut (în teleiune era cazul), cu atât mai subtilă era îndepărtarea ta i grija de a nu fi transformat într-o persoană vizibil osti-care să prejudicieze imaginea de ansamblu! Și care să contrazică mitul „omului nou” sau al „realizărilor mărețe din toate domeniile de activitate”, nu? Cu grijă, pe uns, în spatele ușilor capitonate, se hotărau discret estine, tactici, intrigi.

Nu toți șefii erau reprobabili, nu toți subordonații victime, nu! Nu vreau să spun că toți cei aflați înturi de conducere erau obsedați sexual, cinici, oameni a strop de moralitate! În ultimii doi ani înainte de 1989, începuse să se instaleze un zâmbet ironic exasperat, cu privire la îndoctrinarea care continua, dar pufmi se mai prefăceau că o iau în serios. Tot mai mulți schimbau priviri care spuneau „Nu mai suport, până când?”. Nimeni nu mai voia să fie ales secretar de partid, poziție pentru care, până de curând, fusese o luptă corp la corp!

Lucrurile luaseră următoarea întorsătură: era aleasă o persoană fără nicio veleitate de a face carieră politica și era copleșită cu insistente rugăminți să accepte acest post!

Îmi amintesc de cazul Doamnei H., soția unui general despre care avea să se vorbească mult după 1989, care a acceptat cu mare greutate nominalizarea ca secretar de partid, iar noi am apreciat sacrificiul evident pe care acea femeie, extrem de drăguță și decentă, l-a făcut.

Era responsabilă de arhiva Ceaușescu; tot ceea ce se difuza pe subiectul C. era arhivat de această respectabilă femeie. Nimic mai josnic decât blamarea și asocierea ei cu mulțimea de activiști, oameni fără profesie, oportuniști, care balastau schema de personal dintotdeauna! Alexandru Ionescu, președinte în anii '80, Traian Pușcașu, vicepreședinte ani îndelungați, au lăsat majorității o impresie bună prin corectitudinea și decența lor. Revenind la întrebarea inițială, spuneam că m-a protejat și lipsa mea de apetit pentru cocoșarea într-un post de conducere. O femeie care voia să dea lovitura trebuia să-și asume toate riscurile, inclusiv pe acela de a face compromisuri mari și foarte mari. Pentru un bărbat, întotdeauna sușurile au fost mai ușoare, nu-i afectau în întregime și absolut toată ființa.

& Femeile au avut o poziție subalternă, în ciuda textelor din documentele care proclamau grija partidului față de familie, femei, copii.

Dramele conjugale trebuiau să rămână secretul cel mai bine păzit, divorțul antrena și pierderea poziției profesionale. Femeile își apărau copiii, apoi se gândeau la ele. În* perioada comunismului, femeile au fost coloana vertebrală a organismului social. Ar trebui exonerate (cu mici și triste excepții) de la judecata comună, pentru că gle aveau pe umeri, în afara răspunderii profesionale, copiii și familia toată!

Motivațiile puteau apărea din orice unghi ai privi, dar, cu toate acestea, dincolo de bruiajul intoxicat al perioadei de care vorbesc, nu este adevărat că „nu se putea altfel”. Mă refer la colaborarea cu Securitatea. Era o opțiune, nu o fatalitate. Era o opțiune limitată de corsetul condiționărilor, care puteau fi: carieră, familie, acces la studii, burse. Eu nu am fost un caz tipic, nu am dorit funcții, plecări în străinătate, nu am avut rude în străinătate, studiile le terminasem înainte de a deveni prezentatoare. Oare cel care voia să-și facă profesia și avea un frate plecat în America și a fost șantajat cu acest „amănunt” biografic merită astăzi oprobiul societății? Eu cred că e umilit a doua oară. Prima dată când nu „a semnat” din convingere, ci silit de împrejurări, și a doua oară azi. Cineva poate spune: „De unde știm că nu a semnat din convingere?”. Într-adevăr, nu știm, subiect minat și practic imposibil de lămurit! Numai un sistem diabolic putea naște asemenea ecuații fără ieșire.

Am ajuns în ape capitaliste, dar nu am ieșit din siajul comunismului. Staționarea acestuia timp de 50 de ani a lăsat un ecosistem bolnav pentru următoarea jumătate de veac. v. – i „t;

Portretul unui personaj emblematic pentru timpurile trecute

Era catalogat drept „băiat bun”. Fusese crescut de partid, făcuse o școală de Securitate și fusese desemnat să împrășteze garnitura de inspectori din serviciul personal Radio, în anii '60. De la Radio la Televiziune saltul a fost firesc, iar aici, în TVR, i s-a dat un post de conducere într-o redacție-cheie în organizarea și monitorizarea emisiei.

Regimului comunist îi datora tot: formarea și cariera, îi plăceau vinul și fetele. Sub biroul lui aștepta mereu o damigeana de vin de țară „ușor, de cursă lungă”, cum spunea el, care-i ținea companie în lungul

sir de servicii „la pupitru”. În pantofi de pâslă negri, de interior, zâmbitor, cu glume din popor la îndemână, jovial, bun cunoscător al mecanismului televiziunii, înțelegând prin aceasta transmisii directe, care de reportaj, pârgonii absolut necesare în orchestrarea acestora, oameni, telefoane, relații interumane stabilite în zeci de ani de servicii aduse patriei...

Acest om era o enciclopedie a traseelor tuturor celor care lucraseră în timp la radio și televiziune. Când dădea detalii despre X sau Y, și o făcea cu nedisimulată voluptate, nu omitea picanterii, zvonuri, mici cancanuri, mari scandaluri, petele care-l urmau pe cel evocat într-un dosar rostit pe nerăsuflăte cu intenția clară de a-ți demonstra că „îl are și pe ăsta în buzunar”! Cu pleoapele pe jumătate închise, cu un zâmbet moale, dar asiduu așternut, cu tonul jos, de conversație lejeră, aproape monoton, nu-i scăpa concluzia finală, aceeași: „Știu tot, îi am pe toți la mână, dacă aș vorbi eu, eheee...”

Categoria „fugiți” îi era cu deosebire dragă. „A defecta” era termenul oficial al Securității, „a fugi” era verbul comun pentru aceia care au părăsit ilegal țara în anii comunismului. Lipsit de o educație în familie, cum spuneam, partidul ținuse locul părinților. În relațiile cu femeile din Televiziune era de-o familiaritate de-a dreptul agresivă, îmbrățișarea umerilor și strânsul la piept, pseudopaternal, erau un stereotip care avea rolul să mascheze interesul particular pentru o persoană sau alta și să inducă mesajul: „E tăticul nostru, bunul nenea N.L”.

Mai de voie, mai de nevoie, redactoare, reportere, monteuze, secretare, contabile, actrițe nenumărate erau îmbrățișate și mângâiate, într-un elan tovarășesc neostoit, de către vajnicul „nenea N.L”. După ce acestea se îndepărtau, el comenta bonom: „Mi-o amintesc pe X, prin anii '68 era cuplată cu Y, care a fugit în Israel și ce era să facă, s-a cuplat cu Z, cu care are un copil, dar Z o bătea și a venit la mine să o ajut, și cum era s-o refuz, l-am sunat pe tovarășul ZZ din CC și am trimis-o la el și i-a rezolvat problema, înțelegi... eheee, ce vremuri! l-a dat casă în buricul Bucureștiului, stă și azi acolo, m-a invitat pe la ea de ziua ei”. „Le-a ajutat tata pe toate... că am inimă bună și largă!”. Limitele acestui om erau limitele sistemului însuși! Anvergura lui era circumscrisă în filele dosarului de cadre! Acolo era adevărul prim și ultim despre om! Nimic în plus nu cădea! Iar el lucrase cu dosare! Angajase sute de oameni! Deținător de secrete în anii '60—70, acestea

au devenit bun public odată cu trecerea timpului, prin anii '80. În zilele bune, „fără probleme”, neîntrebat, el povestea drama lui X sau Y, agrementând-o cu comentarii mustoase ad-hoc. nuiărici

Mentalitatea lui era aceea a soldatului cu arma la picior, gata oricând să sară în apărarea partidului-stat-pă-rinte. Băiatul bun cu vinul sub birou, bonomul cu priviri Umede în urma frumuseților feminine ce se perindau pe holurile televiziunii devenea de oțel, solzi nebănuți îl armau când sistemul dădea Semne de posibil colaps. Aceasta s-a întâmplat în decembrie 1989, când a stat mai mult în expectativă, dar transformarea lui uluitoare a avut loc în campaniile electorale din 1992 și 1996.

Atunci, zâmbetul îngăduitor, privirea obosită atotînțelegătoare, gesturile lente, vinul, partidele de pescuit „pe baltă”, papucii de pâslă, poveștile cu „fugiți” mai mult sau mai puțin celebri au dispărut și băiatului bun și săritor i-a luat locul un tip nervos, dur, tensionat, cu privire întunecată de oțel, focalizând precis, dând ordine scurte, urmărite până la executare, agil, întinerit de o spaimă lăuntrică nedisimulată față de miza în joc: menținerea la putere a urmașilor politici ai Partidului Comunist! „Țara ca pradă, ducă dragă”, adnota pe marginea diverselor evenimente în anii '90 și următorii.

Catrenele lui Păstorel Teodoreanu, versurile lui Minulescu uitate au fost și, pe lângă mine, trecea un tip încordat în zilele acelea, un tip pe care nu-l cunoșteam din ce a lăsat el să se înțeleagă în cei 12 ani de colaborare profesională. Mi-amintesc că am simțit un frison. Masca jos! Pe baricade, băieți! Observatorul sensibil care eram și care nu „datora” decât frustrare și neîmplinire parti-dului-stat a remarcat schimbarea sa la față cu groază. Acesta era adevăratul nenea N.L! Teribil, adversar neîmpăcat al celor care, ca mine, au vrut schimbarea. Anii care au urmat au demonstrat, mai ales între 1996 – 2000, că, deși CDR deținea puterea politică, nu conducea, iar președintele speranțelor noastre pe atunci s-a declarat învins de oamenii Securității și de jocurile de culise.

Atât în campania din 1990, din 1992, cât și în cea din 1996, tovarășul N.L. a avut în TVR, pârghia principală media, un cuvânt greu de spus. Nu explicit, bineînțeles, ci prin fantastica mobilizare de forțe la care a contribuit în diverse moduri. În una dintre campanii, cu două zile înainte de ziua votării, a dispărut. Am aflat că a fost în Deltă, cel puțin așa a spus, a pus umărul la alegeri, călătorind cu autobuzul în

ziua votului. Vă amintiți de autobuzele cu turiști din acele zile de duminică? Țara întreagă era o fiesta cu autobuze pline cu oameni *de bine*, care votau pe traseu, mai glumeau cu sătenii, mai beau o bere nucă, mai improșcau cu nițel venin pe un Rațiu, un Câmpeanu, un Rege, mai fraternizau cu localnicii, mai plecau în celălalt sat și tot așa până la închiderea secțiilor!

Când câștigau *ai lui*, în câteva zile revenea pe nesimțite la imaginea dinainte. Se îmblânzea. Vinul, glumele, pâslarii, Minulescu, o „baltă”, un Păstorel... în biroul lui se țineau conclavuri non-stop. Partidele de pescuit pe baltă aseasonau portretul lui dolofan și pitoresc. Intram rar și rămâneam puțin, mă pândeau, niciodată nu m-a provocat la vreo explicație a atitudinii mele vădit opuse atitudinii lui. Nu era afacerist, nu era lacom, nu dorea decât ca vechea ordine să rămână cum a apucat-o.

În 1996, când a câștigat CDR, s-a repliat alături de „ai lui”, erau majoritari în TVR și au vegheat ca lucrurile pe ecran să fie controlate atent din umbră. În toate pune-tele-cheie erau oameni care gândeau ca el, la Jurnal în primul rând și, apoi, în toate redacțiile, fără excepție. Atmosfera în Televiziune după 1990 era asemenea unui cazan sub presiune, gata să explodeze.

În mic, TVR reproducea starea națiunii: tensiune, pândă, racolări, trădări, ură, manevre, intrigi, venin secretat prin fiecare slogan de la „Nu ne vindem țara!” până la „Noi muncim, nu gândim!”

Tovarășul N.L. era neobosit. Pleca la închiderea programului 1 sau 2, noaptea, și revenea dimineața, până în ora 10. Ani de zile nu a lipsit, nu s-a odihnit, nu s-a resemnat. Nu retribuția îl mobiliza, sunt convinsă că ar fi muncit la fel și gratis.

Era soldatul ideal, robotul perfect al unei cauze mu ribunde! În anii post decembriști, televiziunea a manipulat opinia publică cu prediiecție prin Jurnal. Filmările mitingurilor din București au reprezentat o „operă de artă” în mistificarea adevărului. O mână de oameni filmați de sus, *din spate*, apăreau seara la Jurnal drept o *mulțime impresionantă*, și mii de participanți filmați *dintre ei*, la înălțimea umărului operatorului, „câțiva huligani”; depindea de ce se dorea să se transmită, nicidecum de ce se *petrecuse* în mod real. Am fost în stradă ziua și pe post, seara. Una am trăit, alta vedeam la Jurnal. Se filmează cu o cameră de filmat și apoi, la montaj, se distorsionează complet realitatea, bineînțeles când se *dorește* acest lucru! Și acest

lucru s-a dorit cât timp am fost la TVR. Lucrurile nu arătau mult mai bine nici la sfârșitul lui '97! Prietenii lui nenea L. erau pe baricade, aceiași, mai supărați ca de obicei, mai furioși ca oricând! Și au reușit ca delirul numit victoria CDR să ia sfârșit în 2000! Pe acest fond, lovitura retragerii din cursă a Președintelui Constantinescu a fost năprasnică. Cele mai sumbre predicții nu au prefigurat seara votării din 2000, când la ora 20: 55 intram în sala de la Liceul Jean Monet și îl votam pe Ion Iliescu (vs Vădim Tudor).

Pe hol, o familie de prieteni. Mohora, executau același ritual disperat. O prietenă retrasă la Campiña îmi spusese la telefon: „Mai bine îmi tai mâna decât să-l votez pe Iliescu!”

Reinstalarea la putere a lui Ion Iliescu i-a dat oxigen băiatului bun din Strada Pangratti colț cu Dorobanți! Vinul, pâslarii, anecdotele mai mult sau mai puțin deocheate. Păstorel, Minulescu, romanțele cântate cu oarecare talent, privirea obosită, înțelegătoare, gesturile semipaternale, mici și nevinovate confesiuni, tot alaiul – citește „arsenalul” tip L. – au venit să netezească asperități, să vindece tensiuni recente, să afirme, în fond: „Potoliți-vă, copii, suntem aici și nimeni nu ne urnește din loc!”

L-am întâlnit întâmplător pe stradă după retragerea mea din 1997. Neschimbat. O lume, lumea lui cu valorile ei, s-a prăbușit și mă tem că el nu acceptă evidența nici azi.

Nu s-a îmbogățit, nu-l interesează averea. Mă întreb dacă „mogulii” României, oamenii care azi au imperii financiare, bănuiesc că pietonul (nu are mașină proprie) modest, cu păr alb, cu puțină burtică, un om din miile de bucureșteni ce se preling pe lângă geamurile securizate ale limuzinelor lor foșnitoare, este unul dintre artizanii notorii ai rămânerii la putere – timp de trei mandate – a lui Ion Iliescu, politicianul cel mai sărac care a creat cea mai bogată clientelă politică, adică pe ei. La mesele de montaj din TVR, sub presiunea comenzii politice, realitatea a fost ajustată în folosul partidului aflat la putere timp de 14 ani.

Vă întrebați ca și mine: N.L. este o victimă, până la urmă? Aproape că sunt tentată să spun „da”, dacă nu aș fi fost martora înverșunării lui în a refuza adevărul simplu, acela că a fost în slujba unui regim criminal! Adevărul simplu că nu a vrut să accepte istoria ultimilor 50 de ani! Fusesse nu numai martor, ci chiar participant activ din anii '60 la scenariul acestuia! Manipularea prin media a unui popor

Într-un ceas astral, anul 1990 și următorii, este o crimă la care am asistat neputincioasă. De curând am întâlnit o tânără colegă care a venit la TVR după 1990. Acum lucrează într-o altă televiziune. Are în jur de 35 de ani. Mi-a făcut plăcere să o revăd. Mi-a spus la un moment dat: „Știi, eu vorbesc destul de des cu N.L. la telefon. N.L. a fost unul din stâlpii de rezistență ai micro-sistemului din TVR”. Îmi este clar că această tânără nu va ști niciodată cine e și ce rol a jucat acest domn în vârstă care o sună și o copleșește cu atenția sa paternă, cu glumele sale ponderate, așezate, de om care a văzut multe, știe multe, dar nu vrea să spună ce știe. Cât e de cumsecade, nici nu s-a îmbogățit, nici în politică nu a intrat, e un biet pensionar sub vremurile crunte și haine ale țării ca pradă, cum obișnuia el să spună. Și nici eu nu-i voi spune vreodată că pe oameni ca el s-a articulat represiunea în interiorul TVR, pe oameni ca el cu alura de cum-secă denie și deschidere către cei din jur, de unde și longevitatea în funcție. Nu era un zbir, avea slăbiciuni pe care nu le ascundea. Era doar de-al nostru din popor, înțelegător, iertător, săritor, toate le descurca dacă apelai la el! Cum te revanșai? Nu știu, nu am apelat. Mulți necăjiți au făcut-o, pentru un motiv sau altul. Dar mai ales pentru pașaport. Se știa că el rezolvă problema. Niciunul dintre cei ajutați nu va spune care a fost prețul. Victima e complice din cele mai diverse motive. Cerc închis. În afara implicării în Alianța Civică, ce promitea să devină o forță regeneratoare în plan civic, aveam mâinile legate de condiția de prezentatoare chiar a postului care a făcut cel mai mare rău prin lipsa de obiectivitate în reflectarea scenei social-politice.

Desigur că am fost din nou scoasă de pe TVR1 și mutată la TVR2, veșnica poveste repetându-se și sub directoratul profesorului Răzvan Theodorescu, altfel eminent om de cultură! Era de-a dreptul monoton cazul meu!

Nu am putut face altfel, oricum a fost inutil, dar mi-am făcut datoria de conștiință și atât. Cândva, cineva va scrie istoria acelor ani în care am jucat un rol.

Sunt conștientă de faptul că toate gesturile, luările de poziție, stările conflictuale din anii '90 vor fi examinate sub lupă cândva! Fiecare va avea locul meritat pe canavaua complicată, toxică, a primilor ani post decembriști. Timpul va desconggestionă demersul istoricilor viitorului, iar el, timpul, are răbdare. Paradoxal, și eu am. Dana și Maria, nepoatele mele, au doar trei ani. Ele au tot timpul

înainte.

Numele bun transcende umila condiție umană. Faptele rămân. Ecoul lor, reverberația, ns's: i – Greșeala înainte de a evoca un conflict major în care am fost implicată în 1983, este necesar pentru tinerii cititori să dau câteva lămuriri fără de care nu ar avea „cheia” acestuia.

În fiecare an, în relațiile bilaterale ale Uniunii Sovietice cu țările membre ale lagărului comunist patronat de aceasta, implicit cu România, apăreau modificări în aprecierea rolului Armatei Roșii și a armatelor țărilor din blocul comunist la momentul istoric – anul 1944, an în care România a întors armele împotriva Germaniei și s-a aliat cu Uniunea Sovietică, grăbind sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial cu șase luni, așa cum apreciază istoricii acestei perioade.

Aceste modificări se băteau în cuie prin fraze care, odată configurate cuvânt cu cuvânt, noțiune cu noțiune, nuanță cu nuanță, se înțelege virgulă cu virgulă, adverb cu adverb, deveneau sacrosancte!

În formularea „La 23 august 1944, armata română *în frunte* cu neînfricată Armată Roșie...”, locuțiunea „în frunte cu „reflecta politica de stat! înlocuirea, din neatenție, cu locuțiunea „împreună cu „ar fi denaturat total mesajul, și consecințele pentru redactor sau prezentator ar fi fost dezastruoase.

Balanța contribuției Armatei Roșii versus armata română la „victoria asupra forțelor oarbe ale fascismului” din 1944 înclina de la an la an spre una sau cealaltă, reflectând raportul de forțe dintre partidele comuniste ale țărilor respective.

Micile tresăriri de orgoliu ale Bucureștiului au înregistrat victime la nivelul liderilor noștri comuniști și au avut repercusiuni în plan economic, desăvârșind un jaf instituționalizat și parafat la împărțirea lumii de la Ialta. Cea mai notorie „tresărire”, t: ea din 1968, a adus legitimare regimului Ceaușescu și au trecut mulți ani până când lumea liberă a realizat cacealmaua așa-zisei zvâcniri de independență a liderului român.

În măsura în care România lua distanță față de Moscova, balanța înclina spre aportul mai substanțial al armatei române în încheierea finală din 1944. Fraza care desemna această schimbare de atitudine însemna politică de stat!

Cu acest tip de fraze m-am întâlnit în sute de ocazii: transmisiuni directe ale diferitelor evenimente politice, congrese, conferințe, primiri de șefi de stat etc. Fiecare asemenea transmisie era

un câmp minat. „Căleai” neatent, săreai în aer! Sub acest tip de presiune ne-am exercitat profesia, eu și colegele mele. „Ieșeai” din televiziune, din presă, dar nu oricum, ci cu un dosar-handicap care te urmărea oriunde încercai să găsești un nou loc de muncă. Iată episodul pe care îl voi evoca spre a ilustra cât era de ascutită muchia de cuțit pe care arboram un zâmbet calm și o mină... optimistă.

În fiecare an. Televiziunea Română invita la București echipe ale televiziunilor din celelalte țări comuniste care își sărbătoreau, ca și noi, ziua națională la sfârșitul verii. La rândul ei. Televiziunea Română era invitată să trimită, în jurul datei de 23 august, echipe la Moscova, Praga, Varșovia, Sofia, Havana, Budapesta, Belgrad, Berlinul de Est. Cu acest prilej, pe posturile respective de televiziune se difuza programul românesc, în medie de 4 – 5 ore, cuprinzând filme documentare, artistice, emisiuni de folclor, divertisment. Întotdeauna era desemnată o prezentatoare care făcea oficiile de gazdă, cu alte cuvinte prezenta seara românească de televiziune împreună cu omologul din televiziunea gazdă. Intervențiile noastre aveau titraj, nu erau dublate. Același mod de lucru se repeta la noi.

În 1983 am fost nominalizată să prezint „Seara Televiziunii Germane” cu colega mea de la Televiziunea din Republica Democrată Germană.

Era într-o marți după-amiază. Cadrul era montat în Studioul 5. Flori, măsuță, două fotolii. O jumătate de oră pentru lumini, corecții, familiarizarea cu textul adus de colegul de la Relații Internaționale, P.N. Înregistrarea a decurs normal. Textul meu era dactilografiat la două rânduri, ca de obicei, nimic neobișnuit, nicio modificare. Bineînțeles, debuta cu un paragraf consistent în care se regăsea fraza de care vorbeam mai sus, care preciza poziția politică a Partidului Comunist German față de evenimentele de la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, dar și poziția Partidului Comunist Român și rolul jucat de acesta. Aportul Armatei Roșii la „zdrobirea hitlerismului” era un laitmotiv mai mult sau mai puțin accentuat, după cum o dictau interesele politicii noastre externe.

Colegii germani au adus spre difuzare reportaje, documentare, muzică, film. A doua zi, miercuri, prezentările mele și ale kolegei mele, înregistrate pe magneto-scop, urmau să fie înserate la montaj la locul potrivit și, astfel, emisiunea „cap-coadă” urma să fie prezentată de redactorul P.N. la viză, ultima etapă înainte de difuzare, joi. La viză

veneau și redactorii germani.

Mărți seara, la sfârșitul îru-registrării, la ieșirea din Studioul 5, am înapoiat textul colegului de la „Relații”, îmi amintesc că am avut o ezitare în a-i returna exemplarul meu. Cu o oarecare îndoială i l-am întins, el l-a luat.

Aș fi putut să-l „uit” în caseta mea, nu era absolut obligatoriu să returnezi un text după ce îl înregistrezi. În acel moment am avut de ales și am ales... rău. M-am predat fără condiții.: O V

Instituționalizat și parafat la împărțirea lumii de la Ialta. Cea mai notorie „tresărire” /cea din 1968, a adus legitimare regimului Ceaușescu și au trecut mulți ani până când lumea liberă a realizat cacealmău așa-zisei zvâcniri de independență a liderului român.

În măsura în care România lua distanță față de Moscova, balanța înclina spre aportul mai substanțial al armatei române în încheierea finală din 1944. Fraza care desemna această schimbare de atitudine însemna politică de stat!

Cu acest tip de fraze m-am întâlnit în sute de ocazii: transmisiuni directe ale diferitelor evenimente politice, congrese, conferințe, primiri de șefi de stat etc. Fiecare asemenea transmisie era un câmp minat. „Călei” neatent, săreai în aer! Sub acest tip de presiune ne-am exercitat profesia, eu și colegile mele. „Ieșeai” din televiziune, din presă, dar nu oricum, ci cu un dosar-handicap care te urmărea oriunde încercai să găsești un nou loc de muncă. Iată episodul pe care îl voi evoca spre a ilustra cât era de ascuțită muchia de cuțit pe care arboram un zâmbet calm și o mină... optimistă.

În fiecare an. Televiziunea Română invita la București echipe ale televiziunilor din celelalte țări comuniste care își sărbătoreau, ca și noi, ziua națională la sfârșitul verii. La rândul ei. Televiziunea Română era invitată să trimită, în jurul datei de 23 august, echipe la Moscova, Fraga, Varșovia, Sofia, Havana, Budapesta, Belgrad, Berlinul de Est. Cu acest prilej, pe posturile respective de televiziune se difuza programul românesc, în medie de 4 – 5 ore, cuprinzând filme documentare, artistice, emisiuni de folclor, divertisment. Întotdeauna era desemnată o prezentatoare care făcea oficiile de gazdă, cu alte cuvinte prezenta seara românească de televiziune împreună cu omologul din televiziunea gazdă. Intervențiile noastre-e aveau titraj, nu erau dublate. Același mod de lucru se repeta la noi.

În 1983 am fost nominalizată să prezint „Seara Televiziunii

Germane” cu colega mea de la Televiziunea din Republica Democrată Germană.

Era într-o marți după-amiază. Cadrul era montat în Studioul 5. Flori, măsuță, două fotolii. O jumătate de oră pentru lumini, corecții, familiarizarea cu textul adus de colegul de la Relații Internaționale, P.N. Înregistrarea a decurs normal. Textul meu era dactilografiat la două rânduri, ca de obicei, nimic neobișnuit, nicio modificare. Bineînțeles, debuta cu un paragraf consistent în care se regăsea fraza de care vorbeam mai sus, care preciza poziția politică a Partidului Comunist German față de evenimentele de la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, dar și poziția Partidului Comunist Român și rolul jucat de acesta. Aportul Armatei Roșii la „zdrobirea hitlerismului” era un laitmotiv mai mult sau mai puțin accentuat, după cum o dictau interesele politicii noastre externe.

Colegii germani au adus spre difuzare reportaje, documentare, muzică, film. A doua zi, miercuri, prezentările mele și ale kolegei mele, înregistrate pe magneto-scop, urmau să fie înserate la montaj la locul potrivit și, astfel, emisiunea „cap-coadă” urma să fie prezentată de redactorul P.N. la viză, ultima etapă înainte de difuzare, joi. La viză veneau și redactorii germani.

Marți seara, la sfârșitul înregistrării, la ieșirea din Studioul 5, am înapoiat textul colegului de la „Relații”, îmi amintesc că am avut o ezitare în a-i returna exemplarul meu. Cu o oarecare îndoială i l-am întins, el l-a luat.

Aș fi putut să-l „uit” în caseta mea, nu era absolut obligatoriu să returnezi un text după ce îl înregistrezi. În acel moment am avut de ales și am ales... rău. M-am predat fără condiții.

A doua zi, miercuri, eu eram liberă, iar echipa germană, conform protocolului, era invitată într-o excursie la Poiana Brașov și însoțită (flancată) întotdeauna de colegii de la Relații internaționale.

Joi după-amiază și seara trebuia să se difuzeze programul „Seara Televiziunii din Republica Democrată Germană”. Vineri, echipa urma să plece din țară.

Joi după-amiază eram de serviciu în Studioul 5. Am intrat în regie la ora 16 și am încremenit: pe ecran rula programul german, doar că în locul meu, în același cadru, alături de kolega din Germania, era o kolegă de-a mea! Vedeam o altă înregistrare. „Căzuse” cea făcută de mine marți! Ce s-a întâmplat? Ce dezastru a putut dicta reluarea

filmării și evidența anulare a excursiei la Poiana Brașov, ce reacții are Ambasada Germană, cum e cu puțință așa ceva? Toate gândurile au năvălit într-o fracțiune de secundă. Eram buimăcită. În regie, răceală în jur, ca de obicei în împrejurări grele, nimeni nu mă privea, toți erau brusc concentrați pe monitoare. Îl văd pe redactorul P.N. Articulez cu greu întrebarea: „Ce s-a întâmplat?”. Scorțos, îmi spune: „Ai citit ce era șters în textul jălotitic”. Gafă fără precedent în analele schimburilor de programe cu televiziunile din celelalte țări, ridicând și un semn de întrebare asupra motivației mele într-un asemenea demers. Puteam fi bănuită, cu alte cuvinte, că am încercat să denaturez sensul. I-am răspuns redactorului care mă privea inchizitorial: „Nu era nicio modificare în text!”, realizând că i-am dat textul după care citisem la ieșirea din platou și înțelegând instantaneu că nu mă pot apăra. Am alergat la etajul 8, am intrat, fără să aștept ca secretara să mă anunțe, în biroul directorului Relațiilor Internaționale, tovarășul L. I-am spus că textul nu avea nicio modificare. El m-a privit suspicios prin lentile și mi-a răspuns tăios și sacadat că nu are niciun motiv să se îndoiască de competența și buna credință a subalternului său P.N., căruia i-a indicat personal să opereze modificarea survenită în textul original și, ca dovadă – exact de ce mă temeam – scoate din sertar textul meu pe care apăruseră însă modificările cerute de el înainte de înregistrare, dar „operate” de redactor *după* vizionarea în care s-a constatat inadvertența între ultima „indicație” și ce spuneam eu... pe ecran.

Am realizat întregul parcurs al capcanei în care mă aflam, fără posibilitatea de a mă justifica. Încerc să-i decodific șefului „Relațiilor” manevra redactorului: în sala de vizionare, redactorul-șef L., alături de echipa germană, constată că a cerut o schimbare de text care nu se regăsește în anunțul făcut de mine. Oprește vizionarea. Îi cere socoteală redactorului P.N. Acesta, disperat, își amintește că i-am dat textul la sfârșitul înregistrării, cere timp să-l aducă din biroul său, aleargă în redacție, *modifică* abia atunci ce i se ceruse, dar, evident, uitase, și vine cu dovada „corectitudinii” sale la redactorul-șef care preferă ca vina să cadă în afara redacției sale, adică asupra mea, și nu pe omul lui pentru care răspundea în fața superiorilor săi.

E surd la reconstituirea pe care i-o fac: „Colaborarea dumneavoastră cu Departamentul «Relații Internaționale» s-a încheiat”, îmi spune, și mă concediază sec, întorcându-se la lectura unei pagini de pe birou.

De atunci până în 1989 nu am mai făcut parte din nicio echipă care a reprezentat Televiziunea Română, înțelegându-se prin asta că nu am mai ieșit din „rezervația România” nicio zi! Episodul berlinez îmi închisese toate granițele. De plecare în particular nici nu putea fi vorba! N-am terminat povestea. Are un final neașteptat.

1990 ianuarie

Urcam treptele din curtea televiziunii dinspre Pangratti spre studiouri. Călcam cu grijă peste și printre gloanțele risipite pe jos. După-amiază cenușie, incertă.

Mi-a apărut brusc în față redactorul de la „Relații”, P.N. Congestionat, vădit tulburat, fine spre mine și îmi spune: „Te rog, Delia, să mă ierți pentru ce ți-am făcut atunci!”. Eu nu am avut nicio reacție, ca de obicei când sunt șocată. El s-a îndepărtat ca ars cu același aer boem, cu aceeași geantă pe umăr, cu același mers repezit cu capul între umeri. Bineînțeles că l-am iertat, dar, așa cum vedeți, nu am uitat! Și mă gândesc să-i mulțumesc lui Dumnezeu că nu am fost eu în locul lui. Dau filmul înapoi. E evident că gafa omului de la „Relații” trebuia aruncată peste bord la Prezentarea programelor, era ca un ou fierbinte care ardea și făcea ferfeniță reputația celor de la „Relații” și a șefului lor în primul rând, ale cărui reacții politice se presupunea că sunt, în orice ecuație nouă, sigure și iuți. Imaginați-vă șocul redactorului german invitat în sala de vizionări de tovarășul L. spre a vedea împreună emisiunea și a o viza. Ei mă ascultă pe film *spunând exact ce se convenise de comun acord să se taie și să se înlocuiască* cu varianta bilateral acceptată de formulă-patent la momentul acela.

L. oprește vizionarea, cere explicații redactorului. Acesta pleacă în fugă în redacție, găsește textul pe care eu i-l returnasem și-l modifică grăbit, fără să clipească. Excursia invitaților la Poiana Brașov s-a amânat. Emisiunea, refilmată cu o altă colegă. Mie nu mi s-a comunicat nimic, ba, mai mult, m-au lăsat să vin la program și să primesc în față, fără anestezie, palma... și pumnul de a fi fost eliminată și înlocuită de o persoană... sigură, care nu citește ce se taie!

Nedumerirea, nemulțumirea și iritarea părții germane, inclusiv a Ambasadei Republicii Democrate Germane, se pot subînțelege. Ce le vor fi spus despre mine nu voi ști, poate, niciodată!

În același an, la secția „Cadre” a Comitetului Central al Partidului Comunist Român va fi fost primită o anoni mă care atrăgea atenția asupra trecutului tatălui meu și, ca urmare, într-o zi mi s-a comunicat

pur și simplu că, începând de a doua zi, voi arhiva filmele televiziunii în cabina 14, la parter, 6 m², cu o masă de montaj de 16 nun, un caiet, un pix. Mai mult de o jumătate de an am fișat filme. Notam numărul rolei, data, titlul, autorul, conținutul pe scurt. Purtam mănuși de bumbac albe, care se înnegreau în cinci minute de la praful cutiilor adunate stivă în jurul meu. Mulți mă evitau. Eu, în schimb, îi evitam pe toți. Salariul îl luam în zilele fixe. Niciun semnal de nicăieri. Îmi dădeam seama că situația asta nu putea dura. Priviri piezișe, scurte, oameni grăbiți, tăcere dinspre „oficiali”, cel mult o ridicare din umeri care semnifica „N-am nicio putere, știi cum e!”

Am și azi caietul în care am arhivat filme vechi. Nu mi l-a cerut nimeni niciodată. Eram în stand-by! Din nou, aș vrea ca tinerii mei cititori să înțeleagă de ce nu era simplu s-o dai în bară atunci! Să zicem că îmi desfăceau contractul cu litera „X”. Dosarul care însoțea o ieșire „nepotrivită” din schemă era, de fapt, problema cea mai mare! Nu mai găseai alt loc în presă! La Radio nu putea fi vorba, pentru că deciziile erau unice, instituțiile erau unite! Salariul conta, era totul, era singurul venit! mai mult, dacă aveai familie, dosarul tău îl afecta pe soț sau soție, familia avea „probleme”!

O sesizare anonimă la secția de cadre a Comitetului Central era ca o broască râioasă pe care ți-o strecurau sub ușa. Trebuia să conviețuiești cu ea de atunci înainte! Las la o parte latura morală, nevinovăția absolut evidentă, aveam 13 ani în televiziune și experiență în fața tuturor textelor posibile cu toate modificările inerente oricărei transmisii directe – și nu funcționam decât în direct (live), cu excepția programelor bilaterale cu invitații din alte televiziuni, ca în episodul relatat. În ce privește bănuiala că aș fi agent – de ce tip nu-mi dau seama

— Care să fi urmărit dezinformarea opiniei publice din România cu privire la relațiile partidelor sovietic și est-germane, este de un umor halucinant! Tovarășul L. era prea inteligent și prea viclean spre a nu fi „citit” că a fost pus în fața unei mistificări grosolane de către propriul subaltern, dar a ales să spele gafa „Relațiilor”, întinându-mi mie obrazul și excluzându-mă din lista celor ce reprezentau țara atât în exterior, cât și în interior. În interior exista o listă acceptată oficial, cu oameni din televiziune cărora li se permitea să răspundă invitațiilor diverselor ambasade la zilele naționale, la simpozioane sau alte întâlniri organizate de corpul diplomatic.

Pe numele meu au venit de-a lungul anilor numeroase invitații de acest fel; dacă nu mă înșel, am participat doar la două: un dejun acasă la ambasadorul Republicii Federale Germane prin anii 1972 – 1973, unde am fost însoțită de Petru Popescu, colegul de la Actualități, unul dintre marii profesioniști ai televiziunii, și o recepție la Ambasada Thailandei în 1976. Am găsit de curând invitația, pe care apare un „da” într-un colț, cu alte cuvinte mi s-a aprobat participarea la recepție. Știam de invitații, dar nu le-am văzut niciodată, erau cenzurate de cei plătiți să filtreze relația noastră cu... exteriorul.

Revenind la episodul german, am crezut că excluderea mea este pentru totdeauna. Un „totdeauna” care a durat șase ani. Acest „detaliu” îl cunoaștem astăzi. Atunci ne-au făcut să-i credem eterni. Jocurile păreau făcute forever!

5 Securitatea

Am fost întrebată cum acționa Securitatea în interiorul Televiziunii, care era atmosfera. Iar eu m-am întrebat ce anume i-a făcut pe ofițerii care răspundeau de televiziune să nu schițeze niciodată niciun gest de „amabilitate” (a se citi racolare) față de mine.

Acesta este adevărul! Nimeni nu mi-a propus niciun fel de pact, nimeni nu mi-a dat de înțeles că aș interesa din acest punct de vedere! Din 1970 până în 1979, anul căsătoriei cu Radu Budeanu, timp de nouă ani am avut statutul ingrat de divorțată, însă, deși lipsită de apărare, nu am fost o țintă pentru Securitate. Presupun că atitudinea mea în general, datele personalității mele m-au protejat, nu am altă explicație. Vulnerabilități se găsesc în orice dosar, brațul lung al inspectorilor de cadre scotea la iveală amănuntele biografice pe care subiectul însuși le uita, nimic nu-i putea opri în a scotoci în trecutul individului sau al familiei acestuia.

Care a fost atitudinea mea? Ce cred că m-a scutit de tangențe cu mecanismul amintit? Incompatibilitatea viscerală cu ideologia comunistă! Părinții mei, pentru a mă proteja pe mine – și pe ei, implicit, pentru că spuneam totul prietenelor mele, eram o „gură spartă” – nu mi-au vorbit niciodată despre comuniști, nu au povestit nimic în fața mea, deci am beneficiat de un vid de informație pe tema aceasta. Mai mult, vorbeau acasă în limba germană și eu realizez că e un subiect interzis mie, dar revolta mea s-a materializat într-un mod aberant: am refuzat să învăț cu mama limba germană, tocmai pentru că limba aceasta mă excludea de la conclavurile familiei! Încăpățânată,

rebelă, îndrăzneță, cu un temperament vulcanic, bătaușă, hotărâtă să înving, exuberantă și ambițioasă, am fost o adolescentă greu de strunit. Mama era blândă, supusă, cultivată, iar eu i-am pricinuit multe dureri de cap pe care le regret astăzi, mult prea târziu! Pe de altă parte, educația germană rigidă, seacă, prejudecățile micului oraș de provincie Turnu Severin, unde am învățat de la 12 la 18 ani, erau total nepotrivite cu temperamentul meu. De aici o seamă de gesturi de teribilism stupid cu care am răspuns, pe care apoi mi le-am asumat și am demonstrat că am o „anduranță” ieșită din comun. Pun aceste lucruri pe hârtie în încercarea de a înțelege în primul rând eu cum am ajuns să fac față sistemului despre care nu știam nimic și care avea să mă înghită pentru aproape tot restul vieții.

În 1965 eram în anul I de facultate, iar Ceaușescu venea la putere.

În 1970 debutam la TVR, anul relaxării politice în interior. Nu cunoșteam pe nimeni în instituție, venisem de la Cluj în 1967 după primii trei ani absolviți acolo, am locuit un an la căminul de studenți de la Operă. Prima noapte am petrecut-o în sala de studiu în care erau... câteva zeci de paturi goale, eu ocupam singurul pat pregătit pentru mine.

Părinții mei au părăsit Bucureștiul când aveam patru ani. Am revenit singură după 16 ani. Mă simțeam nemuritoare și invincibilă. În momentul absolvirii universității, în loc să ni se dea posibilitatea să optăm, eu și colegii mei am fost obligați să acceptăm repartițiile Ministerului Învățământului, celebrele executări silite ale destinului nostru colectiv. Cu media generală 9,33, am fost repartizată la Școala Generală din Dănești, Ilfov! Nu am reușit să aflu unde este satul acesta nici până azi. M-am revoltat într-atât încât am decis să... mă mărit. Zis și făcut. M-am măritat. Soțul meu, medic, era în foarte bune relații cu ministrul învățământului, Mircea Malița, de la care a obținut vestita „negație”, actul care m-a eliberat de orice obligație față de acest minister. Astfel, am devenit măritată dar și liberă să îmi caut un loc de muncă în București... Cum vi se pare? Super? La prima vedere, poate. Dar unei decizii atât de rapide i-a urmat tot atât de rapid un divorț, pur și simplu ca efect al excentricității fostului meu soț. El suferea de privare de libertate în interiorul mariajului. Nu a fost un truc, și astăzi este un om liber...

Coșmar la Otopeni

1988. Fiica mea, Diana, pleca la tatăl ei în Germania, prilej cu care eu și băiatul meu. Radu, de nouă ani, am condus-o la aeroport. Nu pleca pentru prima oară. În poșeta ei, rămase din Germania, zeci, poate mai mult, de mărci germane. Văzusem banii risipiți în geantă când ne pregăteam de plecare, dar nu am vrut să o sperii și să o avertizez că nu e prudent să-i lase expuși. Am tăcut și am sperat că nimeni nu-i va cotrobăi în geantă.

Am ajuns cu bagajele la control, în fața unui soldat în uniformă de grănicer. „Aveți ceva de declarat?”. „Nu”, a venit răspunsul fiicei mele. „Aveți valută?”. „Nu”, a repetat ea calmă. Știa că nu e voie să ai așa ceva. În clipa aceea, fiul meu s-a repezit la poșeta ei și a spus tare și răspicat: „Sora mea are valută, domnule, mărci, uitați-le!”, și, cu ambele mânuțe, a început să scoată bancnotele sub ochii îngroziți ai grănicerului. Eu am încremenit. Stupoarea soldatului era rău prevestitoare. Cel mic nu contenea să „descopere” bani și să-i arate.

Noi trei, eu, Diana și soldatul nu respiram. Priveam fix banii. N-am putut articula niciun sunet. Diana era albă și rigidă. Încremenise. Conform legilor în vigoare, urma să fie arestată. Deținerea de valută de orice fel constituia un grav delict.

Toate poveștile de groază care circulau pe tema aceasta mi s-au revelat instantaneu și, în acel moment, am văzut-o pe Diana, la 18 ani, arestată, smulsă de lângă mine, dusă undeva de unde nu aş mai fi putut s-o scot.

Fulgerător am privit-o, era în dreapta mea, și mi-am spus: „Dacă o arestează, mă sinucid!”. În aceeași clipă, soldatul a reușit să deschidă gura: „Rămâneți pe loc, mă întorc!” și a plecat.

S-a auzit o ușă. Nu ne-am mișcat. Cel mic se uita la noi, apoi în jur, în sfârșit, scosese tot ce „trebuia” din poșeta surorii lui și nu știu, drept să spun, ce era în capul lui în momentul acela.

Ezitarea mea, acasă, de a o avertiza când zărisem banii! Viața ei, distrusă. Știam că nu ar putea suporta o asemenea încercare, dar nici eu! Consecințele îngrozitoare asupra familiei noastre! Muritori de foame. Eram pierduți. Bancnotele incriminatoare zăceau în fața noastră, presărate cu... grijă de băiețelul meu! Ochii lui mari spre mine, neînțelegând nimic! Se făcuse frig. Niciodată nu mi-a fost atât de frig. Era spaima. În jur, nimeni. În spate se aude din nou ușa, pași. Întorc capul. Soldatul venea cu un aer terorizat, însoțit de un bărbat în haine civile, înalt, athletic. Imaginea lor apropiindu-se. Sfârșitul meu, m-am

gândit. Nu-l cunoșteam, dar parcă îl cunoșteam! De unde? Nu mă puteam aduna. Au ajuns la noi. Noi însemna eu, Diana, 18 ani, frumoasă, zveltă, cu păr buclat de culoarea nisipului, cu un palton negru elegant, lung, care-i evidenția mâinile albe, fine, de pianistă, și, alături, Răducu, 9 ani, ciufulit, mândru că ne-a fost de folos, ușor deconcertat de înghețul nostru subit. Ce eram noi? Un „grup” de infractori deținători de valută! Cu atât mai periculoși cu cât aveam aerul acela cu totul impropriu unor „băieți răi”. De aici uimirea soldatului care nu mai văzuse una ca asta! Viața îi rezerva mari surprize! Diana, cu aerul că tocmai s-a ridicat de la pian, privind în gol, Răducu, un copil nevinovat care își divulgă sora, iar eu... nu mai comentez. Culmea disimulării. Seara, în ajun, prezentasem un film cu Ingrid Bergman, dimineața, la aeroport, „încercam” să scot din țară, în poșeta fiicei mele, valută!

Soldatul i-a arătat bancnotele cum arăți corpul delict anchetatorului. Bărbatul acela a spus: „O cunosc personal pe doamna Budeanu de la Oficiul 27, te rog să o lași pe fiica dânzei să plece, garantez eu că totul este în ordine!”. Da, acum știam, era șeful vămii de la poșta din Ghencea, singurul loc din București de unde se ridicau coletele externe, iar Diana îi trimisese frățiorului ei pachete cu Lego și ciocolată. Devenisem cunoscută acolo în ultimul an și jumătate în calitate de destinatar, nu numai de prezentatoare TV.

Eram paralizată de spaimă și nici să mă mișc, nici să vorbesc nu puteam. Ceva, ceva, am rostit eu, dar nu țin minte ce. Diana s-a îndreptat spre avion, fără să mai întoarcă capul, noi, eu și cel mic, nu știu cum am ajuns acasă. Soldatul i-a pus Diane banii în geantă, la îndemnul „îngerului păzitor” venit din senin în ajutorul nostru.

Azi sunt necesare câteva explicații. Coletele externe erau desfăcute, controlate, pipăite (a se înțelege) și reîmpachetate în fața beneficiarului, stabilită vama, achitată, luate acasă! În acel birou erau câțiva operatori de la vamă și, evident, șeful acestora, care supraveghea întregul... teatru de operațiuni. Cred că de cel puțin 10 ori executasem acest ritual, la capătul căruia îl făceam fericit cu Lego pe băiețelul meu, cu ciocolată „Toblerone” și alte minunății din lumea liberă.

Au trecut anii și, într-o seară, după 1990, am avut impresia că îl zăresc pe salvatorul meu într-o secvență scurtă la Jurnalul TV, la rubrica Sport. Voiam să aflu cum îl cheamă. În sfârșit, într-o altă seară,

Îl revăd într-o altă secvență, iar din off colegul meu de la Sport îl anunța ca fiind noul președinte al Clubului Rapid. Numele lui era Dinu Gheorghe. Acum îi știam numele!

Într-o zi, am intrat să cumpăr pâine de la „Ana”. Era în magazin. M-am dus spre el și l-am întrebat dacă își mai amintește scena de la Otopeni. A zâmbit ușor încurcat, da, își amintea.

Îmi venea să plâng după ce am plecat din cofetărie.

Și azi, când îl văd pe acest om, încerc o stare extrem de ciudată, cum s-o definesc? El m-a salvat, desigur, dar îmi declanșează o tulburare nefirească! Îmi reamintește spaima! Cumpărăm pâine, suntem liberi, schimbăm cuvinte de complezență: „Ce mai faceți?”, „Bine, mulțumesc!”, am fost odată însă complici, odată, demult, într-o altă alcătuire a lucrurilor, când ar fi avut puterea să-mi aresteze fiica! Ce grozăvie mă leagă de acest om!

Îmi vine să plâng și azi, deși suntem liberi, cumpărăm pâine, ne spunem „Bună ziua!”

Dar eu nu plâng!

Zece minute cred că a ținut filmul de mai sus. Într-o singură clipă poți albi! Întreaga viață mi s-a derulat prin fața ochilor, dar nu numai a mea, ci și a Diane, fiica mea în plină floare, la 18 ani, care nu se clintise de pe scaunul ei de pian 12 ani! Dacă în dimineața aceea la Otopeni era de serviciu un alt om, necunoscut, care ar fi aplicat pur și simplu legea, viețile noastre ar fi arătat altfel. Schimonosite. Pentru un pumn de mărci germane.

Simt gustul sălcii al deșertăciunii derulând această întâmplare. Deținerea de valută, încadrată de lege ca delict, oferea un instrument de coerciție extrem de util. Domnul Dinu știa că fiica mea îmi trimite colete din Germania, deci „cunoștea” subiectul, și a avut autoritatea să „uite” incidentul, să-l treacă neobservat.

În multe alte cazuri, zvonurile circulau intens, o bancnotă de 10\$, uitată într-un buzunar, te putea trimite la închisoare; – Zvonuri și ipocrizii

La bursa zvonurilor ajunsese unul despre mine cu care m-am „întâlnit” în cea mai neașteptată împrejurare, în primăvara lui 1987, căutam cu soțul meu o casă mai mare și am vizitat un imobil din strada Zorileanu, ai cărui proprietari, mamă și fiu, voiau să-l vândă. Stăteam de vorbă în casa doamnei K. După 15 minute mi-a fost clar că nu e atentă la subiect, ceva o perturba. Am întrebat-o de ce îmi privește atât

de insistent picioarele. Eram în rochie, până la genunchi, cu pantofi, era primăvară. S-a fâstâcit, a ezitat, dar în cele din urmă a spus: „Auzisem că aveți un picior de lemn, de aceea nu vă vedeți decât până la talie!”. Nu glumea, crezuse că acesta e motivul pentru care cadrul nostru american se rezuma la partea superioară a corpului!

Toată vizita aceea a fost bruiată de mărturisirea ei, pentru că în cele din urmă și eu am cam uitat de ce venisem, a fost șocant, recunosc. Să fi deslușit un strop de dezamăgire în privirea ei, nedezlipită de picioarele mele? Vreau să spun că ar fi fost mai picant să le povestească prietenelor a doua zi că m-a cunoscut, eram tare drăguță, dar, vai, biata, cu o proteză la stângul...! Nu, sigur mi s-a părut. i; = v

Oricum, nu pot s-o uit. Tranzacția nu a avut loc. Desigur, fără legătură cu cele de mai sus.

Ipocrizia sistemului nega la vedere orice atribut al feminității pentru ca, în culise, orice abuz să fie la ordinea zilei. Moralitatea de fațadă își dădea jos „desuurile” cu atât mai grotesc în spatele ușilor închise.

Nu am niciun motiv să cred că azi oamenii s-au schimbat. Atunci nu se vorbea despre sex, despre hărțuire, despre fantezii sexuale, nu se tipăreau abecedare ale artei amorului, dar sexul controla, ca și azi, existența individului.

O tânără jurnalistă, căreia i-am dat să citească cartea mea în crochiu, mi-a spus că recunoaște acest zvon din adolescența ei, petrecută la Ploiești, când în familie s-a vorbit despre infirmitatea mea ca despre o certitudine!

Am fost uluită. De-abia acum!

Dacă am inclus în carte acest incident, este pentru că e colorat și aduce un comentariu cules de mine pe viu, la cadrul nostru stas: cap, bust. Sâmbăta și duminica, uneori, cadrul era lărgit până la genunchi, un fel de „prăjitură” de weekend.

După reacția prietenei mele, am încercat și încerc și azi să înțeleg de unde a pornit zvonul și de ce numai despre mine. Celelalte colege ale mele beneficiau de același regim. Atunci de ce numai eu eram „biata de ea, așa de frumoasă și fără un picior”?

Incredibil. La limită. i;

Lansarea de zvonuri era apanajul mașinăriei infernale a Securității. Dacă nu aceasta a fost sursa, atunci pot să-mi închipui că invidia poate naște asemenea monstruozități?

Ei bine, rămâne un mister.

Niciodată nu aş fi aflat cât eram de compătimită pe vremea aceea dacă în 2006 nu aş fi început să scriu aceastăcarte!.,v... –.

Un amănunt: am 1, 74 m şi 70 de kilograme, deci sunt extrem de vizibilă, iar în liceu am jucat volei şi baschet în echipa şcolii. Pentru o fostă sportivă în adolescenţă, zvonul e cu atât mai ciudat!

Chiar aşa, voi afla vreodată cine l-a lansat? Şi, mai ales, de ce?

Intermezzo la Radio în anii '80, numărul orelor de program se redusese atât de drastic – în ultimii ani până la două ore pe zi –, încât colaborarea la radio devenise obligatorie pentru noi, prezentatoarele Televiziunii. Ne completam, se spunea, orele de emisie lipsă! Atmosfera din radio era total diferită de cea din Televiziune. Instituţie cu o tradiţie mult mai solidă, cu o disciplină mai bine conturată, dar cu reflexe şi mentalităţi comxmixte mult mai accentuate, vechi de 30 de ani!

În sectorul Prezentare-emisie, viaţa se oprea. De fapt, se oprea la intrarea pe culoarul de emisie. Post de control militarizat, culori stinse, patinate, pereţi lambrisai, linoleum de o culoare incertă, ros pe alocuri, lumini mici, economice, aruncând o paloare uniformă, bolnăvicioasă pe chipurile oamenilor. „Lăsaţi orice speranţă, voi, cei care intraţi aici”, mi-am spus când am păşit prima oară pe culoarul cu o singură uşă de acces. Pe stânga, cabine de emisie în care intrau, de o parte, crainicul cu masa deasupra căreia era microfonul şi, de cealaltă parte, despărţită printr-un ciclop (geom special), era cabina în care operatorii de radio manevrează benzile radioforuce pe magnetofonele de emisie. Cabina crainicului avea aproximativ cinci metri pătraţi. Spotul de lumină pe microfon şi pe masă mă izola de penumbra generală şi îmi crea o stranie detaşare de restul lumii. Năucitor a fost contactul cu acest etaj al „Prezentării”!

Soseam, de pildă, la ora 18: 30. Aveam de prezentat programul 3 până la ora 24. Salutam secretarii de emisie, apoi intram pe culoarul cu o singură uşă, cea de care aminteam, şi, înainte de a intra în cabina, mergeam la cairiera aşa-zis „de odihnă” pentru a-i întâlni pe colegii din Radio care lucrau în paralel cu mine pe celelalte posturi.

Încăperea avea cam 24 de metri pătraţi, suferea de aceeaşi iluminare anemică, astfel încât feţele colegilor îmi apăreau palide, încercănate şi fără viaţă. Plonjarea noastră acolo, a mea, a Liei Mărăscu şi a Cristianeî Bota, nu era privită cu ochi buni de toată lumea, fără ca

noi să fi reprezentat un motiv de îngrijorare pentru schema de personal sau grila de salarizare; pur și simplu eram corp străin. Dar majoritatea crainicilor ne-au primit bine și a depins de noi să ne acomodăm din mers unor rigori total străine rutinei de televiziune. Nicio legătură între prezentarea de televiziune și cea de radio. Profesii diferite! Microfonul a fost singura verigă comună celor două.

Ora 18: 30. Camera de odihnă era goală. Două ferestre întredeschise spre curtea interioară a liceului învecinat, rumoare îndepărtată de glasuri de copii și zgomotul de fond al străzii Nuferilor, azi General Berthelot. Singura legătură cu lumea de afară erau aceste ferestre. Camera de odihnă era pe partea dreaptă a culoarului „de emisie”. Cabinele de emisie erau dispuse pe o singură parte, numai pe stânga, fără aerisire, fără geamuri, prevăzute astfel din rațiuni de securitate.

Mobilierul din anii '50, tapițeria roșie, devastată de timp, a canapelei cu arcuri rupte, scaunele cu picioare dislocate din când în când care te mențineau într-o stare de veghe perpetuă, altfel riscai să ajungi pe jos, cristalul gros crăpat, inevitabil, la un colț pe măsute cu furnirul cojit, neoanele pâlpâitoare expirând poticnit, răstignite pe tavanul înalt, telefonul de interior, pătat, de la care puteai suna acasă, deci în exterior, doar după ce formai cifra 9 sau 0, privirea stinsă a vreunei colege care intra câteva minute și ieșea cu ochii pe ceas. În jur, recuzita universală: cutia de nescafe, termoplonjonul, ibricul, cana.

Viața mea rămânea în pragul casei când plecam spre

Radio. Aveam s-o regălesc noaptea, la ora 0: 40, când șoferul mașinii de serviciu mădepunea în fața casei.

După inspecția locului presupus „de odihnă”, consultam agenda și mă îndreptam spre cabina 44 sau 52 sau 22. Numai pe stânga! Intram. Același miros mă izbea, de fiecare dată: vechi, neaerisit cronic, praf în orificiile tapetului caracteristic izolării fonice a cabinelor de radio. Urma senzația de plutire în cotlon înfundat. Identificam prin ciclopul îmbătrânit, pâcios, echipa de operatori, îi salutam. Mă așezam la masă. Scaunul, eu, masa, microfonul suspendat din tavan până deasupra acesteia, și scaunul de vizavi, pe care se așeza redactorul de la știri care venea cu buletinul la ore fixe. În fine, îmi vedeam textul de prezentare, un desfășurător draconic pe minute și secunde. Anunțurile, dacă aveam, de exemplu, „mici piese instrumentale”, se succedau și la un minut, un minut și 25 de secunde! Oricum, chiar dacă

fragmentarea era mai largă, nu-mi luam ochii de pe ceasul mare, silențios, al cabinei, vechi ca zidurile și clădirea toată.

În cabină, nu avea cum să intre aer proaspăt și lumină naturală. În primele luni simțeam că am să-mi pierd mințile. M-am salvat privind în jur. Am descoperit și alți oameni tineri ca mine, unii mai tineri, care lucrau acolo bucuroși că au un post, un venit sigur! Retribuția era aceeași ca la Televiziune, ca în toate instituțiile României. Destinul colectiv uniform, cenușiu, a funcționat ca un cocon, în interiorul căruia gesturile, reacțiile noastre erau cu încetinitorul, logica se oprise și, firesc, cu ea, mișcarea. Înlănțuiți într-o glisare browniană, astfel văd tabloul general al acelor ani.

Cine a mai „fugit”? Ce au spus aseară la „Europa Liberă”? Dar la „Vocea Americii”? Șoapte. Tăceri. Neputință. Teamă. Vă închipuiți că nu puteam privi textul prezentării vizat și supravizat mai mult decât era necesar, câteva minute. Ce să fac între anunțuri, m-am întrebat. Ies. Unde? În camera de odihnă? Acolo, dacă întâlneam o colegă, afluam câte ceva din poverile ei de acasă, câte o mică intrigă locală, înfulecam un sandwich, dădeam un telefon spre a verifica dacă cel mic și-a făcut lecțiile, periplu închis. Aventura începea când ieșeam de pe culoarul de emisie și mă îndreptam spre locul în care intră o singură persoană.

Soldatul de la postul de control mă urmărea cu privirea, el știa că numai acolo puteam merge și eu mă gândeam îngrozită că el mă cronometrează! Știa cât am stat în acel loc. Detaliul că un militar, un bărbat înarmat știa că merg la toaletă mă umilea îngrozitor! Iată o grozăvie a aventurii mele la Radio în anii '80. Am luat decizia să nu mai beau apă cu două ore înainte de a pleca la Radio. M-am autoeducat să nu mai ies 7 – 8 ore din cabina de emisie. Am reușit.

Reveneam în cabină. Trebuia cumva să „evadez”. Cabina era în mijlocul stupului, izolarea fonică îmi accentua senzația de rupere de lumea reală. Semnalizare, roșu, microfon deschis, anunț. Zece minute pauză până la următorul. Am găsit soluția, am început să scriu. Nu am publicat decât după 1990 un fragment în „Convorbiri literare”, la Iași: „Scrisoarea a V-a” sau „După gratii”.

Pot să spun că la Radio, la etajul „Emisie”, am trăit șapte ore pe zi experiența cuștii. Gratiile erau sistemul însuși. Oamenii pe care i-am întâlnit acolo m-au impresionat cum puțini au făcut-o! Resemnați, chinuiți de un program halucinant, sacadat, repetitiv, nemilos. Au intrat vreme de 30 de ani pe acel culoar slab luminat, cu lambriuri

ponosite și gândaci furișându-se prin colțuri întunecoase.

Toți iubeau cu devotament microfonul. Era singura lor legătură cu lumea de afară, odată intrați în tură. La ieșire, aveau 55 sau 60 de ani!

Și televiziunea, și radioul creează dependență, în ciuda diferențelor de oferta. În ce consta aceasta? Iluzia, onorată de multe ori, că te eArage din anonim și poți deveni un nume cunoscut, o marcă. Unii dintre noi au reușit. Notorietatea și recunoașterea publică, iată cele două cântece de sirenă care-i motivează pe oamenii de radio și televiziune.

Astăzi au apărut în plus mizele financiare. Atmosfera s-a înveninat. Nu numai ieșirea din anonim îi așteaptă într-o carieră de succes, ci și banii. Uneori, pot fi foarte mulți! Dar dacă vedeta retribuită cu 10.000 de euro nu este de 20 de ori mai bună decât operatorul plătit cu 500 de euro, pasiunile se dezlănțuie, vindicațiile mocnesc, atmosfera devine toxică.

1985, aprilie îmi tai părul, schimb machiajul și o supăr pe soția dictatorului. Am mai relatat episodul, acum însă îl leg de pedeapsa detașării în Radio, la emisie. „Oi fi dumneata frumoasă, dar nu ne trebuiești!”, a zis tovarășul R.B. și a decis, la finalul ședinței cu redacțiile Prezenta-re, coordonare și film, ca a doua zi să plec la Radio. Atât eu, cât și ceilalți am înțeles „definitiv”. Cineva informase că nu puteau să mă lovească mai tare decât închizându-mă ș-a-se-șapte ore pe zi la secția „Emisie”, pe culoarul cu o singură ușă de acces.

Un detaliu mi s-a întipărit din timpul acelei ședințe. Nimeni nu a știut care e subiectul, cu excepția redactorului-șef, a subordonaților lui direcți și a secretarului de partid. În sală am găsit scaune înșirate unul lângă celălalt. Am ales un scaun. În stânga mea s-a așezat un secretar de emisie, de vârsta mea, un om plin de zel și de dorința de a face carieră. Lingușitor și servil cu șefii, săritor și agreabil cu colegii. Între scaunele noastre erau cam 25 de centimetri când ne-am așezat. Pe măsură ce s-a aflat că eu sunt unicul subiect al întregii ședințe, l-am simțit cum devine mai rigid, tot mai rigid și își trage ușor scaunul mai departe de al meu. La sfârșit, distanța între scaunele noastre se dublase.

Măsuri disciplinare împotriva mea – astfel se contura ședința în derulare. Suna tare, tare urât și simpla apropiere fizică de mine putea compromite viitorul tânărului absolvent de Drept. Dacă se interpreta

că am ales scaune învecinate pentru că aveam ceva în comun, și nu din întâmplare, cum fusese, de fapt? Totul se interpreta atunci!

Evitarea mea a fost prima reacție „sănătoasă” din partea multora. Singura voce nedumerită și lucidă în fața bezmeticeii argumentații a scoaterii mele de pe post a fost a lui Carmen Dumitrescu, care a ripostat fără urmă de reținere: „Ce faceți, vă legați de o tunsoare? Sunteți nebuni, faceți ședință ca să o scoateți de pe post?”. Așa s-a întâmplat.

Din nou. Radio

Liftul, postul de pază, culoarul în semiobscuritate, pe stânga – cabinele, pe dreapta – „camera de odihnă”, chipuri cenușii, ochi obosiți, lipsiți de viață, „tovarăși de încredere” la secretariat, dar nu ca cei de la Televiziune, alt model, retro, mai puțin volubili, mai puțin șmecheri, mai modești, dar nu mai puțin loiali indicațiilor primite. Activiștii de partid disimulați în secretari se simțeau în misiune, nu veneau „la serviciu”. Crispați, ordonați, seci, roboți.

Ei bine, aproape un an am lucrat la Radio expulzată disciplinar din ordine superioare de partid. Cum am revenit la TVR? Erau niște reguli nescrise, dar pe care începusem să le pricep. Într-o primă fază, nu făceai nicio mișcare, nu dădeai niciun semn de nervozitate. Făceai pe mortul. O lună, maximum două. În acest timp îți făceai un plan, întindeai antene. Înceai să înțelegi cât de urât stăteau lucrurile. Pe cine ai supărat și cu ce. Nici nu mi-a trecut prin minte că am ofensat „Cabinetul 2” și am avut noroc să nu știu acest lucru, pentru că, dacă aș fi aflat, nu aș mai fi făcut niciun demers să revin la Televiziune, aș fi considerat totul pierdut. I-am bănuț pe șefii Televiziunii din acel moment și trebuie să recunosc că m-am înșelat. Când ridicau din umeri și priveau în sus, într-un gest tipic pentru situații în care se executau indicații de la cel mai înalt nivel, erau sinceri, iar eu nu i-am crezut nicio clipă. Nu mi-am putut imagina că puterea supremă în stat reacționează la schimbarea mea de imagine! Ce a enervat? Așa cum am mai spus într-un interviu, linia tunsorii era de o îndrăzneală incredibilă pentru tiparul de imagine dorit din televiziunea acelor ani, iar machiajul o accenhia. Era linia lui Catherine Zeta-Jones din „Chicago”. Folosesc-această comparație pentru că Zeta-Jones este un idol recent. Linia era îndrăzneată, chiar insolentă, nu o făcusem „la rece”, nu mă jucasem, ci semnalizam că sunt vie într-o țară care se scufundă. De fapt, îmi tăiasem părul așa cum toate femeile au cel puțin

o dată-n viață pornirea să-l taie, într-un moment de criză fără ieșire.

Iarna '84—85 a fost oribilă. În casa noastră din Piața Lahovary nu am avut gaze, se înțelege căldură. Stăteam ore întregi în fața unei plite electrice în bucătărie să pregătesc masa, iar în dormitor adusesem un calorifer electric cu ulei pe care încălzeam, deasupra unei cărămizi, ceai și lapte pentru băiețelul nostru de cinci ani. Curentul electric se oprea din când în când, dar aveam prieteni pe Calea Moșilor unde acesta se oprea cu orele!

Țara sub asediu!

Frig, întuneric, zăpadă stocată pe trotuar în valuri până la 3 – 4 metri, înnegrită, orașul cu zăbranic. În magazinele alimentare apăreau alimente din când în când și cozile erau interminabile. În același timp se cartelaseră uleiul și zahărul: 1 litru de ulei și 1, 5 kilograme de zahăr de persoană pe lună. Le aduceam cu sania acasă, devenise sport semiextrem, sticlele trebuiau ancorate cu grijă să nu se spargă, eram, pe scurt, foarte ocupați! Pe fondul acestei nebunii a prăbușirii în gol, la singura televiziune din țară, o smintită de prezentatoare își permite să-și schimbe imaginea! Părea o fată cu mințile la locul lor, dar parcă înnebunise! S-o liniștim! La Radio! „Cel puțin acolo nu se vede, n-ai decât să te tunzi cum vrei!”, a mai adăugat enervat tovarășul R.B. și a declarat ședința de partid, al cărei singur scop fusese „înfierarea” mea disciplinară, închisă, cu rezoluția „out”.

După o lună am început tatonările, tatonări discrete. Până în 1989, în România se trăia din salariul aproximativ „unic”, diferențele nu erau atât de semnificative încât să merite atenție, așadar nu-mi permiteam să mă supăr și să-mi dau demisia. O tânără jurnalistă de azi m-a întrebat cum erau apreciate valorile, cum arăta grila care cernea calitatea, nivelul de competență. Grila era pe dos. Avea alți indicatori: oamenii de încredere și ceilalți. Loiali probați și potențiali loiali, în stand-by, cei pregătiți pentru funcții de conducere în viitor. Aceștia erau cadrele de încredere, dincolo de orice suspiciune, pe ei se baza sistemul care trebuia să funcționeze. Rotițele erau ei. Un absolvent de universitate nu avea salariul mai mare decât un absolvent de liceu, eu am început cu o mie de lei.

În 1970, și am ajuns în 1989 la aproximativ 2800 de lei. În 20 de ani salariul a crescut fu 1800 de lei. În aceeași situație erau aproape toți colegii mei. Sensibil mai mari erau retribuțiile funcțiilor de conducere, dar la aceste funcții accedeau doar oamenii de încredere. În

redacția în care am lucrat, nu cunosc situația din celelalte redacții, aceștia nu aveau studii superioare, nici liceul nu sunt sigură că îl absolviseră, proveneau din servicii de personal sau de la Direcția Presei, un for care tutela „moral” și

— Ideologic. Pe scurt, șefii erau giranții bunului mers al lucrurilor în redacție. Știau tot ce se întâmplă, aveau oameni care le spuneau tot ce se aude, ce se șoptește, tot ce mișcă. Timp de 27 de ani, însă, prea puțini șefi „noi” au apărut, s-au „rotit” – era un termen la modă – mereu aceiași. În acest dans apaș transpirat, în spațiu închis, între aceiași parteneri, suspectându-se și turnându-se re-ciproc, nu se putea vorbi despre o cernere de valori!

În redacțiile Social, Cultural, Muzical, Divertisment, au apărut și s-au afirmat multe nume de prestigiu. Printre oamenii „grei” s-au strecurat o mulțime de impostori care au poluat ani de zile producția de televiziune. Publicul i-a sancționat. I-a uitat. Sistemul nu îndepărta pe cei incompetenți, îi muta dintr-o redacție în alta, cu același salariu! Până la pensie! Cum să nu regrete comunismul această categorie deloc neglijabilă?

Aceiași tânără m-a întrebat cum se promova schimbarea! Ei bine, nimic mai primejdios decât să fi venit cu idei noi. Cu idei noi nu venea decât conducătorul unic care lansa „schimbarea de linie politică” în congrese, conferințe sau cuvântări ținute cu diverse prilejuri. Știu că pare neverosimil. Și mie, astăzi, îmi pare a fi inconsistent ce spun, dar asta înseamnă dictatură. Numai unul vorbește și ordonă. Numai el are dreptate.

Mai exista o categorie în TVR! Intangibilii de la Social-politic, eminențele cenușii! Ei aveau retribuții net superioare vulgului! Nu îi voi evoca. Apar și azi, uneori, unde nu te aștepți. Cu același aer superior!

Operațiunea „înapoi la TVR” a însemnat câteva memorii adresate secretarului CC cu propaganda. Petru E-nache, și o audiență la acest personaj care comanda presa, televiziunea și editurile. Mi-am pus în scenă o apariție frivolă, țin minte că ideea a fost a soțului meu, pentru a dezamorsa orice prejudecată de natură politică. Trebuia, credea Radu, să apar ca o femeie cu preocupări frivole, nicidecum ca o parteneră de dialog! Mi-a scos din dulap o rochie vernil de jersey care se mula pe corp, m-am machiat destul de tare, ciorapi negri, pantofi negri cu toc. Audiența a început. Îl vedeam pe acel om pentru prima

oară. M-a primit într-un birou în clădirea fostului sediu al Comitetului Central, vizavi de Palatul Regal, înaltul demnitar era un om cam la 45 de ani, palid, de statură mijlocie, uscățiv, inexpressiv, deloc agresiv, temperat și reținut. M-a ascultat și ne-am despărțit, promițându-mi că va analiza situația mea. Au trecut două luni. Nicio mișcare, nicio veste. Până într-o zi, când a sunat acasă secretara directorului General al Televiziunii și m-a invitat urgent la cabinetul acestuia. „Puteți reveni, dar numai pe programul 2”, mi-a spus rece directorul general, îl vedeam pentru prima și ultima oară. Pe programul 2 am lucrat următoarele 6 luni. „Pedeapsa” se comutase pe canalul 2 pentru că acesta nu avea acoperire națională și nu eram demnă să apar pe programul 1! „Tovarășa să-și bage mințile în cap, nu să vină cu tunsori și fleacuri din astea la noi!” au zis în barbă tovarășii plictisiți, dar m-au reabilitat tot ca urmare a ordinelor superioare, doar cabinetul diferea! Memorii, telefoane de intervenții, tact, răbdare, cam așa se duceau războaiele de acest fel. Și, mai ales, fără gesturi zgomotoase, fără comentarii! Acestea ar fi făcut revenirea imposibilă.

Înțelesuri ascunse

Latura virtuală a televiziunii, care m-a deconcertat în primii ani, m-a ținut departe de contactul direct, nemijlocit cu lumea reală și aici găsesc o explicație a relației mele atât de longevive cu aceasta.

Era un refugiu, dar și un mod de a evita să semnez ode, articole la comandă.

Mă gândesc, însă, la mulți jurnaliști din presa scrisă care au și astăzi un statut proeminent (Cornel Nistores-cu, Ilie Șerbănescu, Tia Șerbănescu) și la alții din televiziune în aceeași poziție și azi: Cornelia Rădulescu, Lucia Hossu Longin, Mihai Tatulici. Poate am greșit când am văzut un refugiu în prezentare.

În plus, azi mi se pare oribil că mi-am expus chipul într-o televiziune care servea propaganda comunistă. A semna pare a fi mai impersonal decât a te expune fizic, în ciuda faptului că în prima variantă te exprimi, iar în a doua exprimi ce ți se dă, un text vizat.

Persoana mea, azi, este asociată televiziunii „aceleia”, deși am plecat în decembrie 1997, la șapte ani după căderea comunismului. Semnătura lui Cornel Nistores-cu, în schimb, aceeași înainte și după 1989, nu l-a asociat obligatoriu perioadei comuniste, grație atitudinii sale și a poziției pe care s-a postat. În plus, el ca persoană fizică a apărut după 1989 în prim-plan, la Televiziune. Se vede că semnătura

nu scurtcircuitează la fel de direct ca persoana fizică, deși, repet, semnătura îl exprimă pe autor total, complet, în timp ce anunțurile de crainic-prezentator nu aveau nici semnătura mea, nici nu mă exprimau în vreun fel!

Pe de altă parte, am motive temeinice să mă îndoiesc că am rămas 27 de ani în studioul 5 la prezentare pentru că am ales eu să rămân. În 1982 și 1985 au încercat să mă elimine din sistem. Întâmplător, am revenit prin oameni din același sistem, care aveau autoritate, în ciuda vârstei lor înaintate.

Astăzi înțeleg că prezentarea era singura alternativă. Sistemul nu avea interesul să lovească în personaje cunoscute și iubite de public dacă nu era absolut necesar, acesta era cazul meu. Nu era necesar să mă îndepărteze, ci numai de preferat, dacă se poate fără zgomot și cu acceptul meu tacit. Ideal!

Nu le-a „ieșit”! Am plecat când am decis eu.

Derulez filmul până la ultima fotogramă, vreau să descifrez și ultimul punct neclar din fundal.

Cazul meu arăta din punctul lor de vedere cam așa: de preferat să rămână la prezentare, nu-i dați libertate de exprimare, deci o emisiune a ei. La prezentare textul e impus, vizat. Poate deveni incomodă, în plus este agreată de public, țineți-o în „stand-by”.

Nimeni nu mi-a propus transfer la redacția cultural între 1970 și 1990! În schimb, veneau oameni din afara televiziunii, nici măcar din radio, cu experiența microfonului. Li se dădeau pe mână emisiuni culturale, la ore de audiență maximă.

Nimic nu a fost întâmplător.

Menținerea mea 20 de ani la prezentare (mă refer la perioada anterioară anului 1989), unde atribuțiile mele erau flagrant sub valențele și pregătirea mea, a fost o decizie politică.

Am rămas în memoria colectivă grație tonului și vocii mele, nicidecum din cauza textelor într-o nimic memorabile.

Mama, partidul și vărul

Anul 1985. O anonimă declanșase furia celor de la cadre, împotriva mea, care a dus la trimiterea mea „tambur batant” la Radio pentru câteva luni bune, oricum, sub un an, prag critic, care, odată atins, făcea plecarea din sistem ireversibilă. Legi nescrise, dar care funcționau perfect!

Memorii, o audiență, nervi, tensiune, incertitudini. Nimeni

nu-mi spunea despre ce era vorba în anonima ajunsă la Comitetul Central, la cadre. Director general, recent numit, Ilie Rădulescu. Odată l-am văzut la „repunerea mea în drepturi” și-mi lăsase o impresie extrem de dezagreabilă. Arogant, supărat rău de tot pe mine, mai rar întâlneam un om, complet străin, atât de ostil mie.

„Pe programul 2, tovarășă, începeți lucrul de mâine!” a spus, și, cu un gest nervos, mi-a dat de înțeles că nu are de adăugat nimic în plus. Rictusul care i-a însoțit textul de mai sus m-a făcut să am un frison pe șira spinării. „Să rămână tovarășul M., (șeful meu direct). Dumneavoastră puteți pleca!”

M-am gândit că i-a atras atenția să nu mă piardă din ochi, eram dubioasă și nesigură. Șeful meu direct a ieșit după cinci minute cam palid, dar nu mi-a deconspirat subiectul conversației private cu directorul general.

Au trecut anii. Directorul general a plecat, a venit altul...

Într-o vară, după 1990, ca de obicei, a venit mama în vizită la noi. La un moment dat, ca trăsnetul, cade următoarea frază: „Știi, Ilie Rădulescu, cel care a fost directorul tău general, e vărul meu!”. „Cum e vărul tău?” o întreb.

„Bine, bunicul tău, tatăl meu, e din Valea Ursului, Tamna, și mama lui, bunica mea, e născută Rădulescu, acest Ilie e nepotul ei de frate”. Eu: „Tu știi, mamă, că am fost scoasă din televiziune de el, de Ilie Rădulescu?”. „Da”, răspunde mama. Eu: „De ce nu mi-ai spus la timpul acela, de ce nu te-ai dus la el să-i spui că suntem rude?”. Mama: „Cum era să mă duc la el să-l rog ceva? Eu nu pot face așa ceva!”. Mi-a trebuit timp să o înțeleg. A avut dreptate, biata mama! Cum era să-l roage ea pe el ceva? S-ar fi umilit inutil. Din nefericire pentru mine, recunosc că am fost supărată pe mama și e prea târziu să o rog să mă ierte.

Ar mai fi o explicație azi, de tot hazul, dar nu poate fi exclusă. E posibil ca tovarășul I.R. să fi știut că sunt nepoata lui (de grad îndepărtat, dar nepoată!) și să fi fost îngrozit de ideea că se va afla și că astfel îi voi ruina dosarul! Simplul ordin venit de la secția de cadre, „Scoa-teți-o de pe post pentru verificări!”, pe care-l executase, îi era suficient pentru a se „delimita” de mine pe vecie! Așa se jucau cărțile atunci, o rudă avea o problemă, dosarul tău devenea... o problemă! Numai așa s-ar explica comportamentul lui absolut anormal: eram în 1982, nu în 1950, părea personal afectat și deranjat de... cazul meu.

Repunerea mea în drepturi, pe care o executa la ordine superioare, îl nemulțumea și irita vizibil! Ce s-a întâmplat este grăitor pentru lumea în care trăiam.

Sigur, vă întrebați ce va fi cuprins anonima? Ministrul nostru de Externe la vremea aceea ne-a transmis că zvonul lansat era că tata avusese simpatii legionare și că astfel se explica transformarea mea într-un caz.

În ziua în care ni s-a spus acest lucru am plecat la tata. Ne despărțeau 100 de kilometri. Ne-a întâmpinat ca de obicei, bucuros și fericit să ne plimbe printre merii din livadă. Am rămas însă în poartă și l-am întrebat ce poate să ne spună despre grozăvia care căzuse pe capul nostru. Ne-a privit în ochi, și, fără nicio expresie, ne-a răspuns: „Nu am nimic de sj-s pe acest subiect!”. Nu numai că a doua tentativă nu a mai existat, dar am plecat în tăcere cu un sentiment nelămurit că nu aveam voie să punem o asemenea întrebare. Din acel moment, nici între mine și soțul meu subiectul nu a mai existat. La un moment dat, pe drumul de întoarcere, cum tăceam, el mi-a spus, întorcându-și capul spre mine: „Norocul meu e năsucul tău. Apoi, trecem noi și peste asta!”

Tata, veteran de război, autorul unui jurnal de front, zguduitor, pe care îl voi publica cândva, locotenent de artilerie cu o companie de 14 oameni, pe care i-a adus nevătămați acasă, ne-a certat cu privirea lui de oțel pentru îndrăzneala de a fi avut curiozități privind sanctuarul lui de amintiri la care nu ne-a permis accesul niciodată. Tata era dintr-o plămadă unică. Un om-stâncă.

Bancnota lui Hitler

Bunica soțului meu, o venerabilă doamnă din marea burghezie interbelică, a dăruit unui apropiat. Domnul V., care pleca în Germania să-și vadă fratele stabilit acolo, o bancnotă de 100 de mărci germane de pe vremea lui Hitler. Bunica fusese în 1933 la Berlin și a stat câteva zile la un hotel celebru în care l-a văzut pe Hitler. Ei bine, ea a păstrat bancnota într-o casetă până când s-a hotărât să se despartă de ea și s-o ofere Domnului V., în ideea că acesta o va vinde la un anticariat și va obține o mică sumă care să-i îngăduie să ofere mici cadouri familiei la întoarcere. Domnul V. a pus-o în portmoneu și i-a povestit acest lucru celui mai bun prieten, încântat și amuzat de ciudatul dar.

În drum spre Germania, în tren, la graniță, a urcat un bărbat în haine civile care l-a somat să scoată tot ce are în portmoneu. I-a confiscat pe loc bancnota. Nu l-a oprit, l-a lăsat să-și continue călătoria.

Legea nu se referea la bancnote ieșite din uz! Spaima și tulburarea i-au o-trăvit călătoria bietului om. Îl turnase cel mai bun prieten!

Viața sub comuniști

Viața sub comuniști era codificată. Din când în când, „strângerea șurubului” denota restricționarea mai drastică a anumitor libertăți, fărâmițe de libertăți. A nu se înțelege că apăreau din senin, fără o miză, nu, jocul de-a șoarecele și pisica în plan social era gândit și pus la punct în birourile puterii absolute și preluate de șefii propagandei din Comitetul Central al Partidului, astfel că, după trimiterea de semnale, urmau indicațiile transmise „pe filieră” în jos, la nivelul tuturor organizațiilor de partid. Acestea nu se discutau, se aplicau.

Politica mare se făcea la cel mai înalt nivel, iar „jos” funcționa „indicația” cu putere de lege nescrisă.

La un moment dat, după 1980, una dintre acestea stipula că nu se mai tolerează soț și soție în aceeași redacție, dacă se poate nici în aceeași instituție. În politica de știri, colegii de la Jurnal făceau față unei alte indicații halucinante și anume nicio informație cu caracter negativ despre „realizările” politicii partidului ci, dimpotrivă, statisticile erau potrivite din condei, recoltele erau maxime, întrecerea socialistă atinsese cote la care nu visase nimeni vreodată, extaz total de la prima la ultima știre.

În realitate, pe câmp erau trimiși soldați și copii să culeagă porumbul, sfecla de zahăr și cartofii, pâinea se trafica la propriu, la Gara de Nord vedeam oameni cu saci de franzelă plecând în toate direcțiile, alimentele de bază erau vâdate, verbul „a te descurca” trona suveran peste întreg vocabularul vieții zilnice.

Realitatea nemijlocită era una, iar cea mediatizată, alta. Confecționată, ajustată, falsă. Umorul involuntar, un fel de râsu-plânsu, a fost, într-un fel, salvator.

În arui aceia s-au spus enorm de multe bancuri. În loc de „Bună ziua!” auzeai „Să-ți spun un banc!”. Am impresia că era încurajată această pornire spre a ricana, spre a maimuțări pe stăpânul cel hain, era o supapă gândită să dezamorseze ori tensiuni, ori nemulțumiri. Bancul era fenomen social, cum aș putea crede azi că scăpase de sub control? Peste tot, în toate cercurile, se spuneau bancuri și se râdea, o dată pentru comicul de situație și a doua oară pentru nelipsita aluzie la politic. Faptul că în ultimii ani nimeni nu-și mai lua măsuri de precauție când spunea un banc politic îmi întărește bănuiala că specia

aceasta de folclor urban a fost proiectată și promovată în laboratoarele secrete ale sistemului. În anii ultimi ai comunismului, în aparență (!) se lua în răs tot, se ridiculiza orice, propria viață nu scăpa caricaturizării. De vreme ce se trăia pe două planuri, discursul era dublu, aluzia devenise armă și autenticul, sâmburele de adevăr îngropat, ascuns, pus la păstrare. Ne pierdeam, încet-încet, identitatea. Într-o zi te priveai în oglindă și nu mai știai pe cine vedeai: tu cel adevărat sau tu cel înregimentat, care răspundea la comenzi, pe care, de altfel, le des-fideai? în oglinda proprie, singur în fața ta, te întrebai cine ești cu adevărat, care-ți sunt contururile, de ce nu-ți mai captezi imaginea cu claritate, de ce nu mai ai siguranța privirii de sine. Pierdeai sharful (claritatea). O stare neclară de nemulțumire lua locul întrebărilor și bănuiai fiorat că ești... demn de dispreț. Respingeai gândul, a-igai fulguranta revelație, aplecai ochii și te întorceai, i un câine bățut, spre ziua care începea.

La 18 ani de la Revoluția din 1989, se poate spune că lulți români nu împărtășesc acest punct de vedere. A-ici, însă, păreau mulți, aceasta este revelația amară a Itimilor ani. Așadar, solidaritatea despre care s-a vorbit „îl înainte de 1989 a fost o iluzie. La vremea aceea a is însă bine.

Frigul cel mare a urmat după 1989.

Timpul liber

Vedeam filme pe video. „Hair”, serialul „Al Doilea Război Mondial”, sute de episoade, circulau în regim de samizdat mari filme care compensau golul din viața proprie, colorau cenușiul vieții zilnice și-l converteau în informație, reflecție, satisfacție artistică. „Anul trecut la Marienbad” al lui Alain Resnais, cu câtă bucurie l-am descoperit! Eram vii, receptivi, cu garda sus, perfect dedublați, încrâncenați să ne bucurăm că suntem, disperați că nimic nu se mișcă, nimic nu se întrezărește. Pândeam pe fața dictatorului, cu o obstinație ce azi îmi apare morbidă, vreun semn de slăbiciune, vreo pată care să semnaleze vreo boală în stare terminală, acest lucru era posibil numai de-a lungul transmisiilor directe ale cuvântărilor acestuia. Bâlbâieli și atât, nimic care să ne dea vreo speranță că ar părăsi scena. Egal cu el însuși, monoton de agramat și împleticit, stupid de entuziast când ridica tonul în finaluri pe care le voia apoteotice; ovațiile celebrei Săli a Palatului ne înfiorau, ne lăsau muți, deconcertați, vlăguiți. Da, acesta e cuvântul potrivit, vlăguiți, mă refer la mine și la soțul meu, niciun semn că se va

termina mâine sau anul viitor, nu reușeam să vedem nimic înainte.

Ni se scurgea viața printre degete așteptând să se întâmple ceva, să vină de undeva o salvare.

Îleșeam la recepțiile la care era soțul meu invitat. Radu era redactor-șef adjunct la revista de politică externă Lumea, post pe care se afla și în 1989. Pentru tinerii mei cititori, voi preciza că soțul meu. Radu Budeanu, a fost analist de politică externă, niponolog, iranolog, un externist strălucit, provenit dintr-o familie atestată la 1848. Îl amintesc pe Ioan Buteanu, prefectul de Zarand, căpitan de oaste al lui Avram Iancu, executat prin tragere pe roaj-g de unguri la 1848. Urmașii acestui străbun, al cărui portret se află la Muzeul de Istorie din Brașov, au dat un șir de politehniști cu studii în Germania, până la profesorul Constantin Budeanu, colaboratorul profesorului Leonida, unchiul lui Radu, personalități excepționale, reprezentanți ai școlii Politehnice din București.

Pe numele meu veneau invitații la TVR, dar acestea nu ajungeau la mine. Nu mi se dădea OK-ul de către ofițerii politici. O dată la doi-trei ani, până în 1983, se întâmpla să-mi parvină vreo invitație, dar aceasta se întâmpla dacă ambasada respectivă insista. În mod normal nu mi se aproba participarea la recepții, pur și simplu, fără explicații. Dacă aflam, era doar jocul întâmplării sau al unei scăpări a vreunui tovarăș din sistem.

Cuvântul „DA” pe colțul din stânga sus al plicului, astfel arăta o invitație aprobată, pe care o am și astăzi, de la Ambasada Thaiandei. În numele unui ordin de sus sau pur și simplu al unei antipatii personale, cei care triau aceste invitații, sosite pe numele unuia sau altuia dintre colegii mei, nu dădeau socoteală, ei girau în numele sistemului, filtrau, clasau, etichetau. Aveau mână liberă de principiu.

Timpul liber? Juliette Greco, Jacques Brel, Yves Montând, Brassens, Aznavour, Frank Sinatra, Sammy Davis, Junior, Ray Charles, Armstrong, în anii '80, filmele lui Tarkovski, „Călăuza”, „Rubliov”, dar și „Război și pace”, „Moscova nu crede în lacrimi”, Alexei Batalov, Tatiana Samoilova, nimic din marele festin al culturii europene nu ne era străin, totul ne interesa, eram **m** și out în același mod grotesc și discriminant impus de regimul de la București.

Nu agream petrecerile, am ales casă, interiorul, colecția de pictură pe care Radu o aduna cu dragoste și pasiune. Cu marii lui prieteni, maestrul Corneliu Baba, Sorin

Ilfoveanu, Ștefan Câlția, avea, în schimb, interminabile conciliabule și apropierea de-aceștia a fost o binecuvântare pentru el.

Din când în când, la atelierul maestrului Baba apărea Lică, un personaj pitoresc aducător de brânză, cafea sau te miri ce, orice, dar și de o veste caldă, un zvon din târg. În mirosul de vopsele bune, în lumina irizată de imensul geam al atelierului maestrului din strada Pangratti, începea un conclav stropit cu un vin vechi roșu, păstrat cu grijă de maestru și comentat acerb de Radu!

Spectacolul lumii noastre din acei ani, văzut de Radu, era absurdul grandios, mistificarea dusă la nebunie, iar umorul subtil în care distila întregul „pachet” îl făcea pe maestru să jubileze și să-i dorească prezența în atelier. La Revoluție, Radu s-a dus la patul marelui său prieten și i-a povestit, de data aceea cu lacrimi, ce a văzut, la Sala Dalles, în seara de 21 decembrie 1989, împreună cu prietenii lui, arhitectul Horia Oancea și medicul Nicu Orghidan.

Timp liber? Citeam. Aveam două biblioteci. Prima era San-Antonio, Raymond Chandler, Agatha Christie. Aceasta ne rezolva nevrozele și nevoia imediată de evadare, în zilele rele, cu costuri mari de energie și greață, nu alunecam în somn decât după ce-l prindeam pe asasin. Jurnalul adorabilei Agatha Christie m-a urmărit ani de zile și nu uit amănuntul mărturisit de ea, acela că, de cele mai multe ori, soluția o găsea... când spăla vasele la chiuveta din bucătărie. Mă amuzam spunându-mi că, dacă aș fi fost scriitoare de romane polițiste, la doza de enervare zilnică inhalată, ajunsă acasă, multe „soluții” aș fi găsit și eu în fața chiuvetei. Îndrăznesc să afirm că în paginile mele ar fi curs mai mult sânge. Și eu am obiceiul incredibil să încep să frec diverse obiecte când sunt extrem de enervată. Aveam *un* punct comun. Lipsea „restul”.

Astăzi, această bibliotecă, toată în franceză, se află în debaraua ticsită de cărți de la demisol, zâmbesc când îmi văd, din când în când... aliații dintr-un alt timp.

La fiecare pas, un semnificant. Trecutul semnalizează tăcut din rafturi prăfuite.

În zilele bune, lecturile noastre pendulau între clasicii reeditați cu multă acribie și aparițiile editoriale ale momentului, traduceri la zi din literatura universală.

La începutul căsătoriei noastre. Radu a adus „Familia Maia” de Eça de Queiroz, în traducerea doamnei Micaela Ghițescu. În 1996, în

emisiunea mea, „Cuvinte potrivite”, aceasta distinsă doamnă mi-a făcut onoarea să colaboreze la realizarea câtorva ediții dedicate familiei limbilor romanice din care face parte limba noastră. Cartea de căpătâi a soțului meu a rămas, însă, „Ghepardul” lui Lampedusa. A urmat furia descoperirii lui Gabriel García Márquez. Treptat am abandonat beletristica și am acumulat volume de memorii, jurnale. Cu cât ne maturizam, cu atât eram mai deschiși către alte experiențe umane, alte parcursuri, alte voci, din alte încăperi.

Despre călătorii de vacanță nici nu putea fi vorba. Nu am ieșit niciodată din țară împreună.

Eram filologi amândoi și fiecare avea cărțile lui de căpătâi, codul propriu de evaluare. Se întâmpla să ne întâlnim uneori într-un punct geometric. Așa ni s-a întâmplat cu Borges. „De unde îl știi?”, m-a întrebat Radu, pentru că nu mă văzuse citindu-l. Am înțeles că avusese și el cândva o întâlnire de gradul zero cu magnificul argentinian. Niciunul nu știa că și celălalt respirase universul borgesian unic, magic și dătător de dependență.

Un decret pentru dormitor

Nu numai ipocrizia cu rang de lege nescrisă e tipică acelei perioade, dar și trogloditismul ca politică de stat în materie de contracepție! Decretul din 1968 a transformat viața intimă într-o ruletă rusească. Teama de a procrea când nu voiai învecina sexul cu teroarea. E adevărat, exista o perioadă de stand-by, cele 2 – 3 săptămâni până aflai ce se petrecuse cu tine! Teste? Consiliere? Planning? Nici vorbă despre așa ceva! Primul gând: „Nu aduc în lumea aceasta un copil, nu e o lume care să-l merite, un cizmar ține destinele țării în mâini, eu nu îi voi înmulți supușii, eu nu!”. Apoi a fost dorința soțului meu de a avea un urmaș și astfel a apărut băiatul nostru.

Dacă nu ne-ar fi convins comuniștii că sunt eterni, eu și alte femei care gândeau ca mine am fi avut mai mulți copii, cu certitudine, și viața noastră ar fi arătat azi altfel! În plus, nu am fi respins maternitatea și, în acest fel, copiii absenți astăzi din viața noastră.

Refuzul de a procrea, în regimul comunist, mă privează azi de cel puțin doi copii pe care „i-am respins” în modul acela aberant, odios, numit avort. Răul cheamă rău. Eram atât de încrâncenată de umilința de a trăi sub Ceaușescu, pe care-l disprețuiam și uram, încât ideea de a avea copii, care urmau să devină „supușii lui”, mă scotea din minți și excludea maternitatea! Cum am putut să-i cred eterni? Cum a fost

posibil să ne pierdem rațiunea într-atât încât să nu mai întrezărim nicio scăpare?

Acum știu, cea mai mare bucurie sunt copiii. Dar generației mele, paradoxal, și acest elementar adevăr i-a fost interzis. Lumea înainte de 1989 însemna orizont zero. Granițele, închise. Comunicarea, zero. Aer irespirabil, îmbâcsit de sloganuri și documente de partid. Portretul dictatorului în toate birourile, sălile de concert, săli de cinema, instituții, pe ziduri, obsesiv până la nebunie. Nebunie este cuvântul potrivit, nu întâmplător, aici, pentru climatul în care se presupunea că noi, femeile, trebuie să aducem copii pe lume. La cinci ani deveneau „șoimi”, la șapte-opt, pionieri, la 14, uteciști, la 20, comuniști! Acesta era „orizontul de așteptare”. A nu procrea în timpul regimului comunist era egal cu a respinge ideea că ești pusă să faci copii! Era un mod de a spune „NU!”. Uneori, sinucigaș. Insuportabil gândul că șeful statului decreta într-un birou „Tu să faci copii!”. Nu, au spus mii de femei, nu fac copii că vrei tu! Acesta este un capitol însângerat care va rămâne sigilat în memoria fiecărei femei-victimă a decretului din 1968. Regizorul Florin lepan a realizat un documentar care s-a bucurat de multă apreciere în Occident, canalul Arte l-a produs și l-a transmis de câteva ori; am fost invitată să particip la filmări printr-un interviu tip Discovery. În esență am spus că e un subiect de maximă sensibilitate și că am pudori în fața acestuia. Cum ar arăta dimineața în care mama i-ar spune fiului: „Știi, ai venit pe lume pentru că Ceaușescu a dat decret...”. E o enormitate! E mutilant! Așa ceva nici nu se poate spune, chiar dacă aceasta e realitatea! Au avut loc lucruri despre care nu se poate vorbi. Am recunoscut în film că m-am aruncat o dată într-un bazin cu apă înghețată pentru a scăpa de o sarcină nedorită. Cu efectul scontat. Nu e morbid, și totuși, recunosc, am regretat enorm că am spus acest singur lucru delicat. Nu a fost curaj, nu, m-am enervat amintindu-mi, atât. Iar Florin lepan era extrem, extrem de hotărât să scoată de la mine ceva juicy. A câștigat... filmul. Eu cred că am pierdut; asta e regula, cineva câștigă, cineva pierde. Între interviuri și difuzare au trecut doi ani. Trei zile după ce l-am văzut mi-a fost rău. Rău general. Sufletul meu a a-gonizat. Subiect închis.

Hărțuirea sexuală

Da, iată un capitol suculent. Nu mă văd dezvoltându-l din simplul motiv că nu-mi place. Este adevărat, multe alte lucruri nu

mi-au plăcut și, cu toate astea, le-am evocat. Ei bine, nimic nu m-a afectat mai profund. Jocul murdar al privirii pofticioase și al gestului atingerii fizice, în trecere, ca dintr-o întâmplare, repetat, cerea replică. Eu nu o aveam. Îmi lipsea. M-am prefăcut că nu înțeleg. Regret enorm că nu le-am stâlcit mutrele. În plus, oamenii trăiesc în mijlocul familiilor lor liniștiți (sau nu?) și o „demascare” le-ar produce grave tulburări în menajele respective.

Survolând totuși acest „zgomot de fond” permanent în viața mea, câteva lucruri trebuie spuse.

Bărbații încearcă o dată, de două ori, de o mie de ori să seducă o femeie, chiar dacă li s-a dat clar de înțeles că nu sunt acceptați. Ei insistă. Dacă au tangență cu activitatea profesională a acesteia, hărțuiala devine obsesie. Repercusiunile în plan profesional sunt inevitabile. În primul an mi-am făcut o prietenă la „tehnic”, care a rămas până în 1997 alături de mine. Un bărbat din echipa tehnică, respins de mine, a lansat zvonul că am avea anumite înclinații. Acesta a fost primul șoc în materie de relații cu sexul opus, la Televiziune. Zvonul a circulat o vreme, nu aveam cum să știu, dar în 1978, când am cinat prima oară cu Radu Budeanu, cu care m-am căsătorit la trei săptămâni de la acea seară, aveam să aflu că el a ezitat să se apropie de mine pentru că auzise acest zvon de la o colegă de redacție.

Au trecut anii. Cu un soț admirabil lângă mine, nerușinarea multora nu a cunoscut opreliști, au continuat să „mă testeze”, în speranța că au o șansă. Bineînțeles, erau bărbați cu care aveam relații profesionale. Îmi amintesc de unul dintre aceștia, cu care am fost într-o lungă călătorie undeva, la capătul pământului, pentru o seară de televiziune. Fără niciun atu, venind de „nicăieri”, cu nicio șansă, nu a pregetat să îmi facă sejurul cât se poate de nesuferit prin aerul căznit trist afișat toată ziua. Eram doar tot timpul împreună, ce coșmar! În plus, a plouat o săptămână și m-am refugiat în două romane polițiste de Raymond Chandler. Stăteam pe o bancă în patioul unui celebru hotel, „El Nacional”, eu citeam și el mă privea îmbufnat.

La întoarcere au început represaliile. Eram de serviciu în paralel. El, în birou, eu, pe platou, ca de obicei. El avea textul meu de prezentare în original, eu, copia acestuia. Lucram de la ora 14 la 23 – 24. Îmi găseam tăiat tot textul prezentărilor. „De ce?”, am întrebat. „Nu e nevoie de prezentare”, răspundea. Asta însemna că stăteam pe scaun în platoul 5, de la ora 14 la ora 23, fără să fac nimic. S-a repetat

secvența de câte ori eram în paralel. Am păstrat un exemplar hașurat, îl am și astăzi. Nu puteam spune nimănui. Ierarhic, avea dreptul să elimine prezentările. Iar eu, să tac. Ce a mai urzit împotriva mea Dumnezeu știe, oricum atunci, în toamna lui 1982, au început anii grei pentru mine. Acești activiști făceau parte dintr-o rețea de interese și obârșii comune, erau solidari și simțeau instinctiv că ești din altă piesă. Amintesc acest episod al „suferinței” domnului P. pentru că a durat ani de zile. Călătoria aceea i-a pus capăt. Îmi imaginez ce sfori a tras pentru a mă extirpa din solul natal spre a-și vedea visul cu ochii. Nu l-a văzut. Zumzetul creat de el mi-a bruiat altfel o ieșire exotică din cenușiul unei Românie care se afunda în cei mai urâți ani de dictatură. Acea călătorie a fost oricum ultima. Hărțuirea sexuală nu a avut niciodată o altă coloratură decât cea bine cunoscută astăzi. A fost și a rămas un abuz al unei ființe asupra alteia, în general de se opus. Altă conotație merită însă amintită. Aceea că, într-un context sufocant, într-un univers închis ca acela al României din anii comunismului, personaje cu dosar tare de cadre, ajunse în posturi-cheie, puteau face mult mai mult rău decât astăzi, când opțiunile sunt deschise și se poate deja vorbi liber, recurge la presă sau la justiție. Un operator cu care am lucrat ani de zile, Sorel P., mi-a povestit îngrozit despre niște violuri într-un județ din Moldova, unde mai-marii județului își ofereau fete și femei care lucrau în subordinea lor. Mentalitatea de stăpâni absoluți în județ le dădea puteri discreționare nu numai asupra bunurilor materiale, dar și asupra femeilor, pe care le foloseau ca obiect erotic. În perioada în care Sorel bătuse țara în lung și-n lat cu aparatul de filmat, a aflat povestea incredibilă pe care nu o pot uita. În acel județ erau amenajate, în niște clădiri-anexe cu fân pe jos, „cuiburi” pentru orgiile organizate sistematic de tovarășul prim – primul secretar de județ –, de acoliții lui și de... invitații acestora!

În plus, ca oroarea să fie deplină, mica comunitate rurală era captivă în prejudecățile potrivit cărora o femeie aflată în situația de mai sus putea fi repudiată în primul rând de soț, de familia acestuia, de întreaga obște. Era „rușinată”, victima perfectă. Din acest motiv, femeile nu spuneau ce se întâmpla! Deveneau complice cu violatorii, înspăimântate de consecințele dezvăluirii. Nu pot uita relatarea lui Sorel, era încremenit de dezgust, avea detalii pe care eu le-am uitat, dar la timpul acela mi-a deschis o fereastră spre o realitate hidoasă, situație palpabilă la doar câteva ore de București! Secolul XX, anii '80,

România sub dictatură! Sclave sexuale la o cooperativă agricolă de producție... Nefericitele ființe nu se puteau proteja, rămâneau însărcinate și, de rușine, își provocau singure avort! Mijloacele rudimentare le puneau viața în pericol. Mureau încercând să acopere un viol! Pe de altă parte, decretul din 1968 le obliga să nască patru copii.

În acest timp. Televiziunea difuza zilnic, obsesiv, cuvântări despre mărețele realizări, despre grija partidului și statului pentru om, averea cea mai de preț, despre solidaritatea poporului strâns unit în jurul conducătorului iubit.

Bluf istoric, apocaliptic!

Cum a fost posibil?!

Ca să frângi personalitatea unui om nu e necesar să-l calci în picioare. Silește-l doar să facă lucruri în aparență mărunte, dar care îi vor zdruncina în cele din urmă încrederea și respectul de sine. Convocarea, de două ori pe lună la ședința de partid și o dată la cea de învățământ politic, era o metodă simplă și eficientă de menținerea maselor sub control. Îmi era silă de mine de câte ori ieșeam din camera 120 în care ascultasem aceleași voci, aceleași texte, și asistasem pasiv, dar vinovat, la același spectacol regizat cu migală de corifeii redacției. În jur se făceau mici glume, confesiuni inofensive, reveneau obligatoriu în conversație întrebările despre copii.

Începusem să mă suspectez de paranoia, răspunzând cuminte la întrebarea câte zile a ținut oreionul băiatului meu. Mă întrebam ce gândesc de fapt ceilalți.

Nu voi ști niciodată câți dintre oamenii din jurul meu conștientizau absurdul în care ne înfundam tot mai adânc și câți erau chinuiți de lipsa de orizont. Există varianta ca tocmai cei din urmă să-și fi disimulat disperarea în glume prostești, mimând un accept subînțeles cu voioșie și entuziasm. Îmi amintesc o secvență care poate intra în conul acestei interpretări.

Aveam părul destul de lung. O colegă de redacție, care stătea pe un scaun din spatele meu la ședințe, își făcuse un obicei absolut bizar din a-mi împleti părul în codiță. Mă depărtam ușor de spătarul scaunului ca s-o descurajez. Am privit-o și câită făcea același gest cu altă colegă. Nu avea nicio expresie. Un zâmbet moale, resemnat. Mecanic, ea împletea codițe celei din fața ei. Mă exaspera și mă lăsa fără reacție o asemenea *descărcare*. Citeam în gestul ei o resemnare

supusă, un abandon, în care, fără să vrea, o târa și pe cealaltă automat. Nu o dată era să cad de pe scaun, deplasându-mă spre marginea lui, cât mai în față, tot mai în față. Nu-i mai rețin chipul, era ca o invitație la complicitate, la o intimitate în lăuntru resemnat al sistemului-scoică în care eram captivi, credeam, pentru totdeauna.

— Comunismul a fost o școală înaltă a supraviețuirii prin disimulare.

Umilirea, sfâșiere fără reparație.

Frustrarea, ordonanța de urgență emisă zilnic timp de 50 de ani! Rămâne revolta înăbușită. O zi, un an, zece.

Oboseai. Lehamite. Capotai.

Am intrat în sistem... de la naștere. Am ieșit... la 42 de ani.

Cine sunt? Te întrebai tot mai rar. În spatele imaginii tale locuia altcineva, nu ți-l mai aminteai pe primul ei locatar.

Încet-încet, cel de azi îi lua locul celui de ieri, ivindu-se insidios din seva pervertită a propriului eu infirmat, negat, pustiit, umilit, condiționat; uv

Nu se poate nega eficiența metodei: la început s-a negat tot, apoi s-a dictat cu anasâna codul nou pe teren viran.

Unii, printre care și eu, nu și l-au însușit, dar nu grație vreunei virtuți anume; pur și simplu, nu au putut. Corp străin.

ADN-uri incompatibile.

1989, decembrie

Pe măsură ce trece timpul, obligându-mă să dau filmul înapoi cu onestitate și dorința de a recupera cât mai mult din ce mi s-a întâmplat în anii V0—89, apare tot mai clar dintr-o penumbră pâcloasă ideea de a fi fost subiectul unui experiment social.

Acest lucru s-a afirmat de către politologii dedicați studierii comunismului, dar nu are nicio legătură cu revelația mea, doar a mea, în urma evaluării timpului trăit în comunism.

În ciuda a ceea ce simțeam și a împotrivirii mele profunde, am spus „ce trebuia” când se aprindea becul roșu al camerei de luat vederi, deși aș fi urlat: „Nu cred ce spun, doar mă prefac, voi faceți la fel, nu credeți, suntem obligați să trecem și peste asta, nu suntem proști, dar trebuie să părem astfel, ca să nu se prindă ei, e un simulacru!”

Și, într-o după-amiază de septembrie 1989, la Neptun, în vacanță, după ce seara, în ajun, la „Europa Liberă” se vorbise despre mișcările din Polonia, marea a adus pe plaja particulară a reședinței lui

Ceaușescu o fată moartă. Eram în grupul care se strânsese lângă gardul de sârmă ce delimita plaja cea mai păzită din România. Dictatorul nu era la vremea aceea în vila cunoscută ca fiind reședința lui la mare.

Firește, avea pază armată non-stop. Numai un nebun s-ar fi încumetat să pășească dincolo de împrejmuirea de sârmă. Moartea fetei încălcase toate tabuurile sistemului! Marea a depus-o tocmai pe plaja lui. Murise înecată în cu totul altă parte, cu o zi sau două înainte, nu-mi amintesc.

Martori tăcuți, neputincioși, priveam toți semnul rău la ora amiezii, când sistemele tac și paznicii se transformă în muppets. Nu voi uita lumina blândă a zilei, marea liniștită și trupul neînsuflețit adus de valuri. Zvonurile circulau repede în șoaptă. Nu era golf, nu erau curenți, era o întindere plană de nisip și ea a fost depusă pe plaja lui, mărginită de garduri de sârmă care înaintau câțiva metri în mare.

În jurul meu erau cam douăzeci de persoane. Toți ne gândeam la același lucru. Priveghi prin gardul de sârmă, dincolo de care au început militarii să se agite spre a restabili ordinea sfâșiată de moartea unui supus rebel postmortem. El mai avea trei luni de viață, vestitoarea își făcuse datoria. Dacă nu am uitat nimic din atmosfera, lumina și sunetele acelei după-amiezi, înseamnă că a ajuns la mine un semnal din necuprinsul care ne înconjoară și care din când în când emite avertismente.

În lunile următoare au căzut, rând pe rând, sistemele politice din estul comunist. Ne venea rândul. Teoretic. Practic, nimic nu se întâmpla. A urmat „Scrisoarea celor șase”. Iată că se mișca ceva!

Așteptam cu sufletul la gură să se „întâmpile” și la noi! A trecut toamna.

Ne-au chemat la o ședință la care personaje necunoscute ne-au dat să parcurgem și să înapoiem pe loc niște pliante despre reprimarea sângeroasă a revoluției din 1956, de la Budapesta. Scene alb-negru, fotografii din e-pocă, tancuri, cadavre, mutilați pe străzile Budapestei.

Cred că această ședință de partid din noiembrie 1989 a fost ultima. Duminică seara, 17 decembrie, la ieșirea dinspre strada Pangratti, unde ne așteptau mașinile care ne duceau acasă, cineva a șoptit: „La Timișoara e nenorocire, orașul va fi ras de pe fața pământului. Ordine de la cabinetul 2” (al ei).

Radio „Europa Liberă”, singura sursă de informații de pe frontul deschis la Timișoara!

Luni s-au închis granițele. Vineri aveam avion spre Praga. Reușisem să-l conving pe soțul meu să plecăm din țară. O viață nu-mi dorisem altceva decât acest lucru, să-ffii iau patria cu mine, adică pe el și pe copii, și să plecăm pentru totdeauna!

Am știut că s-a terminat. Aveam să duc până la capăt, fără anestezie, calvarul de a fi martorul dramei în care jucasem micul meu rol. Moartea mă îngrozește. Nu-i fac față. Fie că e vorba de sisteme sau de persoane mai mult sau mai puțin apropiate. Toată toamna lui 1989 mă ocupasem de formalitățile de-a dreptul nebunești de a-mi scoate xm pașaport pentru a putea călători în particular, cu soțul meu, dincolo de graniță. Aveam un pașaport de serviciu, dar care îmi era păstrat de serviciul „personal” sau „cadre”, nu mai știu unde, sub cheie. Rezervasem biletele de avion pentru vineri, 22 decembrie 1989, la ora 13.

Călătoria nu a mai avut loc.

A căzut comunismul, pur și simplu.

Ce a urmat?;

Instinctiv, nu am vrut să fac parte din ceea ce a urmat. Evadarea plănuită eșuase.

O groază nemărginită ne cuprinsese, după ce, în 21 decembrie. Mariana P.G., buna noastră prietenă care lucra într-un atelier de proiectare de pe Calea Victoriei, venise plângând în hohote să ne povestească ce a văzut cu ochii ei de la ferestrele atelierului. Tineri în grupuri venind dinspre Piața Palatului, unde avusese loc ultimul miting, vânați cu mașini negre și dube în care erau încărcăți pe jumătate morți. Loviți cu furie, puși la pământ, aruncați în dube. „Dacă ridicați capul, vă strivim ca în 1956, la Budapesta!”, sunase avertismentul primit la ultima ședință de partid, la Televiziune! Scenele relatate de Mariana coincideau cu fotografiile din pliantul care ne-a fost dat să-l parcurgem atunci!;

În 22 decembrie, pe la ora 11, am hotărât să scoatem din casa noastră o mașină dt scris „Olivetti”, pe care ne-o împrumutase o rudă prin alianță cu ceva vreme în urmă. Deținerea unei mașini de scris era strict interzisă, nedeclararea ei la Miliție constituia un delict. Noi nu am declarat-o pur și simplu din frondă.

Am luat mașina și am plecat s-o ducem în casa familiei de unde o împrumutasem, undeva pe strada Troțușului. Am lăsat-o, am ieșit și în acel moment o fetiță de vreo șapte ani dintr-o curte vecină a strigat:

„A căzut Ceaușescu!” Năuc, alt bărbat din altă curte a ieșit și a repetat: „A căzut Ceaușescu!” „Cum? Ce s-a întâmplat?” „Acum, e Dinescu la televizor! Am scăpat!” În zece minute eram la noi acasă. Pe străzi, nimeni. L-am lăsat pe soțul meu singur și am plecat să-mi văd prietena care locuia la câteva minute depărtare. Pe strada ei, s-au apropiat de mine doi bărbați tineri, scunzi, blonzi, răvășiți de oboseală și m-au întrebat în limba rusă unde e Ambasada Sovietică! Am făcut atunci ceva îngrozitor! M-am repezit și i-am îmbrățișat pe rând! Dacă i-aș fi lovit cu ceva în cap, la fel m-ar fi privit! Uluiți! Împietriți! Eu aș fi îmbrățișat și copacii în momentul acela! S-a întâmplat că mi-au ieșit ei în cale! Nu am povestit acasă această ispravă a mea. Le-am arătat în ce direcție să meargă, iar ei au mulțumit și s-au îndepărtat. Aveau ranițe voluminoase, în anii care au urmat, m-am gândit la ei de ori câte ori am auzit de implicarea altor state în revoluția din România. Eu știu că... i-am îmbrățișat pe strada Petru Crețu colț cu Stâlpeanu, pur și simplu, în 22 decembrie, imediat după ora 12! Cu un ochi râd și cu unul plâng când îmi amintesc reacția lor. De fapt, stuporea cu care au primit efuziunea mea mi-a dat de gândit. Ea indica acel „ceva” ascuns, ordinul care-i catapultase în România peste noapte, precauția obligatorie în misiune și totala lor nepregătire pentru varianta „primire călduroasă din partea populației autohtone... Dacă ar fi fost polonezi sau unguri, aș fi reacționat la fel! Orice ajutor, venit din orice direcție, era binevenit, doar să ieșim din comunism! S-a spus despre mine în anii aceia că sunt un barometru la evenimentele de pe scena social-politică. Cred că în ziua aceea am inaugurat funcția de senzor uman. Comanda zilei era: „Ne ajuți să scăpăm de Ceaușescu, ești prietenul nostru”. A trecut ceva timp până la întrebarea: „Cu ce preț ne ajuți?”

22 decembrie, ora 12. Furii descătușate au bântuit orașul, biciuindu-l întâi cu speranța eliberării, cu extazul mulțimilor care se îmbrățișau, plângeau, scandau „Jos Comunismul!”, delirau. După-amiază la 16: 30, schimbare de registru. Primele focuri de armă, urmate de rafale. Evenimentele luaseră o turnură neașteptată. Incendiu la Biblioteca Centrală Universitară, unde în 1969 conspectam „Le Diable et le bon Dieu” al lui Jean-Paul Sătre și „Moartea tragediei”, pentru seminarul de literatură universală al profesorului Romul Munteanu. Incendiu la Palatul Regal, în sălile Muzeului de Artă. În transmisiune directă, imagini nocturne, confuze, personaje noi sau uitare de mult, în balconul pe atunci al Comitetului Central al PCR,

ivindu-se, febril și transpirat, din ceața evenimentelor străzii. Mulțimea din Piața Palatului, sub foc încrucișat, mogâldețe aciuat după adăposturi improvizate din lăzi, pubele, roți de cauciuc, o recuzită derizorie, disperată, inutilă.

Cine trăgea? De unde? i i.

Țaramimei

Timpul analizelor s-a lăsat așteptat o vreme, s-au sedat evenimentele, au ieșit la iveală jocuri ascunse, vinovății, implicații externe, dar în 22 decembrie, la ora 12: 40, România era în extaz! Acest lucru clar, limpede, trăit de mine, ar trebui să dea de gândit tinerilor radicali de azi care clamează intransigența față de părinții lor (generația acestora)! Comunismul în ultima perioadă nu a fost asumat, ci mimat! Cu toate acestea, s-a murit, s-a înghețat, s-a înfometat, s-a abuzat mai mult decât în alte țări din blocul comunist! Dramele umane nu au fost mimate.

În primele eșaloane, în anii '50—60, au existat comuniști adevărați, intelectuali de marcă au căzut în capcana dulcii amăgiri a noii lumi alcătuite din „egali” săraci, reduși la același nivel de stare materială bine programată, excelent monitorizată. Suprafața cămării unui apartament de bloc era normă locativa politic stabilită, aceasta rețea orice independență economică prin imposibilitatea stocării de rezerve și aservea individul total economiei de stat, comerțului socialist, care regla rația alimentară, dar și calitatea hranei.

Eșaloanele de activiști din deceniile '70—80 trișau, ceea ce nu înseamnă că nu acționau la ordine, ca și când devotamentul lor față de partidul stat ar fi fost „de neclintit”!

Cuvintele folosite aici vin din vocabularul epocii: devotament, neclintit. Câte cuvinte și expresii au fost golite de sens în acei ani! Patrie, patriotism, de nestăvilit, neînfricat, de nezdrunțat, și atâtea altele uzitate în discursuri goale de conținut, fără acoperire. Fără preget, biruitor, să înălțăm, sau bunăstare, culmi, cuvinte vechi, stâlpii li

bii noastre, erodate de o vorbărie mincinoasă, înșelătoare și frustrantă! Visez la ziua în care cuvintele compromise de comunism, aflate pe lista neagră, se vor revolta și-și vor recăpăta valențele originale! Ele ar trebui să ceară reabilitarea, pentru că ele cuprind semnificația care trebuie salvată din derizoriu, derizoriul numit limba de lemn. Redarea semnificației unui cuvânt compromis însă cere

acoperire în realitatea imediată! Scepticii de azi, cinicii de serviciu sau din motive întemeiate vor zâmbi ironic la ideea că merită să umple de conținut cuvântul „neînfricat” sau „patriotism”. Când nu vor mai exista motivele pentru care ei refuză să devină avocați apărători ai noțiunilor de mai sus, reabilitarea cuvintelor compromise se va face de la sine. Cât timp însă tinerii nu-și găsesc locul aici, acasă, nu. Când „acasă” va fi bine, cuvântul „patrie” se va anima de la sine. Cuvintele au însă răbdare. Stau cuminți în DEX. Cu noile generații e mai complicat. Împăcarea s-ar putea să nu mai aibă loc dacă resuscitarea cuvintelor întârzie.

22 decembrie, ora 1pm – 3 pm între orele 1 pm și 3 pm am fost la Televiziune. O mare mulțime ocupa curtea. Am intrat cu greu. Luptă corp la corp. În pragul culoarului de emisie. Patriarhul României, Preafericitul Teoctist, pe scaunul ocupat până atunci de soldatul din postul de pază. Profesorul Nicolae Manolescu, în pragul studioului 4, cu pardesiul pe umeri, în fața noastră regizorul Sergiu Nicolaescu îi spunea unui bărbat înalt, necunoscut, că trebuie să deschidă urgent granițele (!), lucru acceptat de acesta! I-am auzit hotărând deschiderea granițelor în dreptul ușii studioului 6, de unde se transmitea programul 2.

Soțul meu m-a întrebat în acel moment dacă mai există o ieșire, alta decât cea pe unde intrasem. Da, i-am spus. „Plecăm acum!”, a spus el, „Ceva nu e în ordine”. Nu am avut de ales. L-am ascultat. În curte, mulțimea tălăzuia, ne-am strecurat cu mare greutate în stradă. Locuiam în Domenii. În jurul orei 3 pm am ajuns acasă. Pe Bulevardul (azi) Mareșal Prezan ne-am îmbrățișat cu toți oamenii care veneau spre Televiziune. Plângeam. Toți. Desfigurați. Fericiți!

Pluteam. Lumină totală deasupra noastră, niciun nor, nicio adiere. Timpul a stat în ziua aceea la amiază. Niciodată nu m-am simțit absorbită de semenii mei, una cu ei, cu toți și cu fiecare în parte, era dincolo de comunicare, nu era timp de așa ceva. Era extaz, dar nu pe cont propriu, ci colectiv, multiplicat, la scara plus infinit, o stare de fericire pe care doar în acea după-amiază am cunoscut-o și experimentat-o! Suntem fericiți pe cont propriu, dar în după-amiaza aceea am fost fericită în contul fiecărui trecător cu care mi-am încrucișat pașii.

Pe carosabil treceau camioane cu oameni urlând, făcându-ne semnul victoriei, cu degetele în V. Fluturau steaguri sfâșiate la mijloc,

lumina de cristal, temperatura era de-a dreptul prietenoasă, nicidecum cea normală în ajun de Crăciun. Nici urmă de zăpadă. Cerul, atent curbat deasupra noastră. Irealul avea loc. Ceașescu plecase la ora 12 de pe acoperișul sediului Comitetului Central, era urmărit. A urmat o isterie națională, generală, compactă. M: În - r; Televiziunea transmitea direct tot. Ajunsă acasă, i-am pregătit tortul de aniversare fiului meu Radu Ioan, care împlinea în acea zi 10 ani. Am copt blatul și, când îl scoteam din cuptor, am auzit primele împușcături dinspre Bulevardul 1 Mai, azi Ion Mi-halache, unde era o unitate militară. Am tras rulourile vechi, de lemn, la bucătărie. Au urmat rafale tot mai dese.

La telefon, noaptea, o prietenă: „Nu beți apă de la robinet, s-a otrăvit apa!”. Pun bilet la chiuvetă: „Nu beți, apă otrăvită!”

Crema tortului era ușor de făcut, nu era primul tort, îmi ieșea întotdeauna perfect.

Din living, sonorul televizorului. Incendiu la Palat. Se trăgea în Muzeul de Artă. Tancuri. Ion Iliescu. Știam din „Le Monde” că era liderul pregătit să preia succesiunea în România. Făceam parte dintre puținii care știau acest lucru.

Trainingul meu politic îl datorez soțului meu. Radu Budeanu, un eminent politolog și analist de politică externă.

Ora nașterii băiatului meu era 19: 30, urmau să sosească doi invitați de vârsta lui, copii din vecini, trebuia să mă grăbesc, Tortul a fost gata la timp. Ornatul cu felii de ananas coincide cu sunetul sacadat al unei mitraliere venit dinspre unitatea militară aflată cam la un kilometru de casa noastră. Da, mi-a tremurat mâna, mi-a căzut un cub pe jos, dar nimic și nimeni nu m-ar fi putut împiedica să-i fac un tort la aniversarea a zece ani. În cartierul nostru, nimeni pe stradă. Viața se mutase la televizor, brusc și apăsător. Au venit prietenii băiatului meu. Am încercat să fiu cât mai prezentă la masa de aniversare, dar, din când în când, îi rugam să facă mai puțină gălăgie, să auzim ce se petrece în Piața Palatului și, alternativ, la Televiziune. La masă, copiii se tăvăleau de râs și scena părea ruptă dintr-un film bizar!

L-am sărbătorit până la urmă cum se cuvine, eram cinci minute mama aniversatului, cinci minute mă lipeam de televizor, urma „reparația”, când simțeam că în jurul mesei toate sunt la locul lor, în superba lume fictivă, reveneam febril la „directul” din curtea Televiziunii sau la cel din Piața Palatului.

După ora 9 pm, invitații au plecat la casele lor, iar noi am rămas,

mai mult morți decât vii, în fața televizorului.

Îmi luasem în 21 decembrie concediu medical. Tactic. Eram liberă câteva zile.

În 21 decembrie, sistemul era încă intact! Ordinele erau: „Nimiciți-i!”

Până în 25 decembrie, ziua executării lui Ceaușescu și a soției sale, balanța terorii nu s-a clintit, totul părea reversibil!

De ce ziua de Crăciun aleasă spre a-și primi pedeapsa? Nimeni nu va putea răspunde niciodată.

Studioul 4 preluase conducerea și pulsa în direct ceea ce numim „Revoluția din 1989”. Am văzut tot. În 25 decembrie am plecat la Televiziune, în ciuda pericolului de a primi un glonț în cap. Ninsese noaptea, în intersecții, tineri din diferite regiuni ale țării o-preau trecătorii și-i legitimau. Pe brațe aveau eșarfe care nu spuneau nimic.

Oricine își putea agăța o eșarfă pe braț și putea opri pe oricine. Nedormiți, nespălați, nervoși, vigilenți fără țință clară. Teroriștii? Cum să-i depistezi? Ca să se încălzească în timpul nopții, dăduseră foc la cauciucuri de camioane care ardeau mocnit și la ora 12 când am trecut pe lângă ei. Am ajuns la Televiziune. În curte, pe jos, cartuș lângă cartuș. Puteai aluneca dacă nu căleai cu atenție. Am luat unul. Îl păstrez într-o casetă cu fotografii de familie. L-am revăzut de curând. Puteam să iau zece, dar îmi ajunge unul. Îl văd, îl iau în palmă și filmul se declanșează. Cartușul meu are funcția „play”.

În studioul 4 o fată blondă, frumoasă. Sanda Vișan. Atunci am văzut-o pentru prima oară. Făcea ordine, dirija studioul 4! Cornelia Rădulescu, extrem de implicată, de asemenea, în organizarea emisiei! Preoți, țărani din nordul țării, din Moldova și Dobrogea, cu desagi și coșuri pline de cozonaci, actori, scriitori, cântăreți intrau în lisie, în intervalul dintre transmisiile directe din stradă. Actrița Mariana Buruiană și actorul Dragoș Pâslaru au recitat poezii minute-n șir. În anii care au urmat au iles viața monahală.

La 14: 30, după scriitorul Ioan Grigorescu, am intrat emisie cam 7 – 8 minute și am vorbit ca în vis despre racolul pe care-l trăiam. Marinescu, prezentatorul de la Jurnal, era în studio în dreapta mea. L-am lăsat acolo. În aceeași după-amiază, actorul Victor Rebengiuc a strivit un sul de hârtie igienică pe care l-a scos din buzunar, în fața acestuia, gest de o mare cruzime și spectaculozitate. Războiul ro-Ino-român începea. Oamenii deveniseră peste noapte... ei înșiși.

Măștile au început să cadă. Cei ce le-au menținut atunci le-au „pierdut într-un fel sau altul în anii nebuni și furioși care au urmat.

O lume murea. Chinuită, una nouă încerca să se nască. Auspiciile nu erau însă bune, iar ursitoarele, cum vor fi fost? Convulsiile perioadei de tranziție mărturisesc că ele l-au repudiat pe noul-născut.

Televiziunea la Revoluție. Cozonac și praf de pușcă Februarie, martie, 1990. Mitingul Sindicatului Liber Proclamația de la Timișoara

Represaliile se anunțau exemplare în cazul în care cuplul Ceaușescu ar fi revenit la putere. Până în 25 decembrie 1989, ziua executării lor, nimeni nu a știut ce va urma. O nesiguranță crispată, alimentată de zvonuri halucinante care începeau cu cei 60.000 de morți și se încheiau cu otrăvirea apei potabile de la robinet.

Soțul unei colege, animat de un elan revoluționar i-represibil, s-a aflat în nopțile de 23, 24 decembrie în sediul fostului Comitet Central al Partidului Comunist Român. După ce a călcat pe cadavre, urcând și coborând scări, a renunțat la fascinanta aventură și s-a întors acasă cu amintiri ce l-au bântuit anii următori.

Studioul 4 al Televiziunii, de unde se transmitea jurnalul, emisiunea de știri, devenise centrul de comandă, centrul de informații, inima evenimentelor. Voci neautorizate, s-a demonstrat ulterior, chemau civili să apere Televiziunea ca reductă a cuceririlor revoluționare încă în lă, transformând-o în actor pe scena revoluției. Știri care se întretăiau haotic, despre comandouri care înaintau din diferite puncte spre Televiziune sau alte instituții de interes național, au compus o canava care a permis evoluții grotești.

Au murit nevinovați pe stradă, dar și în propriile case, privind pe geam. O prietenă care locuiește în Cotroceni mi-a povestit că, de curând (!), a recunoscut sunetul de tir sacadat venind dinspre clădirea fostului ICECHIM (fieful soției dictatorului), azi abandonată. Un scurtcircuit, un șoc de tensiune, o aparatură care se declanșează precum alarmele de mașini la descărcări electrice!

Mi-am amintit zgomotul suide rafală automată venind dinspre unitatea militară de pe fostul Bulevard 1 Mai, în nopțile acelui decembrie. Gloanțe reale au lovit latura de studiouri a Televiziunii, dinspre strada Pangratti. A fost atinsă și reședința Ambasadorului Marii Britanii, aflată în imediata vecinătate. Colegii mei, aflați în jurul orei patru după-amiaza în studiouri, nu au mai plecat acasă zile și nopți întregi.

Eu am revenit în 25 decembrie, i-am găsit nedormiți, răvășiți, năuci. O coerență care venea din stimuli externi nu-i lăsa să greșească. Emisia mergea non-stop. Țărani în costume naționale din nordul țării veniseră cu desagi plini de cozonaci. Prin colțuri, pe sub pupitre, lăzi goale în care se aduseseră pâini, apă, portocale. Toaletele erau blocate. Clădire sub asediu. Zidurile exterioare spre Pangratti, ciuruite. În regia 5 se lucrase pe burtă. Geamurile enorme ale regiei dădeau spre direcția din care se trăsesse cu gloanțe reale, nu tir simulat. Nu s-a tras însă în ferestre, ci numai în ziduri.

Informațiile veneau prin telefon. Presiunea din exterior era uriașă. Cereau timp de antenă, și în general îl primeau, ofițeri, țărani, actori, preoți, marinari. Imaginea redactorului-șef de la Actualități (Jurnal), Tică Brateș, devenit vizibil din momentul în care a apărut poetul Dinescu, la ora 12 și un sfert, în 22 decembrie.

Desanturi anunțate, apoi anulate. Elicoptere de la Boboc amenințau cu iminente atacuri, erau confirmate, apoi infirmate, la intervale de o oră, două.

Cuvântul „teroriști”, aruncat în media, a făcut carieră, în acea după-amiază de 25 decembrie, prima zi de Crăciun, am intrat în corpul de studiouri în jurul orei două după-amiaza.

În regia 4 a sunat un telefon. Am ridicat receptorul. Un bărbat care locuia pe Calea Dorobanți, vizavi de Televiziune, mi-a spus că fiica lui, aflată la geam, privind spre stradă, a fost împușcată mortal. Am chemat Salvarea. Nu mai știu nimic despre acei oameni, nici numele nu-l rețin. Vești despre alți morți, teroriști îmbrăcați cu trei combinezoane găsiți prin tuneluri subterane, bieți șoferi cu mașini care distribuiau pâine, confundați cu teroriștii, bătuți și arestați de către voluntarii recrutați din toată țara. Aceștia, veniți să apere... Bucureștiul, se numeau deja gărzi patriotice. Palpau la gurile de metrou mulțimea cenușie și speriată. De prisos să spun că niciun voluntar nu a depistat niciun terorist. Confuzii, uneori cu sfârșit tragic, da.

Orașul încremenit, desfigurat de spaimă, tancuri pe marile artere.

În acele zile și nopți se prefigura apariția unui pol de putere care să coaguleze energii și resurse. A apărut Frontul Salvării Naționale și, „ultimul pe listă”. Ion Iliescu.

Transformările ulterioare, până la forma de partid politic, au

demonstrat că aceasta s-a urmărit de la bun început.

Am înțeles în ce direcție evoluează lucrurile în 29 ianuarie, ziua mitingului din fața Guvernului. Camioane cu muncitori înarmați cu bâte au năvălit peste susținătorii partidelor istorice.

Am crezut, până în 29 ianuarie, că Ion Iliescu era o opțiune politică, mai ales pentru că o prestigioasă publicație franceză ca „Le Monde” îl acreditase cu un an, doi înainte drept succesor al lui Ceaușescu. Totul în contextul Gorbaciov.

Sarabanda preluării puterii începuse. Singurul document politic care avertiza asupra pericolului ca nomenclatura comunistă să rămână la putere sub noi forme, în noi organisme cu nume schimbat, a fost Proclamația de la Timișoara, lansată în 11 martie 1990. Punctul 8 a polarizat atenția și susținerea din partea forțelor democratice.

vag coagulate. Punctul 8 stipula ca legea electorală să interzică pentru primele trei legislaturi consecutive dreptul la candidatură, pe orice listă, al foștilor activiști comuniști și al foștilor ofițeri de securitate. „Prezența lor în viața politică a țării este principala sursă a tensiunilor și suspiciunilor care frământă astăzi societatea românească”. Variante ale punctului 8 au fost aplicate în Cehia și Polonia. Proclamația cerea abolirea sistemului social totalitar și falimentar și reîntoarcerea la valurile democrației și civilizației europene.

Impactul acesteia și, mai ales, al punctului 8, a dus opinia publică din România la punctul de maximă fierbere. Apăruse primul document programatic al revoluției din 1989. A fost lansat la 11 martie de la balconul Operei Române din Timișoara. Numele lui George Șerban și Daniel Vighi au făcut înconjurul țării.

M-au anunțat într-o zi că sosesc dimineața următoare cu trenul. Urmau să citească Proclamația pe post. Era mijlocul lunii martie 1990. Când i-am văzut dimineața, încercănați, oboșiți, cu pulovere de culoare închisă, mi-am dat seama că trebuie „lucrat” la imaginea lor. L-am rugat pe Titi Popescu, eminentul prezentator de la Jurnal, să le împrumute băieților cămăși albe sau bleu, din garderoba lui, pe care o ținea în cabina vecină cu a mea. Extrem de ordonat și exigent cu el, Titi avea întotdeauna câteva ținute pregătite pentru emisie. A sărit bucuros să-i ajute, apoi i-am condus la machiaj, unde o pudră deschisă a mai estompat din oboseala lor cronică. De ce, vă puteți întreba azi, trebuia ca niște tineri care citeau o proclamație de o asemenea

Însemnătate politică să aibă o imagine bună? Pentru că în **n** ocazii un bărbat cu pulover negru pe gât fusese identificat drept... legionar!!! Trăiam în absurd! Mentalul colectiv, și aici mă refer la patrioții supărați, la cei ce visau să muncească, nu să gândească, identificase rapid, nu știu prin ce operații de deducție fantastice, puloverul negru pe gât drept însemn legionar! Sintagma legionar bântuia deasupra tuturor indezirabililor și cădea ca o ghilotină să taie reputația și credibilitatea oricui era necesar.

De aici disperarea mea când i-am văzut pe autorii Proclamației în pulovere închise la culoare, unul chiar negru! Nu știu dacă am mai avut timp să le explic, oricum i-am convins să accepte micul nostru ajutor „de imagine”.

Au intrat pe post, au făcut public oficial textul Proclamației.

George Șerban mi-a fost bun prieten. Nu mai este printre noi. Numele său rămâne în istorie.

În ianuarie 1990 niciun contur nu se lăsa întrezărit, evenimentele zilei ieșite din matcă și din țâțâni se inter-puneau între ele și propria semnificație. Aceasta a fost dezvoltată în anii următori.

Țara s-a împărțit în două tabere.

Televiziunea a reprodus la scară convulsiile sociale, în primele zile ale lui februarie 1990, în Televiziune s-a înființat Sindicatul Liber. Am aderat la acesta așa cum te arunci în apă să ajuți pe cineva să iasă la mal, fără să știu că mulți nu voiau să iasă! Liderul Sindicatului Liber a fost ales din mers, într-un birou, la parter: Dumitru luga, tehnician de sunet, care fusese arestat și închis politic din 1983 până în 22 decembrie 1989. Nu știam aproape nimic despre activitatea lui politică, nimeru nu vorbea despre aceste lucruri, doar câteva șoapte și informații vagi. Îl țineam minte, era tăcut, retras, iar la un moment dat a dispărut dintre noi.

În noul sindicat predominau numeric colegii de la tehnic. Doru Braia apăruse ca din senin în acea dimineață printre noi și ținea prelegeri ad-hoc menite să ne încurajeze în statuarea Sindicatului Liber. Era elocvent, cultivat și avea un discurs bine articulat. Prezența și rolul său în acele zile nu pot fi trecute cu vederea. A avut un rol important atunci.

Primul miting a fost progfamat și mediatizat pentru ora 4 după-amiaza în curtea Televiziunii. S-a transmis în direct.

În imagine s-a văzut zidul care înconjură curtea Televiziunii

dinspre strada Pangratti colț cu strada Dorobanți, înalt de 80 de centimetri, pe care am fost nevoiți să urcăm ca să ne facem auziți și văzuți. Participanții la miting, câteva sute de oameni, erau pe strada Pangratti care se lărgește în acel loc. În spatele nostru, în curte, două tancuri (taburi) rămase pe poziții din 22 decembrie. Așa se explică de ce ni s-au suprapus imaginile pe siluetele tancurilor și s-a glosat mult pe seama descreierăților care s-au suit pe tanc! Am vorbit de pe gardul de zid de 80 de centimetri, față în față cu mulțimea care venise să ne susțină.

Ar fi fost o poză romantic revoluționară dacă diferența tane-gard nu ar contrazice-o flagrant. În schimb, rămân momentul îndrăzelii de a fi rostit lucruri incorecte politic timp de 50 de ani și imaginea noastră cenușie, mișcată, șocantă...

Amintiri din preistorie, nu?

A doua zi, cotidianul „Adevărul”, organ de presă al Partidului Comunist Român (!), prin editorialul semnat de Darie Novăceanu, un reputat traducător de spaniolă, căruia i se datorează traducerea în limba română a neuitatului „Un veac de singurătate” al lui Gabriel García Márquez, stigmatiza Sindicatul Liber din Televiziune cu „mânie sfântă” proletară, cu indignare și arsenal pamfletistic. Azi mă distrează expresia domniei sale „oi tropăind în noroi”.

De fapt, ce îi supărase? Toți cei care au vorbit la miting au cerut primenirea instituției-cheie a propagandei comuniste; eu, rețin din intervenția mea, ceream deschiderea geamurilor spre a se îmbroscăta aerul! S-a care redeschis, însă, cutia Pandorei, încleștare care a zguduit întreaga societate, obligând-o să ia o poziție. Fiecare a ales tabăra în care își recunoștea interesele imediate.

Un alt articol, „Atenție”, publicat tot în „Adevărul”, în 14 decembrie 1990, semnat „Un grup de patrioți”, deci anonim, atrăgea atenția asupra mea, a lui Dumitru luga, era de 16 zile în greva foamei, și a lui Vartan Ara-chelian, acuzându-ne de constituirea unui grup ostil care urma să neutralizeze la un semnal personalul cinstit din Televiziune, lăsând instituția pradă forțelor destabilizatoare!

Cu câteva zile înainte, im membru al Parlamentului recomandase extirparea tensiunii de la Televiziune. Dădea să se înțeleagă „tumorii”. Alte glasuri de patrioți (!) vociferau în publicațiile „Azi”, „Dimineța” și „Democrația”.

Revin la februarie 1990. După articolul lui Darie Novăceanu,

Sindicatul Liber a decis să redacteze un răspuns drept la replică, pe care să-l duc la redacție. Însoțită de un tehnician, am ajuns în biroul lui Dumitru Tinu.

Intram pentru prima dată în corpul de clădire al Casei Scânteii unde era redacția „Adevărul”, sumbrul bastion stalinist, culoare lungi în semiobscuritate, înalte, reci. Domnul Tinu ne-a primit, cum era de așteptat, impasibil, inexpressiv, calm. Am ieșit din acel birou cu senzația de univers neomenesc, kafkian.

Nu a dat niciun drept la replică, totul fusese de ambele părți un exercițiu de democrație ante factum. Ei nu ne-au arestat, noi ne-am făcut că ei îl vor publica. Noțiunea „drept la replică” în februarie 1990 era o premieră absolută în România! Pot oare tinerii de azi să înțeleagă acest lucru? Nu cred. Încerc să evoc întâmplări trăite de mine fără anestezie, pentru a mărturisi în ce fel coada balaurului rănit era mai periculoasă după cădere și rădea tot cu furia din urmă.

Din urmă? De tineri depinde, oricât de puțin i-ar interesa ce s-a întâmplat înainte și oricât de mult i-ar acapara azi Internetul și sexul, de ei depinde ca istoria să nu se repete, să nu lase loc ideologiilor extremiste să le confişte viața.

Un bătrân înțelept m-ar corija: nu românii au ales comunismul, erau ca și inexistenți, o mână de oameni. Moscova l-a impus, iar azi Rusia nu-l mai exportă, e pe altă spirală a timpului.

Într-adevăr, azi dependențele de tip economic amenință subliminal, ideologiile au cedat locul globalizării, iar războiul religios este în desfășurare.

Între trecutul evocat și prezentul tulbure, xmd e portul, limanul? Ar fi trebuit ca azi să exclam: „A meritat zbaterea anilor post decembriști!”. Cu excepția intrării în NATO și UE, borne care marchează politic un viitor previzibil, ceața scandalurilor din politica internă și a corupției înspăimântătoare retează aspirațiile firești spre normalitate. Azi nicio speranță nu mai este în viață.

Să aibă vreo legătură ce se petrece azi cu întâmplările evocate de mine? Las cititorul să decidă. Revin la perioada ce a urmat mitingului din februarie 1990.

În esență, fiecare participant la miting, din partea sindicatului, cerea explicit plecarea activiștilor de partid din instituție. Deveniseră peste noapte anacronici.

Expunere cu risc maxim, așa s-ar sintetiza azi luarea mea de

poziție în acei ani. Fără o structură propice încasării de scatoalce și injurii, nu am rezistat decât trei ani. Sute de scrisori anonime – ajunsese pachetul la un kilogram, l-am cântărit – expediate de te miri unde, cu scris analfabet, se întreceau să mă jignească și să-mi întineze zilele! Am sondat atunci murdăria oamenilor, vă asigur că nu are limite! Românii care mi-au scris ca la un semnal (!) sunt aici, poluează și azi, sub masca anonimatului, din spatele privirilor otrăvite pe care le aruncă pe stradă.

și votează, au drepturi civice, iar lipsa de discernământ nu doare, nu se vede, nu are un led care să semnalizeze „out of order”!

Merg pe stradă și uneori mă gândesc că poate tocmai a trecut pe lângă mine un expeditor de atunci, un patriot supărat că atentez la liniștea lui tâmpă, cenușie, igrasioasă! Poate e vecinul meu! Stilul acelor scrisori e ire-productibil.

Unele aveau desene explicative pentru... ce mi-ar face! Sigur, canonada era condusă de un cap limpede. S-a declanșat la comandă, a încetat la fel. Disciplinat, la obiect.

O colegă a mea, la care țineam foarte mult, se tăvălea de răs într-o zi cu cele două pagini dedicate mie de un săptămânal specializat... Aș fi nedreaptă însă să nu amintesc sutele de scrisori de încurajare, calde, omenoase, care mă reconfortau. Trei ani de infamii, dar și solidaritate exprimată nu numai prin corespondență, ci și prin gesturi, priviri, recunoașteri. Nu au încetat să sosească mult timp după 1993, anul în care am decis să aleg... tăcerea.

Un coleg din Radio, alături de care debutasem în 1970 la „Caravana fanteziei”, o emisiune de tineret, nu m-a mai salutat niciodată. În general, în Televiziune, erau circumspecți. Fiind aproape unii de alții, desigur, adevăratele reacții erau înmănușate, îmi era greu uneori să disting de ce parte e unul sau altul. Puțini erau dispuși să se expună ca mine, deși nu erau persoane publice. Se temeau și îi înțeleg. Brusc, un coleg nu mă mai saluta! Ce-o fi cu el? Unde dai și unde crapă? De fapt, crăpa acolo unde erau fisuri.

Le cerusem, printre primii, „pași înapoi”! Nu mi-au iertat-o! Numitorul comun al scrisorilor era: „Te-ai vândut Regelui, moșierilor, țărâniștilor!”. Aceștia fuseseră nominalizați drept dușmanii poporului. „Vânduto!”, schi lodeau hârtia Nuța X și Gică Y. „Te-ai suit pe tanc să latri la noi, amărății, ai luat bani de la țărâniști!”. Un alt patriot supărat mă trimitea să fac sarmale: „Pun pariu că la asta nu te pricepi!”

Mi s-a povestit că, în 1990, într-un tren care ieșea din România, la Curtici, grănicerii au întrebat dacă sunt în grupul acela pentru că aveam ordin de interdicție să părăsesc țara. Presupun că la Otopeni funcționa același ordin.

În același timp, doi tineri au aplicat la BBC Londra și mi-au cerut recomandări spre a-și completa dosarul. Unul dintre ei se numea Alexandru Hâncu, nu l-am mai văzut de atunci! Nu, nu am fost o clipă singură în acea încheștare cumplită! Armele murdare ale adversarilor politici își găseau contracararea, ca într-un puzzle de sus coordonat în căldura și solidaritatea celor care gândeau ca mine.

Scrisorile profesorului de limbă română Mera din Ibănești – Târgu-Mureș au fost pentru mine o recompensă cerească, iertam 100 de invective după ce-i parcurgeam rândurile!

Domnul Gemot Nussbächer, din Brașov, autorul monografiei „Johannes Honterus”, un intelectual de mare profunzime, căruia îi datorez o adevărată arhivă foto personală dinainte de revoluție, a însemnat pentru mine susținere necondiționată de-a lungul întregii mele cariere.

Stop cadru, revenirea, noua realitate;

Un carnaval cu măști obligatorii îmi pare a fi fost experimentul căruia i-au fost supuse generația bunicilor, a părinților și a mea. Măștile de cuvinte, de accept mimat, de obediență, de convingeri simulate. Văzut astfel, nimeni altul în afara lui Mihail Bulgakov nu a înțeles mai bine resorturile grotești ale teatrului în teatru, ale comediei bufe însângerate, drapate halucinant și angrenând pământul și cosmicul într-un dans al vrăjitoarelor hohotind pe cozi de mătură, în decor de sanatoriu, pe alocuri, pajiști și flori, stadioane și beciuri de anchetă.

Un tovarăș din Televiziune spunea după 1989 că nimeni, nimeni nu e neîntinat. O apă și-un pământ, mângăliți de noroi sunt toți. Lucrase la cadre ani îndelungați. Acum developa zilnic fotograme, cu satisfacția vizibilă că toate coincideau cu portretul robot standard la care migălise din prima tinerețe.

Când luminile s-au stins, carnavalul a înghețat, invitații au încremenit în pozițiile în care i-a surprins stingerea, cu hainele potrivite stării sociale pe care o reprezentau în acel moment.

În 22 decembrie, după ora 12, scena țării a rămas fără regizor. Mașiniștii și electricienii, băieții de cabluri, de la fumigene și artificii

s-au risipit năucii printre invitați. Derută generală.

Timpul s-a oprit vreo două, trei ceasuri.

Un răs nervos, o psihoză a victoriei i-a cuprins pe toți. S-au îmbrățișat, au plâns, au urlat. Unii au păstrat măștile, alții le-au abandonat. Hainele, pentru unii, au devenit incomode.

Stop joc.

În zilele care au urmat după Marea Stingere, rămași fără partitură, invitații au ales. Mențin masca din prudență sau o smulg.

La începutul lui februarie, prin participarea mea la mitingul Sindicatului Liber, am ales. Mi-am scos masca în public, gest-limită, dar în perfect consens cu temperatura politică a momentului. Nici im gest, nicio manifestare de atunci nu poate fi astăzi evaluată la rece. Instrumentele de măsură aplicate cazanului la 1.000 de grade Celsius ar da „error”. Armistițiul aparent de la ora 12 a fost însângerat câteva ore mai târziu. Extazul a degenerat în isterie națională... i.

În primele zile ale lunii ianuarie făceam parte dintre cei ce vedeam în Ion Iliescu singura opțiune. Acesta se bucura de încredere și simpatie, îl cunoscusem personal, îmi făcuse o puternică impresie. Dar camioanele din Piața Victoriei, în seara de 29 ianuarie, și ocupanții lor, care scandau deja lozinci „Jos țărăniștii!”, „Jos regele!”, au apărut ca întoarcerea fantomelor anului 1946. O altă opțiune trebuia să apară, ceva nou trebuia inventat!

Cu cât se radicalizau pozițiile, cu atât mai mult mă îndepărtam de varianta unui socialism cu chip uman. Nimic din ce s-a petrecut în Piața Victoriei nu era... uman. Mulțimi terorizate, muniție de război, camioanele înspăimântătoare ambalându-și motoarele și lozincile dotate cu bâte. Forța primitivă nu putea apăra decât altă forță care o comanda! Acea entitate, care astfel și-a făcut apariția la capătul bâtei, la vârful bocancului, la țeava puștii, nu putea fi cauza mea.

Au mai trecut câteva zile. Mitingul Sindicatului Liber, primul strigăt pornit dintr-o instituție marcă națională, a rămas suspendat în grotesc, în absurd, în cel mai brm caz, dar nicidecum nu a mișcat sau influențat climatul politic al momentului. Dimpotrivă, a acționat ca un catalizator, a coagulat forțele adversare democratizării și deschiderii instituției noastre, a radicalizat pozițiile în interior.

În lunile următoare au mai apărut câteva sindicate! O ură ivită ca un gaz insidios s-a difuzat monstruos în toate ungherele, i-a stigmatizat pe aderenții la Sindicatul Liber, deveniți oricum de evitat.

Munca în televiziune e muncă de echipă. În jur, adversari peste noapte. Din fericire, în platou, unde echipa se compunea din prezentatori, doi operatori de imagine și un secretar de platou, era liniște (la figurat). Operatorii și electricienii niciodată nu au jignit, nu au abuzat. Am o mare recunoștință pentru climatul creat de colegii mei Mișu Preorocu, Bebe Chebănuș, Pascu Sorel, Haralamb Florentin, Aurel Vasilescu. Silviu Popa, Cristea Niculescu, Corina Tudose, Gică Sărățeanu, Felicia Fărcașu, Cati Macarie, Sandu Mi-clescu, regizor de platou. De o mare demnitate colegii mei, nu vorbeau niciodată despre privațiunile care îi a-păsau, deși acesta era „sport național” ... ab

La intrarea în regie era un cuier fixat pe perete, acolo își agățau hainele obosite. Fiecare era cap de familie, chipurile lor încercănate mărturiseau vise interzise, vieți cenzurate. Între noi, atmosfera fusese întotdeauna destinsă. A rămas la fel și după februarie 1990, când ar fi putut să reacționeze imprevizibil. Eram cu adevărat o echipă. Aduceam cu noi poveștile de acasă și, în timp ce le seminarizam, ei mă transformau în imagine. Lumina de contur era prima mișcare. Tavanul studioului 5 era o rețea de bare groase metalice, pe care glisau proiectoarele mânuite de electricieni cu ajutorul unor tije terminate cu un dispozitiv care agăța și făcea să gliseze reflectorul în plan orizontal, paralel cu tavanul. Echilibrul, anihilarea umbrelor, dozarea intensității luminii, distribuția ei uniformă pe fundal, justa proporție a luminii pe plinuri-le și golurile feței, estomparea zonelor ambientale și accentul pe față și mâini, ca ultim retuș. Fixarea cadrului până la linia mediană sau cu mâini. Gros-planul era exclus. Se stinge lumina ambientală, rece, de studio, rămânea doar lumina proiectoarelor. S-a repetat timp de 27 de ani. Liniște. Intram în emisie. Ritualul dura între o jumătate de oră și o oră.

Prin 1994 a apărut prompterul, mană cerească pentru prezentatorii de televiziune. Privind în cameră, în ochii telespectatorului, îți citești textul pus în prealabil pe o dischetă. Singur îți determini, cu un buton minuscul, ritmul lecturii. La o tehnologizare egală, se detașează cei care înțeleg și știu ce spun. IQ-ul face diferența. Esca este un foarte bun exemplu în acest sens. Amalia Enache și colegul ei, de asemenea. Ei reprezintă strălucit noua generație de oameni de televiziune. –;

Să-mi fie iertată ultima digresiune, dar simt nevoia unui contrapunct. Înserez secvențe ale cotidianului benign în tabloul evocat.

Astfel, el devine complet.

Înainte de Revoluție, colegii mei, operatorii de imagine, erau trimiși de șefii lor ierarhici să stea la coadă la complexul alimentar vecin, iar cumpărăturile să le împartă frățește: o parte șeful, o parte ei. Îi revăd întorcându-se înghețați, cu doi-trei pui pricăjiți. Cădeau de cord cu toții că aceea fusese o zi bună!

Anul 1990 și următorii, anii otrăviți. Mecanismele urii Alianța Civică. Post factum

Falsă comuniunea extatică de pe străzile Bucureștiului din ziua de grație 22 decembrie 1989!

Am trăit fără anestezie alături de soțul meu, eu mai pasional decât el, sușurile și coborâșurile acelei zile și a ceea ce a urmat.

Oameni fără fețe, desfigurate de elan și efuziune, descătușare și lacrimi la vedere, lăsate să ude obrajii, neșterse, uscate, orașul încremenit de stupoare, motoarele ambalate, camioanele (markerul comunismului), cu oblonul mobil din spate zbatându-se zgomotos în balamalele ruginite, roiau haotic pe marile artere, turbulența de cădere fericită în gol a acelor câteva ore astrale, de la 12: 15 la 16: 30. Asta a fost. După patru și jumătate au început tragerile, mitralierele, morții, groaza, deruta, teama viscerală că ceva, altceva se întâmplă undeva, în centre de decizie aparent neconectate, cu atât mai înspăimântătoare în stradă, la nivelul mulțimilor brusc activate, chemate insistent prin televiziunea națională să o apere, să apere „eliberarea” recentă, crudă, imatură, de teroriști!

Cuvântul „teroriști” a pătruns în mentalul colectiv cu toată încălcătura lui nocivă, dublată de lipsa aparentă a mizei. Dacă tot ne îmbrățișam fericiți pe străzi la ora 15, de unde teroriștii cu câteva ore mai târziu? Din subterane? Nimeni nu știa de existența lor. Brusc, un alt oraș de dedesubt părea că-și trimite populația la suprafață să o extermină pe cea de aici. Subterane, coridoare secrete, tuneluri între diferite puncte ale orașului, altă spaimă ivită în orele acelei după-amiezi. Și, ca totul să aibă ca-Pac, buâuca soțului meu, autoritatea supremă a familiei, ne-a transmis că există un tunel subteran între Palatul Regal și casa Elenei Lupescu din Aleea Modrogan, aducând pentru noi zvonurile, cel puțin pe acest tronson, în real. Nu se știa nimic despre subterane.

Ion Iliescu, „ultimul pe lista” nou-născutului Front al Salvării Naționale! În anii ce au urmat, s-a aflat că un asemenea organism

exista și în alte țări ale estului comunist, atunci însă auzeam pentru prima dată de titulatura aceasta. Era o rețetă, via Moscova, nu aveam cum să știm.

Televiziunea chema la solidaritate, la crearea unui front comun împotriva unui dușman nenumit, invizibil. Au apărut primii morți. Sângele lor a pătat asfaltul, dar și covorul casei din fața Televiziunii, unde o fată a fost împușcată în inimă în casa ei, la geam, lângă părinții ei. Orașul a basculat în teroare.

Trecuseră 29 de zile din anul 1990.

Piața Victoriei, mitingul partidelor istorice. Morți. Camioane cu aceiași oameni din 22 decembrie, scandând însă lozinci bine articulate de o ură cu adresă precisă: reprezentanții partidelor istorice! Ei fuseseră identificați drept cauza destabilizării țării, ca atare trebuiau anihilați. Scene care au făcut înconjurul lumii. Dolari falși la țărăniști, tânărul Petre Roman, aruncat pe scenă, salvându-l pe venerabilul Corneliu Coposu despre care nimeni, cu mici excepții, nu auzise încă nimic (!).

Când trecutul celor doi a devenit public, cortina a căzut, adevărul dezvoltat. România intra într-o perioadă în care trecutul tăcut, interzis, îndosariat cu strășnicie vinovată, irumpea spre uluirea unora, spre ura altora. Asmuțirea maselor de muncitori s-a făcut în timp record. Dezinformarea a acționat fulminant. În 29 de zile, ținta era reperată. Regele, moșierii, țărăniștii și liberalii. Piesă cu piesă, întreaga imagine prindea contur. Nu însă pentru toți. Social-democrații s-au bucurat, interesant, de un regim mai soft. De ce? Peste puțin timp, ei, vechii, autenticii social-democrați ai lui Titel Petrescu, au fost asimilați și li s-a luat numele!

Trecutul venea în trombă să pulverizeze balanța voință politică – consens – unanimitate, balanță menținută de regimul comunist cu pistolul în ceafa țării.

Bum! Tara aceasta avea un trecut! Bătrâni, uzați, li-vizi, au apărut timid foști liberali, foști țărăniști, social-democrați de-ai lui Titel Petrescu, supraviețuitori ai închisorilor și camerelor morții de la Gherla, Mihai Ți-maru, un martir încă în viață, au început să povestească, a început marea dezvăluire. Mărturisesc cu rușine că nu am știut ce s-a întâmplat în anii '46—64, părinții mei aleseseră să nu îmi spună nimic!

Am intrat în acest experiment albă ca o coală de hârtie și am

ascultat, am citit, până m-am îmbolnăvit de tristețe și de revoltă, din nou neputincioasă, stupid și anacronic. Alianța Civică mi s-a părut o idee nobilă, un coagulant al unor voințe neînregimentate, o primă tresărire a societății civile mute, nule până atunci.

Când, după un an, s-a transformat în partid, într-un Congres care a avut loc pe scena Operei Române, am declarat la microfon că rămân în afara acestuia, fiind prezentatoare de televiziune, poziție incompatibilă cu aceea de militant politic. I-am încurajat pe cei din sală să decidă înființarea partidului, să se mute în Parlament, strada devenind un episod depășit.

Ce a urmat se știe. S-a lucrat magistral. Țara voia liniște!

1990 – 1992, 1992 – 1996, breșa Convenției Democrate 1996 – 2000, cu grăbire și nesaț astupată, discreditată, 2000 – 2004, 10 ani România s-a numit Front în jurul lui Ion Iliescu (PDSR, PSD, nu contează jocul literelor din siglă sau numărul trandafirilor invocați).

„Eroarea” 1996 – 2000 apare azi și ea programată. Cei

15.000 de specialiști care urmau să salveze țara, scandalurile oribile „Țigaretă 1 și 2”, președintele Constantinescu forțat să abdice în fața escaladei presiunii serviciilor, imensa depresie ce a urmat gestului său, totul pare azi a fi fost programat. Au revenit în forță din 2000 în 2004 și țara s-a liniștit definitiv. În 2004 jocurile erau făcute. Putea veni și alt președinte, puterea economică era setată, nimic nu mai cădea!

Azi trăim în post factum, credem că avem în față viitorul, nu, avem în față forever (atât cât există un ever), decizia politică democratic exprimată la alegerile din 1990, 1992 și 2000! În acei zece ani viitorul s-a configurat; ne uităm în jur, acesta este!

Datorăm acest prezent și viitorul prefigurabil propriului electorat.

Prezentul nostru este voința națiunii exprimată democratic. Națiunea știe? Dă semne că nu. De ce sunt mulți supărați? Revoltați? Scârbiți? Votul universal este o nefericită opțiune pentru un electorat fără minimă instrucție atât cât să aibă acces la presă, radio, atât cât să citească și să înțeleagă ce citește.

Ca politician, aș pune în discuție, cu riscul că n-ar fi politically corect, votul universal! Aș cere introducerea de teste grilă-filtru pentru a valida electoratul apt să voteze. Analfabeții convinși cu mititei și bere, ca în atâtea cazuri de un grotesc fără limite, ar fi eliminați de la

urne.

Votul câștigat pe un mic și o „berică” este nul! Orice primar, orice potentat local a putut face „lobby” în bățătura proprie, orice băbuță a fost cumpărată de un domn cu gura mare și buzunarul doldora! O analiză corectă a calității electoratului, însemnând educație și discernământ politic, duce la o singură concluzie: aici este explicația stării lucrurilor, nu și rezolvarea.

Am uitat săpunul și pasta de dinți, marii absenți în statisticile recente! Adăugați, la educație și discernământ politic, la informare corectă, igiena. Tabloul este întreg. Pentru un om minim educat care este informat și trage concluzii, tabloul de mai sus este cel puțin frustrant. Îl înțeleg dacă refuză să mai voteze! Oricum, nu va conta ce crede el, cei mulți „fără de săpun” vor avea câștig de cauză, sunt alegeri democratice, nu? Trăim în post factum!

Praga, decembrie 1991

Doamnele Ana Blandiana și Gabriela Adameșteanu m-au desemnat să reprezint Grupul de Dialog Social la Simpozionul „Condiția femeii în Europa de Sud-Est”, organizat la Praga, în decembrie 1991. M-am pregătit cu o intervenție destul de consistentă, am apelat la statistici, am tradus-o în engleză.

Lucrările au durat o săptămână, într-un hotel pe malul Vltavei, dincolo de care o lizieră de pădure îmi zâmbea înghețat în fiecare dimineață și-mi închidea orizontul astfel redus la 100 m, nu mai mult. Participantele erau din SUA, Marea Britanie, Franța, Rusia, Slovenia, Cehia.

Un lucru l-am înțeles bine: noi, femeile din România, nu aveam nimic în comun cu femeile din lumea liberă. Drepturile femeii, derivând din drepturile omului, presupun independența materială, în primul rând, cea de mentalitate este pură consecință.

În România, femeile nu aveau niciun drept. Vorbeam limbi diferite.

Scutite de inhibiția formalului, pauzele erau momentele în care un alt seminar, liber, amuzant, avea loc.

În acest seminar, al doilea, ne-am spus cum stau lucrurile, reciproc.

Divorțul la ele era *un* gest obligatoriu la primul semn de erodare a cuplului sau la prima insatisfacție în viața sexuală. Numărul copiilor? Unul sau trei, verdictul e același: divorț. Creșterea copiilor singură?

Nicio problemă! Nu puteam să le ascund faptul că în România, o soție mamă accepta orice, deviza fiind „Să aibă copiii tatăl!”. A fost dincolo de puterea lor de înțelegere! Numai reprezentanta Rusiei, cu care m-am și împrietenit, a validat varianta mea și pentru femeile din țara ei. Schimbarea partenerilor? Fără inhibiții, până la alegerea potrivită. Eroismul domestic al femeii din România, portretul la rece al acesteia era aberant pentru femeile lumii libere. Le insulta inteligența, mi-au dat de înțeles. Două săptămâni după întoarcerea în țară, am zăcut. Gripă sau depresie?

Vorbind deschis pentru prima dată în viață cu femei din lumea de dincolo de Cortina de Fier, prea recent căzută ca să însemne încă ceva, am realizat brutal contextul damnat din care veneam. De fapt, inventariasem în fața unor femei libere resorturile cele mai sensibile care compuneau condiția femeii captive din România! Nicio punte, acesta a fost verdictul comun. Simplul inventar al problematicii a demonstrat imposibilitatea de a dialoga.

Azi, în 2007, constat că s-a ieșit din punctul critic remarcabil de rapid! Viteza „câștigurilor” e evidentă și are riscurile ei, dar aceasta nu mai e problema generației mele. Noi n-am fost lăsate să ne gestionăm viața, tinerele fete azi sunt somate s-o facă! Și se descurcă!

Schimbarea de mentalitate în regim fast forward e, însă, o muchie de cuțit. Ceea ce femeile din vest au dobândit în 50 de ani, fenomenul hippie, anii '50—60, revoluția sexuală, dezinhibirea vestimentară, noile tabuuri și provocări încununate de conceptul „corectitudinea politică”, la noi au fost parcurse în 17 ani.

Să sperăm că acest sport extrem, de recuperare pe nerăsuflăte, nu va afecta tradiția vieții de familie, atât de solidă în casele părinților noștri. Altfel, vom fi victime a doua oară, de data aceasta în sânul propriei familii. Acolo unde era limanul chiar în timpul comunismului, de azi s-ar putea instala lupta pentru emancipare, în spatele ușilor închise ale propriei vieți!

A meritat?

În două minute cât a durat speech-ul meu la mitingul din februarie 1990, am reușit să pierd 60% din popularitatea pe care o dobândisem în 20 de ani de televiziune.

De ce tocmai eu? Suferisem eu de foame, de frig, de cules cartofi, sfecă, de înghețat în stații de tramvaie care nu vin, eu, care eram răsfățată de public? Eu, a cărei fotografie o atârnavu ambasadorii noștri

În ambasade la capătul lumii ca imagine a dorului de țară? Eu, care schimbasem rochii și bluze și coafuri și palete de make-up, eu, care inspirasem mămicile care și-au botezat fetițele cu numele Delia? Eu le șocăm acum, cerând schimbarea și deschiderea ferestrelor spre a intra aerul curat, oxigenat al noului ev care se instalase într-o zi la ceasul amiezii. Tocmai eu? Nerușinare, caracter mizer, nebunie, oricine, dar nu eu! „Ce” vrea „asta”? „V-am spus eu că e o prefăcută, o mătă blândă, o ipocrită nenorocită cu aerul ăla plutitor, cu privirea aceea tristă, vezi Doamne, tristă, las că știm noi cine ești, mi-a spus mie cineva și n-am crezut, vezi? La cine nu te aștepti!” și ține-te indignare, scârbă, scrisori, telefoane, scuipături, grimase, ofense.

În anii trecuți de atunci, am resimțit sub o formă sau alta ura pe care am polarizat-o în ziua aceea. Aici, la porțile Orientului, cartea se joacă perfid, vendetele au bătaie lungă, cu ricoșeuri absolut aiuritoare. Am în casă un tablou al unui prieten pictor. Cornel Antonescu, „Biliard”. E unul dintre favoritele mele.

A meritat? În valoare absolută, da, datoram penitenta aceasta celor care au vibrat alături de mine în acei ani, și azi ne recunoaștem discret, fără declarații, fără efuziuni, unde și când nici nu gândesc. Dar numai ca penitență. Nu am suferit de foame, frigul însă mi-a pătruns în casă, dar ce conta la judecata publică? La strâns cartofi pe câmp nu am fost, dar nici la manifestații pe stadioane, eram doar pe ecran și le transmiteam direct, nu? Și apoi prea fusesem îndrăgită când nimeni nu mai avea decât un gând, al zilei de mâine. Prea schimbasem rochii, sigur, garderoba era a Televiziunii, dar nu mai conta nici acest detaliu, nici pentru mine nu mai conta, traversasem aparent ușor purgatoriul, nu mai conta că era să mor de câteva ori, refuzându-mi sarcini, spre a nu înmulți supușii lui Ceaușescu, una peste alta, nu mă puteam compara cu mulți, mulți alții și singură am ales să vorbesc liber două minute, după ce tăcusem 20 de ani.

În ordine relativă, am greșit. Colosal. Neproductiv, sinucigaș. Diagnosticul din mai 1993 atesta începutul bolii (neoplasm) în 1991. Detractorii mei s-au bucurat, apoi i-am întristat când am revenit într-o formă perfectă în toamna lui 1993. Miraculos mi-am revenit, dar am decis să nu mai am nicio ieșire în plan politic. Cum cimitirele sunt pline de oameni indispensabili, am hotărât să trăiesc. Am înregistrat un cântec superb, un fado. *Barca neagră*, o piesă a Amăliei Rodríguez, „amănunt” care a pus capăt zvonului ce-mi anunța un iminent sfârșit.

Emisiunea „Astă seară dansăm în familie”, realizată de Titus Munteanu, în care cântam, nu un cântec de lebedă, ci unul de întoarcere la viață, a avut mare succes și s-a difuzat de multe ori. Am mai înregistrat două piese: *Athina*, o piesă a Nanei Mouskouri, și un slow jazz, *Misty*.

La sfârșitul lui 1993, în televiziune, atmosfera era mai relaxată, dar se coabita după un nou cod. Lovituri pe la spate, politic se juca în forță, figuri noi catapultate nu se știa de unde, fără legătură cu presa vorbită sau scrisă, erau impuse în funcții de conducere, un fost secretar de partid realiza conștiincios emisiunea „Viața spirituală” de duminică dimineața, o redactoare cu vechi state de informatoare însoțea elita noastră intelectuală la

Rimini la un eveniment cultural extrem de mediatizat, lua apoi autocarul și pe ruta Cucurești – Paris, Paris-București, se infiltra în diaspora, jocul cel mai amețitor și mai pervers era la apogeu. Se juca la cacealma. Una dintre primele mișcări diversioniste aplicate Sindicatului Liber a fost modificarea nomenclaturii posturilor. M-am trezit că postul de prezentator TV era lângă „arhivar radio”. Lui luga îi fusese adus ca adjunct... un operator de la Studioul Armatei (imediat după mitingul din februarie 1990). Ascensiunea lui m-a amuzat, am urmărit-o de-a lungul anilor. Nu colegii mei din 1970, operatorii, au devenit „directori de imagine”, ci noul venit a devenit rapid șef! Încet, încet, elanul revoluționar al membrilor Sindicatului, în majoritate din sectorul tehnic, s-a potolit. Alte sindicate noi, viguroase, au răsărit în mai toate sectoarele de activitate. Fostul lider de sindicat, al singurului sindicat de dinainte de 1989 a devenit, ghiciți? liderul Sindicatului pentru Unitatea Televiziunii. În anul 2006 am aflat că era pe același post sau unul similar, deși a depășit vârsta pensionării. Aș minți dacă aș afirma că strălucea de inteligență, era previzibil, tăcea și asculta. Lua cuvântul în toate ședințele de sindicat, de partid și de învățământ politic! În toate! Niciodată nu a spus nimic! Nimic. Cuvintele i se rostogoleau ca mingile de pâslă, se risipeau molcom, tâmp, fără zgomot, noi ne gândeam la ale noastre, iar la un moment dat, se reaseza. Îmbrăcat curat, îngrijit, cu o înfățișare plăcută și cu o soție care făcea dulciuri foarte bune. La ziua lui, aducea un carton mare de prăjituri și culegea sufragiile fericitorilor îmbiați să guste.

Când țara a fost în primejdie, s-a recurs la el, a pus repede de un sindicat adevărat, cinstit, nu murdar și golănii, și uite așa, în 2006 am

aflat că el este tot acolo!

Omul potrivit la locul potrivit.

De unde, în loc de concluzii, decât un sindicat turbulent, mai bună o tavă de cremșnit! De casă!

Prezentatori și redactori

La început nu am știut în ce intru, iar când am realizat, am văzut în poziția de prezentatoare o soluție care mă scutea de contactul direct, nemijlocit, cu realitatea. Fișa mea de post, până în 1989, nu includea redactarea, cu alte cuvinte nu eram obligată să semnez nici ode de mărire, nici evocări deșănțate ale faptelor marelui conducător. Mă afluam într-o poziție neutrală, similară cumva cu instituția purtătorului de cuvânt.

Colegii mei din redacții au fost nevoiți să însereze politicul în orice tip de subiect abordat, de la cultura viței-de-vie la peisajele montane. Operatorul din sala de concerte transfoca, la comandă, evident, pe tabloul „tovarășului Ceaușescu” ca ultim cadru la sfârșitul transmisiei. Ascultam Bach și, ca ultimă imagine, ni se „livra” chipul *lui*. *El* peste tot și în toate! „Înțelepciunea și clarviziunea” lui reieșeau din ultimele documente de partid, pe care activiștii le propagau în toate adunările generale organizate simultan în țară. Mai mult, redactorii, ziariștii din presa scrisă făceau referire la acestea în orice demers publicistic, era obolul fără de care emisiunile nu se vizau, deci nu intrau pe post, spectacolele nu ieșeau la rampă, cărțile nu se editau. Excesul de zel al unora a făcut un rău imens breslei întregi și a ridicat obediența la rang de lege nescrisă, cu efecte mai sigure și mai certe decât litera legii!

A cere azi analiștilor acelei perioade să facă o disociere între onești și zeloșii impostori este o utopie.

Frazele obligatorii, cu trimitere la „politic”, deveniseră protocol! Formă fără conținut, bilet de trecere spre difuzare sau editare.

După estimarea mea, zeloșii erau cei puțini, dar au împins servilismul și acceptația la limită, limită care a devenit *normă*, ceea ce presupune că oamenii onești s-au văzut în situația de a face jocul acceptului entuziast și de a mima un crez străin convingerilor lor. Prin acest sistem s-au îngenuncheat conștiințe. Redactori tineri, pur și simplu talentați, s-au văzut obligați să însereze fraze politice în capul și în finalul materialului publicistic, pentru a trece de viză! Viza! Sita care cernea idei, cadre, unghiuri, replici, realități, viața! Reporterul venea

de pe teren cu material pe subiectul „inundații” și pe post ieșea o struțo-cămilă comunistă care privește din mâl... încrezătoare în viitor, deoarece ajutoarele de la județ sunt pe drum, tovarășii veghează. Urma un cadru de teleconferință în care câțiva grași importanți pe plan local stăteau drepti la auzul (!) ordinelor de la centru! Final optimist!

Politizarea subiectelor a fost urmărită cu tenacitate de politică de stat!

Nici mâlul inundațiilor, nici molozul strâns după cutremur, nici cultura rapiței și a viței-de-vie, nici șeptelul unei zootehnii *glorioase*, nici prefața vreunei traduceri din Thomas Mann, nici transmisiile directe de concert simfonic nu au fost scutite de politizare. Adecvat, firește, dar nicio exprimare culturală sau jurnalistică nu a fost îngăduită în limitele ei firești.

Storcire de conștiințe, abuz sub toate formele – **f** Vedeam, înțelegeam, simțeam. Tăceam. Cu cât era mai invaziv sistemul, cu atât frica era mai mare. Neliniștea, neîncrederea, neputința, ca o boală fără remediu.

O întrebare stânjenitoare

Deunăzi, o bună cunoștință m-a întrebat: „Ce era în sufletul tău când prezentai acele «emisiuni»?”. Este vorba despre o distinsă doamnă care a emigrat în Austria, în anii '80, locuiește la Viena, lucrează la „Renault” și acum vine în țară de câteva ori pe an să-și vadă familia și prietenii. I-am replicat că va găsi în această carte răspunsul. Eram absolventă de filologie. Eram născută pentru comunicare. Nu am plecat în presa scrisă pentru a nu fi obligată să scriu niciun articol sau reportaj care m-ar fi urmărit toată viața. De 18 ani asta văd: cum sunt scoase din biblioteci și arhive texte și imagini care îi pun în situații stânjenitoare pe autori, uneori în mod nedrept, alteori personaje cu un rol nefast, toți la grămadă, într-o sarabandă a dezvăluirii trecutului rușinos al unuia sau altuia, după cum o cere interesul de moment al unora sau altora.

Nu am scris niciun rând cu conținut politic pentru că am rămas într-un post în a cărui fișă nu se găsea redactarea. Asta nu înseamnă că sunt mulțumită și împăcată, nu! Am mărturisit într-un album editat de TVR în 1994, prin grija Andei Orban, că prin alegerea acestei profesii mi-am irosit viața. Tatăl meu, în schimb, un redutabil om de știință care s-a condus numai după raționamente și niciodată după emoții și sentimente, mi-a spus că am făcut un lucru minunat, am creat

o imagine luminoasă, curată, o rostire îngrijită, un model de frazare elegantă, susținută de un timbru catifelat inconfundabil, un mesaj optimist în cea mai urâtă perioadă din istoria recentă. Mi-ar plăcea ca lucrurile să fie așa cum le-a văzut tata în ceea ce mă privește! Dar, iată, de curând, prin întrebarea pe care doanvna de care aminteam mi-a pus-o, îndoielile mele au crescut la **l & c**. Stânjenitoare. Tata nu mai este, nu mai am cu cine reface și analiza orbita pe care m-am aflat și modul în care mi-am gestionat profesia. Datele erau următoarele: visceral, natural străină de ideea de înregimentare, de îndoctrinare, în ecuația dată am jucat un rol la limită acceptabil de către oficialități, sută la sută acceptat de către public. Aceasta pentru că eram cu toții în aceeași situație. A existat o solidaritate a cărei remanentă o identific și astăzi în nenumăratele semne de simpatie de care mă bucur. S-a înțeles și prea înțeles pe ce poziție mă aflam în ciuda cuvântului rostit. Din experiența mea din acea perioadă, se pare că, în comunicare, pe ultimul loc a fost... cuvântul! în schimb, pe primul loc au fost atitudinea, tonul! Reacția de azi a publicului este pozitivă, oamenii îmi spun că le lipsesc, mă fac să văd că nu am fost singură, eram împreună, m-am făcut bine înțeleasă deși textele erau „de lemn”. După fiecare asemenea întâmplare mă gândesc la ce a spus tata despre cariera mea. Începusem să mă stabilizez printre tulburătoarele temeri și neliniști retrospective, când a venit, atunci când mă așteptam mai puțin și de unde mă așteptam mai puțin, întrebarea: „Ce era în sufletul tău?”. Disperare, pentru că regimul părea etern, pentru că-mi fura viața zi cu zi, călătoriile visate aruncate la coș, opțiunile – zero, o jenă apocaliptică la fiecare vocabulă rostită din textele tâmpе, anacronice, moarte din start, o responsabilitate crucificată față de băiatul meu, orizont – zero.

Fiecare nouă etapă a căderii libere din anii '80, până la cele două ore de emisie care au închis cercul oricărei iluzii de redresare sau recuperare a sistemului, a însemnat pentru mine insultarea inteligenței, pălmuirea firescului și a bunului-simț.

De 17 ani mă reconstruiesc și mă refac ca într-un puzzle reconstituit din întrebări chinuitoare, consternări retroactive, revolte tardive și cuvintele de susținere ale tatii, balsamul inimii mele.

Am negat și m-am disimulat într-atât, încât, devenită chipurile liberă în 1990, nu mai știam cine simt. Furia și revolta m-au lăsat să cred că societatea civilă se poate închea de azi... în doi, trei ani și că poate sări etapele. Etapele nu s-au lăsat sărite, inerțiile de mentalități

au i-rumpt în 18 decembrie 2006 în Parlament, la citirea raportului Tismăneanu, ca odinioară, când primeam, ca membru al Alianței Civice, scrisori abjecte de la aceiași!

Nu divaghez. Răspund, îmi răspund la întrebarea ce era în sufletul meu atunci, în fața acelor texte. Silă, disperare, furie, neputință.

Astăzi, în fața spectacolului vinovat, exersat, la 18 ani după căderea comunismului, în deplină libertate de personaje influente politic, a-mi căuta culpa de a-mi fi făcut meseria cu două posturi de jandarmi la ușile studiourilor 5 și 6 e ridicol și desuet.

Băieții răi din regia în primele luni ale lui 1990, monarhia și partidele politice recent ivite din cenușa istoriei au fost puse la stâlpul infamiei cu grăbire și nesaț. Țara dădea în clocot.

Pe de o parte, forțele democratice, încă în fașă, într-o firească degringoladă și incoerență organizatorică, de unde tot felul de gafe, stângăcii și ratări spectaculoase, de cealaltă parte, blocajul ferm, articulat hotărât cu metodă exersată cincizeci de ani de către oamenii vechiului regim, disperați că pierd puterea. Alături de aceștia, mulțimi intimidat, dezorientat, hărțuit de scenarii apocaliptice menite să aducă votul Frontului Salvării Naționale. Primele alegeri democratice din mai 1990 au demonstrat succesul metodelor acestuia.

Se știa că fac parte din Comitetul Director Național al Alianței Civice, susținătoarea forțelor democratice. Am devenit ținta atacurilor unui coleg, K.U., regizor de montaj. Omul intra în regie și-i mătura cu o privire iute, oțărâtă, pe cei prezenți. Își lua locul la pupitru. Fusese actor într-un oraș din Moldova. Scotea sticla de vodcă din geanta de umăr cu un gest scurt, îndelung exersat, o puneapăsă pe pupitrul din care se difuza prin emițătoarele terestre din țară programul 1, cu arie de acoperire națională. Regizorul de montaj de la emisie, din regiile 5 și 6, avea o uriașă responsabilitate în bunul mers al transmisiilor TV.

K.U. Își lua desfășurătorul în primire.

Tura lui demara ca un scrâșnet pe loc al unui camion ruginit sortit casării, din care se prelinge ulei, nu are frâne, are carcasa fisurată, dar care merge.

Dacă trăia în America, ar fi jucat rolul lui Belik din „Prison Break”. Avea în regie, la pupitrul de sunet, un prieten. Acesta, mult mai puțin dotat în adverbe și vocabular hard, avea rolul de umbră credincioasă. Înalt, slab, costeliv, cu doi canini lipsă, ar fi primit la același casting rolul lui T-Bag.

Primul ura monarhia și nu făcea din asta un secret. Dimpotrivă. La auzul cuvântului rege, se declanșa criza. (Nu, nu era bolnav, era numai alcoolic.)

O maree de invective adresate, evident, familiei regale invadea regia 5. În jurul lui, toți cei prezenți se adânceau în scaune. Tăcere de pâslă. „Te pui cu el?”, îndrăzneam câte cineva să șoptească într-un colț. Stăpânea fără drept de apel. Vorbe de cârciumi uitate la margine de lume, grozăvii nerostite de nimeni până la el țâșneau fără oprire, pângărind până dincolo de geam și vrăbiile de pe pervaz”.

1992, noiembrie

„M-am întâlnit cu Mișu la Otopeni, vrea să intre în țară, bine că l-au pus ăștia pe fugă!” Câteva momente nu am înțeles ruci cine e Mișu, nici de ce l-au gonit ăștia. Brusc am realizat. Mi-am pierdut cumpătul. M-am auzit strigându-i tot ce trebuia odată și odată să i se spună brutal, în cuvinte foarte puține și foarte urâte. N-am făcut decât să i le împrumut, preț de câteva minute, care m-au costat trei zile de eforturi pentru a-mi reveni. A fost singura dată în viață când am acționat nebunește. A urmat un haos de nedescris. Martorii incidentului, secretarul de emisie, operatorii, magnetofonista practic dispăruseră sub pupitre. Sunetistul, prietenul lui, hohotea spasmodic și inept în spatele lui. Scena a făcut înconjurul televiziunii. Nimeni, niciodată, nu-i făcuse portretul celui ce mă privea congestionat, duhnind, gata să mă măture dintre cei vii. Desigur, nu a schițat niciun gest în acest sens, pentru că știa ce face. El nu era nebun. Era în misiune. Aceeși”.

Din acel moment au început represaliile. Cu două secunde înainte de intrarea mea în direct pe post, el urla comenzile către celelalte departamente – MGS – prefăcându-se că a uitat să închidă microfonul care-i făcea legătura cu mine. În platou, la maximum de volum, intra strigătul lui de mulți decibeli: „Drumuuul!”, strigăt care-mi oprea inima-n loc, cu doar o fracțiune de secundă înainte de a intra în emisie. „Bună seara, doamnelor și donmilor!” și zâmbeam calm, relaxat, privindu-mi publicul în ochi, fără să tresar. L-am iertat de mult, am aflat că alcoolul i-a fost fatal.

Vă întrebați ce se întâmpla totuși în Televiziune? Vid de autoritate. Traversam o criză generală. Șefii ierarhici ai celor din regie, aceiași de ani de zile, treceau printr-o perioadă critică. În consecință, nu mai aveau reacții.

Instituția își ducea zilele în virtutea inerției. Nu mai închidea

nimeni uşile de la parter, dinspre curte, aceleaşi prin care se pătrunsese la Revoluţie. Unul câte unul, câinii fără stăpân din împrejurimi îşi găsiseră culcuş pe culoarele de la parter şi sub scara ce ducea la studioul muzical, transformându-le în adăpost improvizat cu toate consecinţele olfactive!

Anul trecut, în 2007, am revăzut Televiziunea, seara pe la ora zece, m-a tulburat atât de profund, încât am recurs la toată forţa mea să reprim un plâns amânat 10 ani.

Fusesem invitată la „Stele de cinci stele” şi mi-am oferit, la plecare, un tur al locului în care am trăit, respirat, suferit, râs, descoperit, iubit, învins, pierdut şi revenit, născută din cenuşă. Curat, ordonat, recompartimentat, termopanat. Singură, în lumina de neon albă, neutră, impersonală, foşnet imperceptibil de voci trecute, paşi, paşii celor de altă dată, umbra albă a Patriarhului din 22 decembrie la intrarea pe coridorul de emisie. Oamenii de televiziune îşi iubesc munca cu pasiune şi devotament. Sunt conştienţi că au în palme o baghetă magică. O folosesc după puteri şi discernământ. Device-ul se animă dacă posesorul e „as good as gold”.

Când i-am vorbit despre necesitatea înfiinţării unui departament de casting regizorului Stere Gulea, numit director general de CDR, în 1996, m-a aprobat cu er-tuziasm, dar a tăcut ulterior. Țin la plasarea omului potrivit la oră, la emisiunea potrivită. Cincizeci la sută din succes ar fi asigurat din start.

Nu vreţi să aflaţi ce se întâmplă în jurul nostru de la fete şi băieţi cu privirea deschisă, limpede, inteligentă, expresivă? Şi în plus, cu voci calde, plăcute? Şi, dacă se poate, cu o frazare fluentă, firească? Mi-ar fi plăcut să-i descopăr.

Cui îi pasă, oricum?

Revin la chinuitoarea evocare întreruptă de vizita mea recentă la Televiziune. Aş putea să închei aici, dar ar fi un lucru lăsat neterminat. Voi continua.

În aceiaşi ani, '91—'92, a sunat telefonul acasă şi xm bărbat care s-a prezentat senatorul M. din Satu Mare, vestit prin scandaluri mari la vremea aceea, azi dispărut de pe scenă, a pretins că am fost colegi în studenţie la Cluj, drept care m-a invitat la masă, la hotelul Bucureşti, în doi!

Nici vorbă de o asemenea cunoştinţă. L-am refuzat şi am bifat încă o metodă – a câta? – de compromitere.

Corespondența la Televiziune pe numele meu devenise... serial. Numai că, dacă mai mult de jumătate din scrisori erau insulte nesemnate, de pildă, „Un grup de oameni ai muncii de la a doua parte avea rubrica expeditor completată minuțios și mă reconforta pentru o viață întreagă! Scrisorile profesorului Mera din Ibănești, Târgu-Mureș, telefoanele domnului Mihai Timaru, supraviețuitor al camerei morții de la Gherla, întrevederile cu domnul Corneliu Coposu, cu doamna Ioana Brătianu îmi dădeau oxigenul pe muchie să-l pierd.

Bineînțeles că soțul meu ei de neclintit în ideea că am un mare viitor în politică. Calomniile sunt publicitate gratuită, spunea el, și eu nu pridideam să-mi inventarez alunecarea pământului de sub picioare. El vedea idei, eu mă epuizam în imediat, „amănunt” care era să-mi fie fatal. Știam că în principiu nu greșesc, dar eram totuși singură, față-n față cu o campanie oribilă, și, între justete și prețul plătit, simțeam că mă pierd încetul cu încetul. Dețineam poziția 25 pe celebra listă a rușinii publicată de un ziar nu mai puțin celebru. Scriam în fiecare număr al ziarului „Alianța Civică”, „ajutat” în anii următori să moară. Nu era nici mai bun, nici mai rău decât multe altele la timpul acela. Am semnat multe articole în „Expres Magazin”, săptămânal condus de soțul meu.

Într-o zi mi-a telefonat domnul Ticu Dumitrescu să mă roage să iau cuvântul la mitingul foștilor deținuți politici, programat a doua zi. Cum unii participanți erau indisponibili, așa îmi declarase domnul Dumitrescu, am acceptat. Mitingul era organizat în fața Institutului de Arhitectură „Ion Mincu”, cu tribuna lângă zid, orientată spre Piața Universității.

Cu negre presimțiri m-am apropiat. M-am bucurat să întâlnesc acolo două ființe dragi, pe Irina Nistor și mama ei.

Am urcat la microfon. Speech-ul meu s-a publicat integral, a doua zi, în „Cotidianul”.

Am încheiat, iar domnul Ticu Dumitrescu, aflat în stânga mea, într-un elan absolut spontan, m-a îmbrățișat și m-a sărutat pe obraz. Am fost surprinsă, dar nu m-am retras, din politețe. După câteva zile, duminica la prânz, într-o emisiune a departamentului de știri care peria evenimentele politice ale săptămânii, s-a redat cu viteză mică secvența în care domnul Ticu Dumitrescu m-a sărutat, nu și speech-ul, bineînțeles. Sărutul, care nu avusese nimic personal, și care a durat două secunde, pe ecran a ținut șase secunde, și devenise un

comentariu vâscos, oribil, un sexagenar și o femeie mult mai tânără în plină efuziune. Semnau noii colegi de la Departamentul emisiunilor informative, lupii cooptați să pună lucrurile la punct în televiziune. Aveau toate armele la îndemână și acoperirea necesară. Prin arme înțeleg montaj electronic, în primul rând. La montaj, orice poate fi argumentat la comandă.

Se vrea o mulțime de 1.000 de oameni când în realitate au fost 100? Nicio problemă. Uneori, dar nu obligatoriu, e necesar concursul operatorului care alege unghiul de filmare. Nu întotdeauna operatorul este complice, imaginile captate de el pe teren pot fi „răstălmăcite” într-o cabină de montaj!

Se vrea o participare de 100 de oameni, când în realitate au fost 1.000? Nicio problemă. La nivelul umărului, unghiul se reduce într-atât încât montajul nici nu mai este necesar. Planul apropiat vede... puțin. Colaj inteligent, voce rece, gravă, din „*oil*”, țara vede și aude ce se dă la știri! O atenție excepțională s-a acordat acestei redacții. Mi s-a întâmplat să nu recunosc seara la Jurnal nici gradul de participare, nici atmosfera unui miting la care participasem în aceeași după-amiază.

Numit director general, profesorul Răzvan Theodorescu mi-a interzis să mai lucrez pe programul 1, în studioul 5, ci numai în studioul 6, de unde emitea programul 2, cu arie mai mică de acoperire. Era deja monoton. Cauza? Participarea la mitingurile Alianței. Din nou, pe programul 2.

În 2006, la un vernisaj, l-am întâlnit pe domnul profesor, care m-a îmbrățișat bucuros că mă revede! Mi-am exprimat și eu, politico, bunele sentimente, dar am spus: „Avem un trecut comun tulbure, domnule profesor!”. S-a amuzat. Nu m-a contrazis. Eu cred că domnul profesor încearcă un grav disconfort, amintindu-și mandatul-cadou otrăvit de director general al Televiziunii în acei ani. Sau greșesc?

Invitat la cafea, delatorul de serviciu

Arta perfidiei și a disimulării atinsese cote nebănuite de rafinament, combinat cu mitocănie joasă, primitivă.

Tot ce ținea de budoar, de intimitatea cuplului, era întinat. Decretul din 1968, care interzicea avortul, dar nu aducea absolut nimic în sprijinul tinerelelor mame, a fost primul atentat la viața intimă a familiei și a femeii în primul rând. Lipsa educației sexuale făcea victime mai ales între tinerele fete.

Despre sex, nimic, pe scurt. Despre partid, despre recolta de

porumb, rapiță și sfecla de zahăr, despre lider, informații-fluviu până la saturație.

O doamnă mi-a povestit de curând un episod pe care-l voi relata aici.

Doamna M. lucra într-o mică uzină, într-un oraș de provincie. În fiecare dimineață își obișnuise colegii cu o cafea bună, pe care o pregătea în birou. La un moment dat a rămas însărcinată. Avea deja un copil cu sănătatea șubredă. Medicul o avertizase că era o tară genetică. Doamna M. era hotărâtă să facă întrerupere de sarcină. Avea un medic cunoscut care îi promisese s-o ajute la momentul potrivit. După ce a debutat sarcina, nu a mai suportat cafeaua, nici mirosul acesteia. Era exclus să o mai prepare dimineața, la birou. După câteva zile, a primit o carte poștală prin care era invitată la... Miliție! S-a dus. 1 s-a spus că au primit o informație că ar fi însărcinată, că au făcut investigații și ea nu și-a declarat sarcina la policlinica unde avea fișa medicală. „Da”, a spus doamna M. sunt însărcinată, voi declara mâine”. După două luni, doctorul prieten i-a făcut, în spital, întreruperea, în condiții de totală clandestinitate, de film polițist, într-o grabă disperată, într-o pauză de prânz a procurorului, într-o zi liberă a turrfătorilor din secție... deja identificați, într-o sală rar folosită, cu ajutorul unei biete asistente care în anii următori devenea lividă și trecea pe trotuarul celălalt când o zărea. „Am avut un accident”, a spus tuturor doamna M. a fost o pierdere spontană”. După 20 de ani încă se mai întreba care dintre colegi o denunțase.

Recunosc că așa ceva nu am auzit la timpul acela! Dar, se vede, mârșăvia nu are limite, nici măcar nu are o logică, e ca o tumoare care proliferază haotic.

Cuvinte potrivite

În 1995, am decis să realizez o emisiune de cultură lingvistică, „Cuvinte potrivite”. Am părăsit prezentarea, cu o poftă extraordinară de a reveni în lumea cărților, părăsită după terminarea facultății.

Am început să caut telefoanele de contact ale celor mai renumiți lingviști și filologi. I-am invitat să participe la emisiune. Au acceptat. Printre ei, îi amintesc pe profesorii universitari Mioara Avram, Theodor Hristea, Marius Sala, pe Rodica Zafiu, semnatara cunoscutei rubrici din „România literară”.

După armătura științifică a emisiunii, am apelat la actori care să interpreteze anumite texte, pe care le comentau specialiștii. Mi-au

răspuns prompt Tora Vasilescu și Horațiu Mălăele. Miercuri veneau invitații la înregistrare. Joi intram la montaj cu casetele. Vineri predam emisiunea de 25 de minute, montată în ajun. Difuzarea era programată săptămânal, sâmbăta la 11: 25. Din vara lui 1995 până în vara lui 1996 am sperat să mi se dea o oră mai bună de difuzare. Politica postului de televiziune se reflectă în grila de programe. Când se dorește lansarea unei emisiuni, o veți găsi în primetime, după ora 19, până la 22: 30. Am extins intervalul cu aproximație de bun-simț. Sâmbătă dimineață, o emisiune nu are nicio șansă să fie văzută. O emisiune fără audiență nu există. Am pus în balanță efortul, costurile telefoanelor date numai de acasă, unicul „exterior” din redacție fiind suprasolicitat, deci inutilizabil, timpul dedicat mobilizării invitaților, confirmării și reconfirmării prezenței lor în emisiune, și efectul jurnalistic de audiență aproape de zero. Era evident că subiectul emisiunii nu-i interesa pe autorii grilei de programe. I-am invitat drept colaboratori permanenți pe George Pruteanu și Mona Muscă. „Istoria unui cuvânt” era rubrica Monei. Ambii au intrat ulterior în politică, dar prezența săptămânală, în emisiunea mea, timp de un an, avea să le netezească drumul în media. Pe Mona o zărisem în anii 1990 – 1993, filmând cu camera pe umăr mitingurile Alianței Civice și ale Convenției Democratice. M-am întrebat în anii din urmă unde sunt îru-egistrările, acestea devenind în timp o prețioasă arhivă a evenimentelor din cei mai fierbinți ani postrevoluționari.

Pe George Pruteanu l-am văzut prima dată pe scena Sălii Palatului, la un spectacol al Convenției Democratice, din 27 martie 1992. Nu era în program, nimeni nu-l cunoștea. A apărut în culise, a venit direct la mine și mi-a spus: „Sunt George Pruteanu, vin de la Iași, și am aici – și-a arătat toracele – o coastă de actor, vă rog prezentați-mă. Am un cuplet”. L-am prezentat, s-a produs, în același spectacol, au evoluat Corala bărbătească „Veri-tas”, dirijată de Gabriel Marica, actorii Ovidiu Moldovan, care a semnat și regia. Ștefan Radoff, Dragoș Pâslaru, care ulterior a ales calea monahală. Florin Zamfirescu, Nicu Alifantis, Cristian Pațurcă și grupul „Rond”, Călin Nemeș de la Cluj, doctor Bărbi, Laura Botolan, Cristian Juncu, Vlad Galiș. Andreea Iovănescu semna decorurile. Brichetele aprinse în întunericul sălii, obiceiul nostru pe vremea aceea când speranța nu murise încă. Pâlpâiau delicat zeci de luminițe, doar ele, mâinile ce le susțineau nu se vedeau. Suspendau în aer, într-un balans sincronizat ad-hoc. Văzută de

pe scenă, priveliștea era de o frumusețe neasemuită. Un tablou vibrant, de lumini și solidare brațe nevăzute. Eram mulți și doream schimbarea la față a României. Cu acel prilej s-a lansat discul „Regele și patria”. Organizatorii erau ziarul „România Liberă” și casa de discuri Irimag Production. Un hohot de râs al adversarilor schimbării formei de guvernământ avea să expedieze în utopie ideea întoarcerii la monarhie.

Nu știi cum pare unora azi derularea filmului acelor zile, dar atunci radicalizarea pozițiilor însemna patimi politice, partizanate isterice. Ravagiile comunismului începeau să fie contabilizate, în timp ce vraștea intoxicărilor, a diversiuilor și a infiltrărilor în toate partidele istorice era menită să pulverizeze orice demers logic, coerent.

Am făcut o lungă paranteză, datorată colaboratorilor mei, Mona Muscă și George Pruteanu. Nu îi pot extrage din contextul în care i-am întâlnit. Spuneam mai sus că am pus în balanță efortul realizării emisiunii și rezultatul de audiență al acesteia. Am fost nevoită să renunț. Proiectul a murit după întoarcerea mea la „Prezentare”, în vara lui 1996”.

1997. Al douăzeci și șaptelea an de televiziune a fost și ultimul. Motivul? Plecarea dintre cei vii a soțului meu. Radu Budeanu.

O întâmplare banală, dar nu tocmai

Anul trecut am întâlnit într-un magazin un tovarăș a cărui semnătură, pusă cu mâini albe, îngrijite, pe fișele de post ale emisiunilor timp de zeci de ani, dădea sau nu OK pentru difuzare. Era viza. S-a făcut util, a fost vigilent, loial, obedient, a binemeritat de la partidul-stat, a ieșit la pensie. Încerc să-l uit. Am încercat să-l evit cu eleganță. Nu mi-a venit să cred când m-am trezit cu el în față, barându-mi drumul. „Ce faci? Nu vrei să mă vezi, mă eviți?”. Eram în 2006, toamna. Ce vreau să spun? E oare indecent să mă aștept ca acești activiști, oameni fără profesie, să se lase... evitați? E indecentă așteptarea mea de a nu fi și azi obligată să schimb cu ei formule de politețe? În seara aceea m-am văzut pusă în situația să răspund politicos, să schițez un zâmbet, să mă fofilez mai mult decât stânjenită, total răvășită. Omul mă privea în ochi senin: „Mă eviți?”. El era cel care îmi intrase în casă și ceruse referințe foștilor socri despre mine în 1971, el era cel care organizase, în 1982, eliminarea din televiziune! îi ascultasem în ședințele de partid frazele disciplinate, agramate și fără

miez, 19 ani îi tolerasem mediocritatea pentru că era omul partidului, un incolor „yesman” cu voce detimbrată și rostire înceată, dar cu dosar beton, iar după 16 ani de la căderea comunismului mă privea inocent, în ochi, și voia să stăm de vorbă. Tot el conducea ședințele de învățământ politic, pierdere de timp oficializată, prilej de prostire și tâmpire a oamenilor. La examinarea anuală se puneau calificative care ajungeau la dosar și în fișa de post. Și alți colegi din TVR mi-au mărturisit același lucru: „ei” nu se jenează, au fruntea sus, privesc în ochi. În clipa următoare, tot ce am încercat să repar în interiorul meu 16 ani s-a dus naibii în 30 de secunde.

Întâmplarea aceasta e pattern al jocului social bolnav multe pliuri, fațete, dedesubturi și, mai ales, umbre, un care facem parte. Lipsa de obraz fără de margini, fidarea acestei păture de foști paraziți sunt rezultatul jliticii de stat în anii care ne despart de 1989, anul O, îtat și compromis. Punctul 8 din Proclamația de la Ți-ișoara din 1990 – 1991 a fost ratarea istorică a României, fost în mijlocul aceluși eveniment a cărui importanță jrin ratare va fi amendată în viitor de cei ce se vor apleca asupra acelor ani absolut de groază ai României. Am) st cea care i-a primit pe George Șerban și colegii lui din cietatea Timișoara în platoul 5 al TVR, i-am dus la Băbina colegului meu Petru Popescu, pe care l-am rugat le împrumute cămași albe, fiindcă băieții erau în pulo- /ere închise la culoare și erau frânți de oboseală după o loapte în tren, i-am dus la machiaj și am asistat la intra-sa lor pe post cu textul Proclamației. Un val tsunami de iejecții s-a deversat în capul nostru în perioada următoare într-o seară la TVR

Numai Dumnezeu știe cât am suferit că am rămas în România. Numai EL știe de ce sunt și azi aici. Neputința de a închea un scenariu al evadării m-a urmărit și m-a măcinat clipă de clipă ca o boală grea, ascunsă, năucitoare, dar pe care trebuia să o reprim, la fel de dur și nemilos, pentru a nu-mi afecta soțul și familia. Nici el, nici părinții mei nu mi-au împărtășit ideea plecării și astfel au reușit să mă țină legată de țară.

Nu întorc capul pe Calea Dorobanți. Și totuși, de curând am revăzut TVR. Era seara, târziu, culoarele erau aproape pustii. A fost o experiență sfâșietoare, trebuie să recunosc. Am urcat de la machiaj pe scara laterală dinspre corpul de ateliere spre etaj, apoi am refăcut traseul zilnic de altă dată, spre culoarul de emisie. Ce căutam acolo? O prietenă mă chemase să-i văd biroul și nu am îndrăznit să-i spun că mă

doare fiecare pas până la lacrimi, mă doare viața-mi toată lăsată acolo, vârstele toate aniversate acolo. Crăciunul furat (era interzis să-l amintești). Pastele furișat (era un delict să-l „ții”), duminicile încuiate în studioul 5. Locul detenției. Renovat. Termopanat. Rece. Impersonal. În studioul 5 nu am intrat, ar fi fost prea mult chiar și pentru tăria mea. Da, am resentimente.

Revenirea în acel loc, amintirea frustrărilor fără sfârșit, dar și a anilor în care mă consideram nemuritoare, amintirea reprimării, dar și a timpului fericit, tulburător și cu neputință de orânduit în cuvinte. Cum s-ar lăsa scanate verbal trăirile contradictorii?

Zgomotul pașilor mei pe culoar, același culoar, holul din care începe emisia, în care erau câteva fotolii de scai negru, pe care aveau loc șuetele din pauze, bursa zvonurilor, „fapte, știri, tapiserii”, cum spunea cineva drag... Unde sunt tinerii aceia talentați și frumoși?

În fond, puțin ne păsa de comunism, de discursuri, de mitinguri transmise în direct, de Ceaușescu, de aberațiile emise la congrese, de ipochimeni cu creiere spălate, \u ne păsa de nimic, eram atât de tineri, pulsam atâta energie, ne amuza „the wfhole picture” în aceeași măsură în care ne scârbea, iar atmosfera din televiziune nu arăta deloc a priveghi. Nu arăta și nu era. Făceam efortul, și reușeam, să ignorăm aberațiile sistemului și să ne trăim viața cât se putea de normal. De aceea, umorul și auto persiflarea erau la ordinea zilei.

Aveam prieteni în Calea Moșilor. Dacă ne prindea ora opt seara, în vizită la ei, rămâneam pe întuneric. Se oprea curentul electric. Aprindeam lumânări și, la lumina lor delicată, eram mai frumoși și mai misterioși. Apartamentul lor de bloc devenea peștera lui Ali-Baba. Într-o astfel de seară am citit cu nesaț poezia subversivă a Anei Blandiana, „Motanul Arpagic”.

2006. În seara aceea era pustiu, lumina albă dezarticula ambientul, dar în filmul meu erau toți acolo, și acolo vor rămâne prinși în rețeaua fină a relațiilor interumane, țesute în ani, cu tot cortegiul de intrigi, prietenii, trădări bănuite sau revelate în timp, pasiuni extraconjugale, pasiuni devenite cupluri de lungă cursă și, peste tot și deasupra a tot, neburua colectivă numită „dragostea pentru televiziune”.

Foarte puțini mai sunt și azi în TVR. Ei nu pot trăi în afara instituției, nu trebuie să plece. Atâta timp cât Cornelia Rădulescu semnează „Teleenciclopedia” e încă bine. E un semn de normalitate, de

decentă și firesc. Grație ei și celor puțini asemenea ei, din alte domenii, colosul din Calea Dorobanți are încă piloni de respectabilitate profesională.

Final

Ce a fost nebunia din care am ieșit în 1989? Am parcurs o parte din arhiva personală, care cuprinde corespondența primită între anii 1990 și 1993. Ceea ce reiese clar este că ea a continuat.

La *Radio Trinitas* au început Colindele de Crăciun, Crăciunul lui 2007.

S-au stins patimile, s-au nivelat prin tasare convulsiile.

E bine? E rău? **t** Spectacolul merge mai departe, i 18 decembrie 2007

Presa vremii

1. Cuvântarea mea la mitingul foștilor deținuți politici din 6 septembrie 1991, apărută în 9 septembrie 1991 în *Cotidianul*

Structurile neocomuniste se autoelimină din istorie

N-am vrut, n-am dorit și n-am avut o clipă conștiința clară a ceea ce fac când am semnat în 1973 cererea tip de intrare în partidul comunist. Singurul gând a fost să îmi păstrez postul. Pentru mine, viața de partid a însemnat participarea lunară la o ședință în care aveam să aflu că semnasem actul de complicitate cu un partid ce coagula răul și ți-l oferea ca doctrină. Apoi îți pretindea să ți-o însușești. Canoanele erau: să taci când ești umilit, să taci când ești mințit, disprețuit și ignorat, să taci când descoperi fărădelegea și impostura, să taci când țara devine rezervație pentru români.

Să accepți să aplauzi în timp ce în numele tău se expediau telegrame de recunoștință. Ni s-a oferit apă moartă și ni s-a pretins s-o înghițim numind-o apă vie.

Experiența comunistă a fost împotriva naturii.

Ca să nu ne pierdem mințile, ne-am dedublat. Am trăit în copii, unii din noi și-au lăsat originalul acasă, urui s-au înstrăinat până la pierderea de sine.

De aceea, foștii membri ai partidului comunist care îl cunosc din interior pentru că au fost implicați în acest război româno-român din care nu am ieșit nici astăzi, sunt primii datori să ceară eliminarea din viața social-politică a țării a oricărei forme de comunism sub orice siglă s-ar ascunde. Pentru foștii membri ai partidului comunist, momentul istoric prezent poate constitui reabilitarea morală.

Am considerat viața organizației de partid din care am făcut parte o cacealma, care repetă, în mic, marea cacealma la scară națională.

După 20 de luni însă, constatăm că au fost și comuniști adevărați. Pentru ei n-a fost o cacealma, ci o angrenare cinstită într-un joc murdar. Datorăm această clarificare lunilor trecute de la revoluție. Oricât de dureroasă, era necesară. Aflăm că urui dintre semenii noștri au mimat disidența în partidul comunist: astăzi, liberi, aleg același partid.

E bine că ne cunoaștem și ne recunoaștem în sfârșit.

Trăim timpul revelațiilor. Să le fructificăm și să apărăm țara de pericolul de a fi capturată din nou de comunism. Cei ce astăzi apără și conservă structurile comuniste nu vor mai avea parte de nicio reabilitare morală, se autoelimină din istorie.

Să-i ajutăm înainte de a se înșuruba într-un nou proces de salvare a comunismului.

De-abia din acel moment încolo se poate reconstrui România. Forțele, indivizii care își asumă responsabilitatea amânării renașterii naționale se fac vinovați de cea mai teribilă deturnare de la sensul istoriei. Iar istoria ținută pe loc se răzbună împotriva tutxuror deopotrivă.

Comunismul însuși, inaugurat de blestematul an 1917 se revelează a fi fost un imens abces la scara planetei care, în momentul prezent, al inciziei și aseptizării, riscă, dacă e lăsat, să învenineze lumea întreagă – fostă comunistă și necomunistă – deopotrivă.

Aici duc sistemele împotriva naturii. Cred în luciditate, dreapta cumpănire și unirea noastră, în urma difuzării emisiunii *7 ori 7* de sâmbătă 7 septembrie, în care era reluată scena în care, la finalul acestei intervenții. Dl. Constantin Ticu Dumitrescu m-a sărutat pe obraz, s-a primit la Televiziune o avalanșă de telefoane în care se cerea demisia mea.

I Am participat și la marșul care a urmat mitingului.

Diversiunea deplasării conflictului și a eludării esenței lui iată că dă roade azi, în septembrie 1991, în România, însuși procesul comunismului pare a nu fi la el acasă, ci ținut în deplasare.

2. Articol publicat în ziarul *Alianța civică* Tranziție

Cu pași din ce în ce mai precauți, viețuim călăuzele nimănui printre capcane previzibile, încremeruri fascinante, mișcare redusă la

tatonare.

În acest fals ghid al unei realități impuse dar inacceptabile stau la pândă înghețul, scleroza zborului și prihana evadării din zonă. E din nou timpul compromisului mare și mic, de perspectivă și de „tranzit”.

S-a închis cercul.

În ceața din „zonă” au loc substituiri de identitate, albire de bani, falsuri de proporții diferite, derogări de la morala elementară, macularea noțiunilor sacre ca patrie, patriotism, iubire, cinste, speranță și credință. Țara a fost lăsată să devină o zonă a neliniștii, nesiguranței, bănuielii, neîncrederii în nimic și nimeni pentru a deveni străini acasă la noi, călăuze cu ochi extatici pe trasee înghețate.

E momentul cruciadei Răului.

Cavaleri piperniciți, lipsiți de glorie și măreție, inapți de anvergură și aplomb real se lăcomesc, se zbat, scot panglici patriotarde, secreta venin și comunicate, bufoni de ceas rău.

Zona creată de ei îi va absorbi primii, îi va devora, va clipoci nesățios din când în când câte un ochi de apă verde.

Atât deocamdată despre tranziție.

Delia Budeanu

3. Articol semnat de soțul meu. Radu Budeanu, în A/z finffl cil TCA din 23 august 1991

Crima cea mai lungă...

Cei mai înverșunați agresori ieșiți la luptă împotriva românilor sunt românii. Conflictetele, câte există, dintre români și maghiari, români și țigani, români și turci, evrei, tătari sau ucrainenii compun un palid artificiu în raport cu războiul feroce – fățiș sau ocult – care zguduie țara de un număr impresionant de ani.

Dacă m-aș referi numai la istoria postbelică a României, aș putea afirma fără nicio ezitare că sugativa sovietică, oricât de nesățios s-a insinuat în organismul economic românesc, a făcut incomparabil mai puțin rău decât haitele autohtone înfipite la putere. Nu absolv prin aceasta jaful metodic, fulminant și criminal practicat de Kremlin pe teritoriul unui vecin minuscul. Introduc însă în balanța crimei instrumentele de comensurare necesare.

Românii despărțiți de uniforme ideologice distincte au demonstrat în anii voievodatului lui Dej și, apoi, ai lui Ceaușescu ce anvergură poate lua o gherilă dusă de o minoritate înarmată împotriva unei majorități tăcute. În ultimii 45 de ani România nu a purtat

războaie de agresiune, a fost scutită de războaie de apărare și nici nu s-a lăsat ambalată în confruntări îndepărtate între terți. Din punct de vedere economic, social, moral, psihologic, țara arată ca și cum ar fi fost calcinată asiduu de dușmani cu un orgoliu distructiv imens. Cine a adus poporul român în plină preistorie? Cine a zvârlit o întreagă națiune în groapa unei mizerii cu grad înalt de toxicitate? Cine a cultivat spaima, turnătoria, un standing de viață lugubru? Sovieticii? Americarii? Pactul nord-atlantic? Vecinii? Lumea a treia?

Romârui decizi să conviețuiască și să acționeze în bandă, în singura bandă legală existentă în perioada post-monarhică, au reușit o performanță unică: au distrus cu acte doveditoare propria patrie. Acest adevăr nu exclude, în proporțiile impuse de situația demografică, faptul că au existat criminali, lichele și alți repetenți morali în rândul maghiarilor, evreilor, țiganilor, turcilor și așa mai departe. Ceea ce rămâne de reținut este însă realitatea împărțirii în două a cetățenilor României: canaliile sângeroase și trăitorii cu frică de Dumnezeu. Acestora le-a mai revenit dreptul de a mai avea frică de securitate, frică de partid, frică de stat, frică de aproape, frică de ziua de mâine și frică de trecut. Un asemenea edificiu de spaime, montat meticulos de o putere, care a înțeles pe ce sistem paradoxal își bazează stabilitatea, a condus la trasarea brutală a națiunii, la robotizarea ei aproape completă, la desfigurarea oricărei inițiative rezonante menită să pună în culpă vârful piramidei sociale.

Nu este deloc întâmplător că prima grijă a puterii după ce și-a montat un guvern provizoriu a fost scufundarea în mocirla calomniilor a opoziției anti-comuniste. Nu liderii comuniști, nu nomenclaturiștii medii sau mici au fost supuși acestei canonade, ci aceia care păreau credibili în adversitatea față de sistemul devastator al ceaușismului, dejismului sau paukerismului.

S-a dovedit cu mitraliera, cu bâta, cu studioul 4 sau cu scrisorile „anonime” că minoritatea otrăvită este dispusă să otrăvească până la capăt restul națiunii. Acest gen de genocid post-revoluționar a încuiat porțile Occidentului pentru a favoriza o agresiune totală cu aparență de sinucidere națională...

Radu Budeanu

Scrisori

Public câteva fragmente din sutele de scrisori primite la Televiziune între februarie 1990 și decembrie 1991. Acestea sunt o

oglinză a societății post decembriste, utilă azi și în viitor istoricilor, sociologilor și analiștilor interesați de psihologia maselor.

Mă felicit că le-am păstrat și sunt mândră de curajul meu bezmetic. Am intuit că reprezintă un „fond de aur”.

În radiografia climatului mediatic al vremii.

P Aveți sub ochi o felie de viață trăită de mine fără a-nestezie. Da, m-au lovit în plin. M-am îmbolnăvit de moarte. Trăiesc printr-un miracol. Miracolul nu s-a repetat cu soțul meu. El nu a rezistat haitei.

Iar prietenilor și susținătorilor mei de atunci abia astăzi le răspund, publicându-le numele când și l-au făcut cunoscut și asigurându-i de recunoștința mea profundă.

Scrisori „rele” Scrisoare nesemnată, nedată

Nu vă e rușine să faceți asemenea afirmații față de cei 500 de oameni din parlament și de guvernanți care cunosc 7 limbi? Voi mâncați pâine făcută de țăranul prost care din delicatețe nu vă dă cu parul în cap ca la paraziți – și încă albă – Aveți grijă că țara nu doarme, ziarele sunt decupate și voi eroii trecuți pe liste, spre amintire. – [...] Vezi să nu te trezești cu o bătă la moalele capului. Auzi?

Scrisoare expediată din Cluj-Napoca, dată 18.11.1990, semnată cu inițialele V.D.

[...] Rușine, Madame, de 3 ori rușine și de 3 ori trădare ca în piesa lui I.L. Caragiale. Sper însă că-ți va mai veni mintea la loc și te vei dezice de D™ care bagă fitile peste tot pentru destabilizare.

— Știi matala de cine vorbesc – D’eu papion etc. (rățiou) ș.a. – [...]

Scrisoare expediată din Moreni la 10.12.1990 (data poștei), semnată „Oameni ai muncii din Dâmbovița”.

[...] Nu vă place acolo, valea, că și așa ne-am săturat de voi. Când apăreți voi pe ecran se pornește o ploaie de cuvinte de scârbă și dispreț. Discută lumea dimineața pe drum, în

Scrisoare semnată pe plic Ileana Gheorghe, Tulcea (adresă completă), trimisă în 17.12.1990 (data poștei)

[...] Te-ai găsit și grupul în care vă dirijați în popor, nu uita – poporul a fost acela la 20 mai 1990 zi în care nu va uita nimeni că am votat liberi și cu dragoste [...] După cum vezi scrisoarea este din Tulcea un oraș în care domină liniștea și munca care este cea mai bună și avem de toate poate am avea și pentru bucureșteni f dar nu merită pentru că sunt niște pierde de vară împreună cu domnuța Așa că

mâncați de pe tejghelele goale. [...]

Scrisoare din partea unor „Oameni telespectatori din orașul Huși”, expediată la 19.05.2008 (data poștei). Pe plic este trecut „Exp Dragoși, Huși” și adresa

[...] Dar, D* Cucoană neserioasă ce ești faci politică fățișe, te manifesti în public și te-ai demascat cu totul în atâtea rânduri, incitând populația la destabilizare. Noi din orașul Huși vom propune Conducerii TVR. L. să-ți muți scaunul în Piața Universității ca să-ți exprimi convingerile. [...] Fii revoluționară în piața Universității și nu în fotoliu la Televiziune acolo e locul tău. Pentru toți telespectatorii ești o neserioasă, o murdară, o parvenită și o iudă care a vândut pe Hristos. Zâmbetul tău e venin, și-ți recomandăm să nu mai apari la Televiziune pentru că ne faci să spargem micul ecran al Televizorului. Ai devenit pentru noi telespectatorii o Caiă și nu o crainică. [...] Te-a cumpărat Rațiu, Câmpănu, Maziliu, Doina Cornea, mergi în Piața Universității și strigă în gura mare căci să știi că tem –, peramentul și calitățile ce le ai ești foarte bine potrivită pentru piață. [...]

Scrisoare adresată Conducerii Televiziunii Române Libere, semnată de Căciulă Elena din Comănești (adresă pe plic și la sfârșitul scrisorii).

[...] Nu v-a plăcut ce-au făcut minerii pe 14 – 15 iunie, dar nici nouă milioanele de telespectatori nu ne-a plăcut ce-am văzut la televizor pe 13 iunie. [...] Și studenții să-și vadă de studii, să nu se implice în politică. Părinții lor contribuie material, vor să-i vadă oameni utili societății, nu vor să-i vadă la mitinguri politice cerând ceea ce nu-i privește pe ei.

Ce vrea Timișoara? [...] încă odată susțin să se facă ceva să se pună la punct studenții; noi, părinții, nu pentru a face ei gură cheltuim bani. Să-și vadă de carte.

Scrisoare trimisă către Consiliul de conducere al Sindicatului Liber din radioteleviziune și Deliei Budeanu, semnată de Corina Manole, data poștei: 15.02.1990

e[...] Acum nu mare ne-a fost surpriza când într-o seară, alături de hidosul iuga, dumneata cu un țipăt de

fără încolțită, chemai studenții și muncitorii să facă mitinguri de protest în fața Televiziunii Române Libere. Lăsați muncitorii să-și vadă de treburile lor, nu-i mai convocați la mitinguri alături de trădători. [...] Ne pare rău că v-ați coalizat cu cei răi care caută câte-un loc cald la

TVR L s-au altundeva. V-ați făcut de râs în fața telespectatorilor. După dvs. cum trebuie priviți acești indivizi certați cu munca și care tulbură liniștea oamenilor de bună credință, în momentul când credeam că în sfârșit putem fi fericiți și brucșiți. V-ați vândut străinilor!!! [...] Nu vă pare rău de această țară frumoasă?!! Nu vă pare rău să dați acest colțișor de rai străinilor? ca să ne dea nouă NIMIC??? Aici v-ați născut, nu cred că iubiți ceva din această țară că altfel nu făceați acel gest care ne-a lăsat un gust amar. Ce vă spune conștiința dvs? Lăsați pe cavalerii maidanelor în plata domnului și reveniți în mijlocul colegilor unde ani de zile ați mâncat aceeași pâine amară și neagră fără pic de carne. [...]

Scrisoare semnată de „Un grup de femei, care își vor da numele la timpul potrivit”, trimisă din București, data poștei 03.02.1990

[...] Lăsați tineretul în pace nu vă mai folosiți de el. Nu mai destabilizați economia națională cu mitingurile voastre vedeți vă de treabă”.

Scrisoare trimisă pe 21.02.1990 (data poștei), semnată de „Un grup de femei din București”.

[...] Ce vrei [...] să-ți vină „regele” nu-ți ajunge când era Ceaușescu îl ridicai în ceruri și acum crezi că lumea a uitat. [...]

Scrisoare expediată din Cluj-Napoca la 29.01.1991 (data poștei), nesemnată

[...] Îți mărturisesc, impotografie de cea mai joasă calitate, că în zilele ce urmează serilor pe care mi le otrăvești cu prezența ta indezirabilă, mulți nu mai suntem buni de nimic. Ai devenit un pericol real pentru economia națională. [...];

Scrisoare datată 15.02.1990, trimisă de Chirea Ioana, București (adresă completă), semnată și pe plic, și în interior

[...] Sunteți liberi să destabilizați o țară? Să astenizați un popor? Sunteți liberi să ne arătați câte un miting în fiecare zi? Sunteți liberi să prezentați pe toți cerșetorii și milogii pe micul ecran? [...] Introduceți încă un program subvenționat de partidele istorice și neistorice și transmiteți acolo tot ce-i interesează pe ei. (inclusiv mitinguri).

Scrisoare semnată de I. Manolescu, Buciu-ești, expediată pe 24.01.1991 din Ploiești

Doamna. *k! V>rmh hm Rl*

Cum este posibil după ce ați făcut atât rău poporului și implicit țării, prin activitatea dvs. denigratoare, mai aveți tupeul și lipsa de bun simț să mai apăreți pe micul ecran, oare nu vă este rușine, foarte mulți

telespectatori știu că sunteți ținută nu pentru competența ci și din alte motive, știe toată lumea că aceea persoană este D'. R. Teodorescu. [...]

Scrisoare adresată Directorului general Emanoil Valeriu, datată 12.12.1990, semnată de Miclescu Elena din București (a-dresă și nume pe plic)

[...] N-ați înțeles-o prea bine și nici nu v-ați căznit să învățați ce este „Democrația”. V-ați cualizat o mână de oameni, cred că nu buni – care vreți să privatizați Televiziunea și să facă din ea un haos nemaipomenit. [...] Stimată doamnă, vă trebuie un director armean, care linge lăbuțele Sirelui Mihai? a celui care fără rușine în fața a milioanelor de telespectatori propunea babalâcului de Rațiu să candideze la Președinție? Din acea clipă o lume întreagă l-a urât de moarte! [...] Nu uitați, stimată doamnă că Televiziunea aparține poporului, nu celor câțiva aiuriți ce sunteți manipulați și plătiți cu bani sau valută să loviți în Conducerea Televiziunii! [...] Aveți o figură de drogată, nesuferită, ce ne faceți greață. Ne etalați luxul ce-l purtați pe banii noștri? [...] tot nulitate este și armeanul cu părul vâlvoi, care a făcut turul Europei tot pe banii noștri ca să ne dea programe cu Mihai sau alții care au fugit ca niște lași din țară? [...] să nu mai apăreți deloc că ne faceți scârbă când vă vedem. Și cu tot colectivul care luptați să schimbați conducerea [...]

Scrisoare expediată de Mihai Averescu din Oradea (adresa pe plic), data poștei 18.12.1990, semnată: „Stațiunea Felix, O-radea”.

[...] cred că formula cu care ar trebui să ne adresăm, ție și la alte câteva țate, inclusiv grecoteiul (sic!) de Arahelian ar fi de Trădătorilor! [...] Ați realizat cât sunteți de inculți comparativ că aleșii poporului? Cine i-a ales pe acești oameni deștepți, culți și potriviți? Poporul? Cine a ales guvernul și pe cine slujesc acești adevărați savanți în profesia lor? Poporul? Cine i-a ales pe cei din fruntea Televiziunii? Reprezentanții poporului! Ce vreți, război fratrigid? Ferească Diminezeu, de așa ceva. Dacă totuși planurile voastre tenebroase vor reuși, să știți că nu veți fi uitați!

Scrisoare expediată în 14.02.1991 (data poștei) din comuna Bosanci, Suceava, semnată: „Populația jud. Suceava”.

[...] Când apari pe ecran te scuipăm, trădătoare ce ești și exeroacă fără rușine care te-ai vândut porcului de Rațiu și Câmpeanu care vor să pună mâna pe conducerea țării și care împreună cu ceilalți golani subminați munca noastră ca să distingeți țara. Să ne (...)! m (...)

(...) ordinară!!!

Scrisoare trimisă în data de 23 februarie 1991 (data poștei) din Bacău, nesemnată.

Iar ai apărut, (...)?

Ți s-a făcut de politică??

Cum de nu ți s-a dat un chicior în (...), boșoroag-o? Te-a pălit deșteptăciunea, așa, brusc și deodată? Ce te-ai băgat în acel... breton, tâmpit-o

Așa ceva e de vârsta ta, imbecil-o? Semenii exact cu un cățel îmbronat. Nu te-a stuchit nimeni, și vrei acum să te stuche niște mâțe între ochi? Până atunci, iote, te stuchim noi! Astfel, poate ți-o veni mintea la cap.

Mai bine te-ai duce la cratiță, unde te-a trimis Ceaușescu. Păcat totuși că a murit idiotul, se mai știa de frică... Astăzi, numai cine nu vrea nu e... deștept...

Carte poștală trimisă din București la 22.03.1990

Stimată și cât de neprețuită!

Suntem pe 22 martie, pe când pe acoperiș? Ni s-a (...)

și te vrem – Noi motanii

Scrisoare datată 16.12.1990, trimisă din Caransebeș, semnată de „O telespectatoare din Caransebeș”.

[...] Doamne, de ce nu au fost acolo măcar trei-patru” ca dl. Dumitrescu să vă aducă aminte că sunteți niște femei de stradă bucureșteană, să vă luați de mână să vă puneți o piatră grea, grea la gât și să vă duceți pe Dâmbovița în jos!! Până la Dunăre, ați fi murit de rușine că v-ar fi scuipat tot omul trecător pe lângă Voi. Rușinea țării!

Scrisoare însoțită de un desen obscen, semnată pe plic „V. A-rachelian”, ștampila poștei indescifrabilă, semnată cu inițialele „V.A”. (ăa-nbi; t-if. îi

[Credeam că sunteți o femeie mai serioasă dar văd că-i (...) lui IUGA. V-ați vândut demnitatea pentru un pumn de arginți slujindu-l pe acest dement, lipsit de o conduită civilizată.

Scrisoare nedată, nesemnată t.r.r

[...] Locul tău este la cratiță și la mătură fiindcă ești bătrână, babornită și pe deasupra o vampă. Nici damă de consumație nu mai ești bună doar pentru Domnul John RAȚIU

Scrisoare nesemnată, trimisă de la Sibiu la 12.12.1990

[...] Sperăm să nu ne mai acriți bucatele de sărbători, destul de

puține, pentru care noi muncim și nu ironizăm pe ecran. Fără respect că nu meritați

Articol cu titlul „Sufrageta”, semnat „Ariadna”, decupat din ziar (fără a se trece numele ziarului și numărul) și trimis la Televiziune; informațiile de pe plic sunt indescifrabile

[...] nu Violeta, ci Jeanna d'Arc a constituit suprema dxunisale aspirație actricească. Că nu alcovul impreg-i\at de mirosurile medicamentelor anti-T.B.C. și ale parfumurilor de profesionistă (reabilitată!) a constituit cadrul scenografic preferat. Ci baricada sindicalistă. Zvonul străzii mitingiste. [...]

Carte poștală trimisă pe 07.5.1990 din Buzău, semnată de Gh. M. (fără adresă)

Stimată Televiziune Liberă.

Cine i-a permis doamnei Delia Budeanu să corespundeze cu Timișoara prin TVRL vineri 4 mai, când a anunțat emisiunea „Gaudeamus”? Redăm textual: „Timișoara te iubim! Ești în legătură directă. Contează pe noi!” Care noi? În numele cui a vorbit?

De asemenea a făcut aprecieri asupra „despoților de ieri și a despoților de azi”. Cu ce drept? [...]

Carte poștală trimisă în data de 22.05.1990, din Brașov, semnată „Un grup de telespectatori”.

Îmi pare rău pentru dumneata. Ești o mare decepție. Nu te iubim și cred că știi de ce.

Carte poștală trimisă de Vergu Ștefan din Ilfov

Doamna Delia Budeanu

Dacă fac GREVA FOAMEI ce șanse sunt ca să fiți înlocuită din Televiziune ca veche NOMENCLATURISTĂ?! Și D l-ați servit pe Ceaușescu! [...]

Felicitare de Paște, ștampila poștei indescifrabilă, primită la București la 12.12.1990 (data poștei), nesemnată

Stimată doamnă Delia Budeanu – Să nu uiți niciodată pe Elena Ceaușescu care te-a fost o bună făcătoare aducându-te la TV Română. Te-ai pierdut mințile sau ești manevrată? [...]

Carte poștală semnată „Costel”, datată 16.05.90

[...] în concluzie: de ce să vă pierdeți popularitatea, manifestându-vă adeziunea politică, manifestându-vă adeziunea politică la „piețari” sau la „tărăniști”? Știți bine că este indispensabilă pentru profesiunea dvstră. Deci, fiți cununte, doamnă Delia! r...

Carte poștală semnată „Costel”, ștampilele oficiilor poștale indescifrabile, datată 10.12.90

Păpușică grațioasă, amor mic!

De data asta te-ai dat în stambă în fața lumii întregi, femeie ingrată și fără pudoare! [...]

Scrisoare expediată de Adina Lup, Craiova (adresa completă) la 12.12.90 (data poștei)

[...] Tratează-te mătușico și stai acasă nu ne măi încurca viitorul nostru. Eu te sfătuiesc sincer că altfel ne-am hotărât și cerem direcție televiziunii să vă scoată la altă muncă pe acolo prin televiziune (eventual șters parchetul, șters praful, șters pantofii. [...]) i;

Carte poștală trimisă din Sibiu la 19.12.90 (data poștei), nesemnată

D-nă până când a-i de gând să fi crairucă? Nu cunoști nici meserie și ești și urâtă. Dă-ți demisia că iei bani degeaba, bani poporului.

Scrisoare trimisă în 14.12.90 (data poștei) de Badea Ion din Buciurești (adresă completă)

[...] Măcar acum și mai ai un pic de RUȘINE, că BUN SIMȚ NU AI AVUT Niciodată! Nu te juca cu focul...

Carte poștală trimisă din București la 17.12.90 (data poștei), nesemnată

[...] Sâmbătă d.a. v-am văzut încă odată conduita, „superbă”. Așa cum vi s-a spus: de stradă, de P.U. (Piața Universității, n. red.) [...]

Scrisoare trimisă din Ploiești la 19.12.90 (data poștei) de Dr. Clinceanu Denisa (nume și adresă pe plic)

RUȘINE!!!

N-am fi crezut că așa-zisa „intelectualitate” se poate coborî la asemenea forme de manifestare. Uitați că v-am văzut figura și înainte de 22. XII/90, când ne prezentați „realizările” comunismului și elogiile aduse familiei Ceaușescu.

De asemenea nu uitați că noi, cei mulți, cu adevărat sinceri și cinstiți vă plătim salariile.

Scrisori „bune

Scrisoare trimisă de Gemot Nussbächer din Brașov, datată 5 ianuarie 1979

Mult dragă Delia.

Mulțumesc foarte, foarte mult pentru dubla mare bucurie pe

care mi-ați ocazionat-o ieri. Odată cu reapariția Dvs. proaspătă după atâta lipsă lungă – mi se pare că ați fost cu Diana în vacanță – și în al doilea rând pentru prezentarea, respectiv anunțarea documentarului despre Honterus. De când îmi amintesc nu s-au prezentat niciodată detalii din emisiunea în limba germană, până ieri, când Honterus a fost o premieră. Desigur – sau cel puțin sper – că v-ați gândit și la mine. [...]

Minunată și dulce Muză a Bucuriei pentru mine! Ați fost pur și simplu minunată, zâmbitoare, caldă, apropiată, cu părul neted și cărarea în stânga, n-aș putea să-mi doresc mai mult și vă mulțumesc din toată inima! La invitația Dvs. așa de atrăgătoare am lăsat TV-ul deschis și ne-am amuzat toată familia cu Malec marinarul, ceea ce nu intenționaserăm, dar nu regretăm. Am încercat să fixez imaginea Dvs. pe pe peliculă, nu știu dacă am reușit, dar ați fost azi la „mare înălțime” ca Muză a Bucuriei. Vivat, crească, floreat! Felicitări și mulțumiri!

P.S. Sper să nu vă mirați că îmi produceți o stare de bucurie.

Felicitare de 1 martie trimisă de Doina Harbuzariu din București (adresă pe plic și în scrisoare), trimisă la data de 27.02.91 (data poștei)

[...] îmi aduc aminte când ați spus câteva cuvinte la TV după 22 dec. '89. Ne vorbeați printre lacrimi, ne vorbeați din suflet, sincer și curat. La fel v-am privit și noi – printre lacrimi. [...] Nu mai pot să suport atâta minciună. Simt cum ne sufocăm, ne afundăm într-o mlaștină. Vom mai ieși oare vreodată? Eu nu mai cred! Sper ca băiețelul meu să prindă vremuri mai bune. Dar eu, soțul meu, generația asta... noi toți cu ce am greșit să pătimim atâta? Doamnă Delia Budeanu: simt și observ că în televiziune puțini oameni adevărați au mai rămas. Dumneavoastră sunteți una dintre aceia! Mi se umple inima de bucurie și plăcere când vă vedem la televizor. [...]

Scrisoare trimisă pe data de 14.02.90 (data poștei) din Iași, din partea unui grup de studenți ai anului II la Facultatea de medicină generală I.M.F. (fără adresă)

Studenții anului II medicină generală de la I.M.F. Iași se întrebă ce s-a întâmplat cu dumneavoastră, de ce nu mai apăreți pe micul ecran. V-am admirat cu toții curajul de care ați dat dovadă [...] Credem că acest curaj are consecințe nefaste asupra dv., fapt pentru care ne pare rău. [...] Suntem alături de dumneavoastră și vă așteptăm cât mai repede pe micul ecran.

Scrisoare datată 5.02.90, trimisă din Ploiești și semnată „Doru

Mihnea”.

STIMATĂ DELIA.

Toată admirația mea! De unde și curajul să-ți scriu, care curaj în general îmi lipsea până ieri; dar există momente în viață când simți iluminarea unui instinct justițiar, care cheamă la fraternizare, dincolo de barierele impuse de un bun simț, o educație, sau teama de ridicol. Îmi cer scuze pentru îndrăzneala de a comunica (în direct? – oare îți va parveni scrisoarea mea?) cu Delia Balaban și apoi Budeanu – pe care am simțit-o „apropiată” încă de la primele apariții grațioase pe ecran.

[...] ... „— i; – îi... i; ...

Ileana Prorocu, mama autoarei

1982

1985

martie 2008

Carte poștală trimisă de Dl. D.M-Gheorghiu din Sibiu (adresă completă) în data de 2 martie 1990

Doamnă Delia Budeanu.

Ne bucurăm că vă vedem iarăși la TV.

Cu deosebită stimă.

Semnătură olografă

Scrisoare datată 25.04.1990, trimisă de Luminița Sava din Bacău (numele și adresa completă sunt în scrisoare)

[...] Suntem mai multe persoane care dorim să vă spunem cât de mult vă apreciem demnitatea, sobrietatea dumneavoastră, cât și dorința de a spune adevărul la televiziune. [...] Cu multă stimă și dorința de a ne ajuta – cât se poate – pentru a deveni oamerü liberi. [...]

Carte poștală semnată C. Balint din Târgu-Mureș, trimisă la 02.07.90 (data poștei)

Vă doresc multă sănătate și cât mai multe apariții pe micile ecrane. Cu stimă și respect, un admirator din tabăra foarte numeroasă.

P.S. Mă bucur că n-ați pățit nimic în timpul evenimentelor dramatice și rușinoase... i”.

Felicitare de 1 martie și scrisoare trimise în data de 01.03.1991 (data poștei) de Tănase Georgeta, Ploiești (adresă incompletă)

Aș fi fericită dacă această felicitare ar ajunge la d. Delia Budeanu. Am mai trimis și de anul nou, dar nu știu urmarea. Acum nu m-ai mi-am scris toată adresa că prea bate la ochi. Dacă ar deschide

altcineva acest plic decât cel căruia îi este destinat poate să afle că eu îi scriu numai lucruri frumoase*Și din toată iruma [...] Dacă din întâmplare ar ajunge la dumneavoastră în –, băta doamnă să știți că țin foarte mult la dumneavoastră și doresc să vă văd cât mai des; iar când vă văd nu scap un cuvânt când prezentați programul din ceea ce prezentați. La revedere și „s-auzim numai de bine”.

Scrisoare trimisă de Remus Pantea, Oradea, la data de 11.4.90 (data poștei), adresă completă pe plic. Scrisoarea cuprinde trei poezii și un fragment în proză dedicate Deliei Budeanu

„*).(u-i: *Baloane de săpun*

Lui Delia Budeanu

Farmecul, desăvârșirea, de ajunsul: Baloane de săpun suflate-n vânt de un maestru în joacă rând perând;

Maestre, copil nebun, după ce ai dat aripi. (...). vrăjit de zbor, când, sfărmate-s, te doare sufletul? t

Simți doar păreri de rău, copil frenetic, crud, neștiutor?

[...] După părerea mea, ești o ființă extraordinar de sensibilă, exprimi atâta candoare, puritate, ai un suflet minunat, trăsături oglindite pe chip, în ochi (ochii spun totul). [...]

Scrisoare semnată: „O telespectatoare”.

[...] Attmci când spui ceva frumos, spre bucuria cuiva, nu-i așa că nu-i foarte important să spui și cum te* cheamă? Te poate chema oricum. Important e că de undeva din țara asta binecuvântată de Dumnezeu cineva vă privește cu dragoste și speranță de bine. [...]

Scrisoare trimisă de prof. Eugen Mera, Ibănești (adresă completă pe plic), datată 22 februarie 1990

[...] Am admirat după Revoluție, tăria Dumneavoastră de caracter și opiniile pe care le-ați expus. Mi s-a strâns sufletul de teamă când v-ați expus (riscându-vă serviciul) la întâlnirea cu sindicaliștii din cadrul Televiziunii. Mi s-a strâns inima, dar v-am admirat pentru curajul (e nevoie de mult curaj în aceste luni de incertitudine) cu care ați susținut revendicările celor de la Televiziune. Am fost neliruștit, o perioadă, că nu ați mai apărut la Televiziune. Mă gândeam la o represiune împotriva ființei Dumneavoastră. M-am bucurat când v-am revăzut. [...]

Scrisoare și felicitare trimisă la 8 martie 1990 din Bacău de prof. Anchidin Irina (adresă completă pe plic)

Vă rog în numele multor oameni de bună credință să apăreți mai

des pe micul ecran. Sunteți o persoană cu mare probitate morală și acordați multă încredere celor care vă ascultă. Se pare totuși că zâmbetele false se cam înghesuie la televiziune, care încă mai are până să ajungă cu adevărat liberă...

Scrisoare trimisă de la Fia Pascu (pe plic scrie Pia Pascu, BCU Cluj, în scrisoare este dată adresa completă), veche cunoștință de pe vremea studenției la Cluj

[...] Am plâns cu tine împreună și-mi venea să te sărut „**FIERBINTE**” atunci când ai apărut **PRIMA OARĂ LA TELEVIZIUNEA ROMÂNĂ LIBERĂ** și mai ales am tremurat pentru **TINE ATUNCI** când cu atâta

COMPETENȚĂ ȘI RESPONSABILITATE TE-AI LUPTAT PENTRU DREPTURILE VOASTRE ȘI DE CE NU ȘI PENTRU ALE NOASTRE DE A AVEA de fapt ceea ce merităm și ceea ce ne DORIM CU ARDOARE – ADEVĂR, LIBERTATE și ADEVĂRATA DEMOCRAȚIE. [...]

Scrisoare trimisă de ing. Constantin Savu, Craiova, datată 23 mai 1990 (adresa completă în scrisoare)

[...] Este inutil să vă mai înșir motivele pentru care sunteți preferata majorității intelectualilor de toate vârstele din țară, iar mijloacele prin care se lupta împotriva dumneavoastră sunt bine cunoscute. Motivele de asemeni. [...] Nu vreau să vă mai rețin și închei cu îndemnul de a vă ține tare, la fel ca și până acum, asigurându-vă în același timp de întreaga considerație și prețuirea mea și a familiei mele. Scrisoare însoțită de o felicitare de 1 martie și de o fotografie a Deliei Budeanu, fără plic, semnată cu inițialele M.P. (adresa completă în scrisoare)

[...] Primiți tot respectul meu ce vi-l păstrez. Pentru felul decu care ne comunicați Actualitățile din Țară și din străinătate. [...] Vă admir foarte mult pentru seriozitatea d „*”, cu care ne comunicați programul la televizor [...].

Felicitare de primăvară trimisă de Tcaciuc Maria (doar numele pe felicitare, nicio altă informație pe plic), nedată

Primăvara sufletelor noastre va sosi pentru că o așteptăm de la o fereastră a spiritului, o chemăm blând, pe nume: „**Libertate, te iubim! Timișoara, te iubim!**” ...

Felicitare de 8 martie trimisă de un copil (în interior sunt colate trei inimioare și pe plic una) din Alexandria, semnată de Florea Claudia (adresă completă pe plic), data poștei: 09.03.90

Succes Delia!

Scrisoare trimisă de Zaharia Ionuț din Cluj-Napoca (adresa completă este trecută pe o foaie separată de scrisoare), datată 20 februarie 1990

[...] Aceste rânduri voiam mai demult să vi le adresez, dar în vechiul regim mi-a fost frică, pot să zic că am avut unele rețineri. De ce? Pentru că nu doream să vă creez probleme profesionale știind că toate scrisorile către TVR sunt (adică erau) verificate. După ultima apariție pe care ați avut-o la T.V. în cadrul manifestației, nu v-am mai văzut pe micul ecran. M-am speriat crezând că vi s-a întâmplat vreun rău, dar m-am bucurat enorm când ați reapărut, duminică 18 februarie din nou. [...]

Scrisoare trimisă pe data de 01.3.91 din Sebiș, jud. Arad (data poștei), semnată de Mateas Marínela (22 de ani), adresa completă la finalul scrisorii

[...] în încheiere, eu vă urez doresc toate cele bune și nu uitați, ca zâmbetul să fie mereu stăpân pe chipul dvs deosebit de fermecător. [...] Vă iubesc și vă admir din toată inima mea.

Scrisoare datată 28.05.1990, trimisă de prof. Christiana Sălă-geanu. Arad (adresa completă în scrisoare), pe plic nu este trecută nicio informație privind expeditorul

[...] Îți simțim sinceritatea (ca și, cred, suferința ascunsă), îți înțelegem gesturile, mimica, vorbele spuse sau tăcute. Pentru că avem încredere în tine și cei care-ți sunt aproape (și. Doamne, ce drag ne este Vartan Arachelian!) [...] De fapt care-ar fi scopul acestei – cred – ciudate epistole? Răspunsul este conținut în primul rând: dorința de a-ți încălzi sufletul, știind că, și în acest capăt de țară, există oameni care se bucură că există în televiziune persoane în care pot crede, care sunt alături de voi și vă așteaptă zâmbetul și privirea directă spre ferestrele sufletelor noastre. [...]

Scrisoare trimisă pe 10.12.1990, de la Târgoviște, semnată de Cabutiuu Dan (fără adresă)

[...] îndrăznesc acum, fiindcă am impresia că sunteți într-un mare impas și cred că scrisoarea mea, ca și altele pe care probabil le veți primi, vă vor ajuta moral să... NU VĂ LĂSAȚI! [...] Sperând că această scrisoare va ajunge la dumneavoastră și nu „se va pierde” pe drum ca atâtea alte scrisori.

Toate cele bune, Cabuturu Dan

Carte poștală de Crăciun, trimisă de la Techirgiol la 27.12.90
(data poștei)

Sărbători fericite și un sincer și tradițional „La mulți ani” din
partea familiei Giuca Apostol din Techirgiol

P.S. NU CEDAȚI

Suntem alături de dumneavoastră.

Scrisoare trimisă la 26 februarie 1990 din Mediaș de Vasile
Boariu-Herberth, cu adresa pe plic și în scrisoare

[...] Sunt un om ca oricare altul și mă doare când un om este
atacat, când suferă (sau mi-am creat eu impresia că suferă) pe nedrept
și caut o cale să-l ajut cât îmi este în putință. [...] în periodicul
independent „Democrația” ru – 5/ 19.02.2990 am citit un articolăș (nu
știu dacă-l pot numi așa) nesemnat [...] opinia mea de om. și cetățean
este următoarea: Ați fost ATACATĂ MIȘELEȘTE de o persoană sau un
grup de persoane.

Felicitare de 1 martie trimisă pe 28.02.91 (data poștei) de Sava
Viorica din Constanța (adresa completă pe plic)

LAMULȚIANI >

STIMATĂ DELIA

TE IUBESC MULT – MULT DE TOT

NU TE LĂSA:,.).!”

DOAMNA VIORICA, PENSIONARĂ

Scrisoare și carte poștală trimise împreună în plic de Serafi-mă
Rău, Timișoara, adresa pe plic, 07.5.90 (data poștei)

Scumpă și iubită Delia...

Axa Timișoara-București...

Spune ce mare doamnă ești

Delia, ești a noastră, te iubim Țelul sfânt noi îl slujim!

[...] Sensibilitatea și delicatețea sufletului tău stau ca o floare la
loc de cinste în casa mea. [...]

Scrisoare datată 05.02.1990 trimisă de Dinu Constantinescu,
București (adresa completă în scrisoare)

[...] Problema cu aparența și înșelăciunea e clară, mai ales
pentru un telespectator. Ziua de 04.02.1990 a confirmat în parte
teoria, pentru care primești felicitările mele. Ați dat o lecție de
democrație în special „colegelor” care puteau să vă însoțească. [...] Considerație pentru manifestarea tinerilor: tăcere, ordine, disciplină.
[...] Schimbările cerute de toți ai Dvs. sunt juste. [...]

Scrisoare și felicitare de 1 martie, semnată de Jiga Marius în orice caz, nu pot să uit chipul d-nei Delia Budeanu (mai ales în ultima vreme, când a apărut și mai rar sau apare până în orele 19.00 – atunci dau drumul televizorului), un chip cuprins de o ușoară tristețe împreună cu o tandrețe subtilă care încearcă să o anihileze pe prima cât mai mult posibil. [...] Apropo, de câte ori o văd pe dânsa, îl văd pe M.S. Regele Mihai al României. Bineînțeles peste chipul regelui Mihai se așterne deopotrivă blândețea (cu pregnanță ochii) plus o grea suferință sufletească ce dă îmbr-o ușoară resemnare. [...]

Scrisoare trimisă pe 3 aprilie 1990 de Nedelcu Hristian, București (adresă completă pe plic), ic

[...] D-nă Delia Balaban, simt sufletul dvs. apropiat cu adevărat de sufletele noastre. Sunt fericit când vă aud vorbind, când văd pe fața dvs. lumina adevărului. [...] Poate că dvs. veți face ceva pentru noi oamenii de dincolo de geamul televizoarelor, prin sindicatele dvs. libere. Trebuie să faceți ceva, nu vă lăsați corupți, nu lăsați Libertatea aceasta cucerita cu atâta sânge să ne scape printre degete. [...] Fiți dvs. d-nă. Delia Balaban simbolul adevăratei Revoluții a televiziunii alături de

DI. Dan Iuga, președintele Sindicatului nr. 2 al T.V.R.L.

al adevăratei Televiziuni libere. [...] Eu chiar aş face o emisiune de o oră, o dată sau de două ori pe săptămână intitulată „De vorbă cu telespectatorii, răspunsuri la scrisorile primite” pe care să o conduceți Dvs., Delia < Balaban. [...]

Felicitare de 8 martie, trimisă de Cercul de tehnica muncii intelectuale a Liceului Industrial ru. 2 „Al. Vlahuță”, Bârlad la 28.03.90

Acum, când fulgii de nea au încetat să mai cadă și când primăvara și-a deschis porțile spre o nouă dimineață, v-am împletit, din luminoase raze de soare, un buchet de gânduri curate. Cu deferență.

Cercul de tehnica muncii intelectuale a Liceului Industrial nr. 2 „Al. Vlahuță”, Bârlad”.

Scrisoare trimisă de Carmen Tănăsescu, București (adresă completă pe plic și în scrisoare)

Trebuie să știți că suntem aproape de dvs. Suntem pentru dreptate, libertate și adevăr. [...] V-am scris ca să vă rog să nu cedăm – niciodată – nu avem voie în fața lor a eroilor. [...] Nu aștept răspuns pentru că sigur sunteți ocupată. Nu uitați: Suntem cu voi – Nu cedați!!!

A. b u> fâjia. / – Felicitare de Paște, nesemnată, nedată

[...] La mulți ani

Suntem cu tine

Libertate

Felicitare trimisă pe 01.3.91 (data poștei) de Gheorghișcan Ilie
Dtru din Tulcea (adresa completă pe plic)

[...] pentru a exclude orice interpretare, sunt căsătorit, am 52 de ani și 2 copii și am o deosebită simpatie nu pentru doamna Delia, ci pentru excelenta crainică de televiziune Delia Budeanu, care în permanență a cultivat valorile fundamentale ale moralei și spiritului civic, situându-se de partea ADEVĂRULUI și DREPTĂȚII. Știu că este foarte greu să faceți ceea ce faceți dar vă sărut mâna DOAMNĂ, pentru ca sărutul meu să vă mângâie conștiința.

Scrisoare de la Niculescu Sânziana, colegă din televiziune la
Departamentul Programe TVR, București, 14 august 1990

[...] De câțiva ani încerc să dau o definiție profesiei dvs. Acum cred că am găsit-o. Iat-o: [...] Vocea sa (a crainicului, n. red.) este un moto al emisiunii anuny țațe. Fără ea, o parte din sensul, din mesajul „operei” televiziunii (pe care, poate, îl înțeleg și alte civilizații) s-ar pierde. [...] Am dorit să vă scriu aceste rânduri pentru că am o sinceră admirație pentru profesia dvs. și pentru că de mulți ani am simțit nevoia de a răspunde într-un fel vocii dvs., de a comunica cu dvs. în noua societate pe care încercăm s-o creăm cu ce e mai bun în noi, prezența dvs. este mai necesară ca oricând. t i –; 1 i Vă doresc mult succes. Sânziana Niculescu

CUPRINS

Cuvânt înainte

Despre supraviețuirea morală în mediu toxic.

Introducere

Debut la Televiziune.

Transformarea

Ceilați

De la dezghețul șaptezecist la biciul optzecist

Călătoriile

Tot despre călătorii

Călătoria în Cuba

Cruciulița de argint

Mai 1973 sau cum am devenit membră a Partidului Comunist în

vâltoare

Scene din cotidian

Păienjeniș

Portretul unui personaj emblematic pentru timpurile trecute

Greșeala

Securitatea

Coșmar la Otopeni.

Zvonuri și ipocrizii.

Intermezzo la Radio

1985, aprilie

Din nou. Radio

Tara sub asediu!

Înțeleșuri ascunse

Mama, partidul și vărul

Bancnota lui Hitler

Viața sub comuniști

Timpul liber

Un decret pentru dormitor

Hărțuirea sexuală

1989, decembrie

Țara mimei.

22 decembrie, ora 1pm – 3 pm

Televiziunea la Revoluție.

Cozonac și praf de pușcă. Februarie, martie, 1990.

Mitingul Sindicatului Liber.

Proclamația de la Timișoara

Stop cadru, revenirea, noua realitate

Anul 1990 și următorii, anii otrăviți.

Mecanismele urii. Alianța Civică. Post factum

Praga, decembrie 1991

A meritat?

Prezentatori și redactori

O întrebare stânjenitoare

Băieții răi din regia 5

Invitat la cafea, delatorul de serviciu

Cuvinte potrivite

O întâmplare banală, dar nu tocmai într-o seară la TVR

Final

Presa vremii

Scrisori

Scrisori „bune”.

Editura VREMEA

Adresa poștală: Str. Constantin Daniel, nr. 14 010631, sector 1, București

Redacția: Piața Națiunilor Unite, nr. 3 – 5 el. 5, ap. 40 040012, sector 4, București telefon 335.81.31 fax 311.02.19 e-mail: officeedituravremea.ro www.Editura Vremea.ro [http://Editura Vremea.blogspot.com](http://EdituraVremea.blogspot.com)

Tiparul executat la PRO EDITURĂ ȘI TIPOGRAFIE studenții anului II Medicină generală de la I.M.F. Iași se întreabă ce s-a întâmplat cu dumneavoastră, de ce nu mai apăreți pe micul ecran.

V-am admirat cu toții curajul de care ați dat dovadă [...] Credem că acest curaj are consecințe nefaste asupra dvfapt pentru care ne pare

Suntem alături de dumneavoastră și vă așteptăm cât mai repede pe micul ecran.

Scrisoare trimisă pe data de 14.02.90 (data poștei) din Iași, din partea unui grup de studenți ai anului II la Facultatea de Medicină generală I.M.F.